

Gustaf af Geijerstam

Kronofogdens berättelser af Gustaf af Geijerstam

Stockholm. Jos. Seligmanns förlag. – Stockholm. Isaac Marcus' Boktr.-Aktiebolag. 1890.

[– Läs mer om verket här](#)

Det avbildade exemplaret tillhör Umeå universitetsbibliotek.

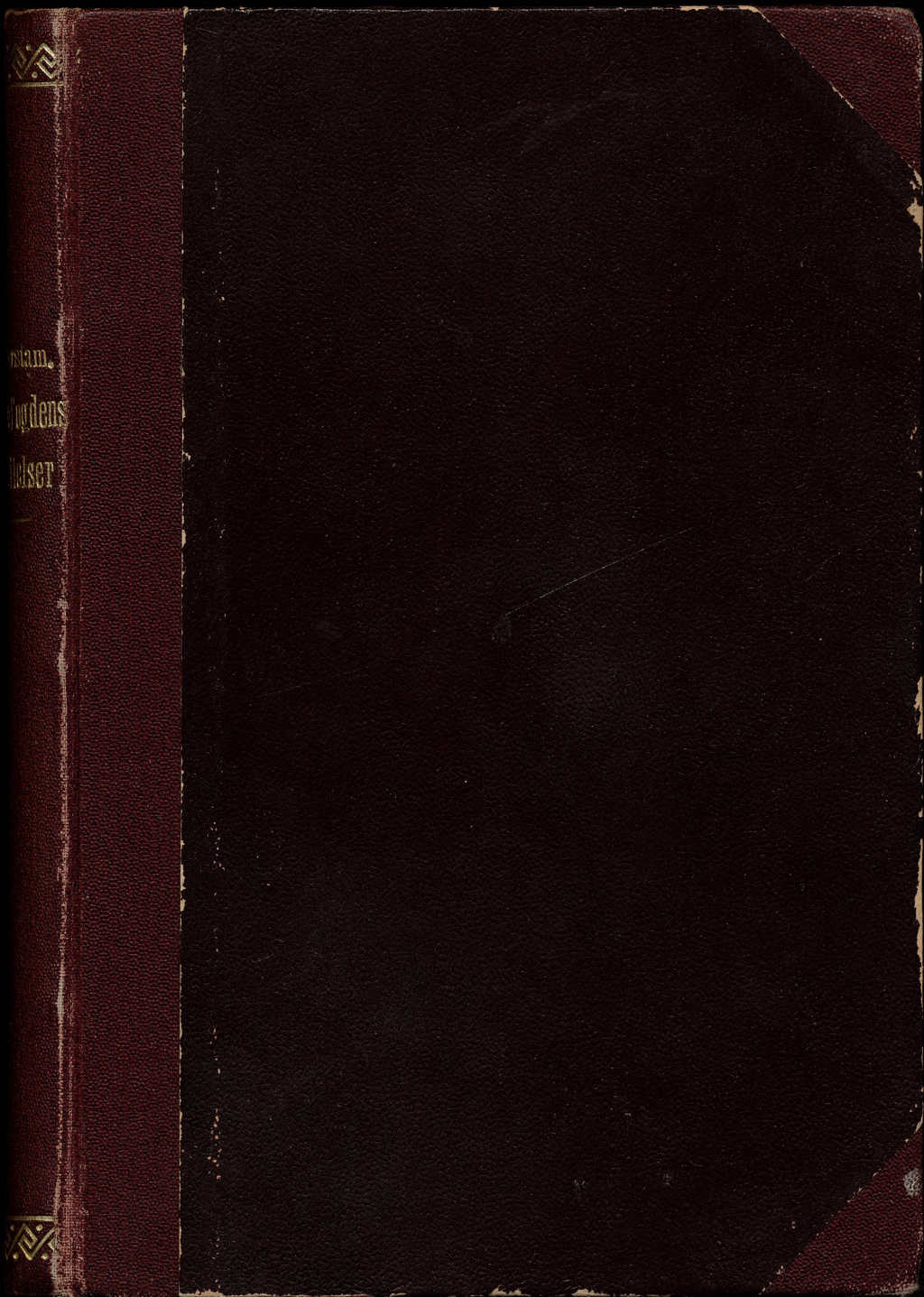
Detta verk är fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner. Vid användning ber vi att du hänvisar till Umeå universitetsbibliotek och Litteraturbanken.se.

Ytterligare information om upphovsrätt för detta verk finns hos Litteraturbanken:

<https://lb.se/författare/GeijerstamG/titlar/KronofogdensBerättelser/faksimil?om-boken>

Permanent länk (URN):

<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lb-lb1622785-faksimil>

Kunstam.

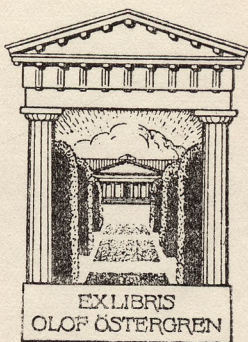
Kunstam.

Kunstam.

2 - *Qem*
UNIVERSITETS-
BIBLIOTEKET
UMEA

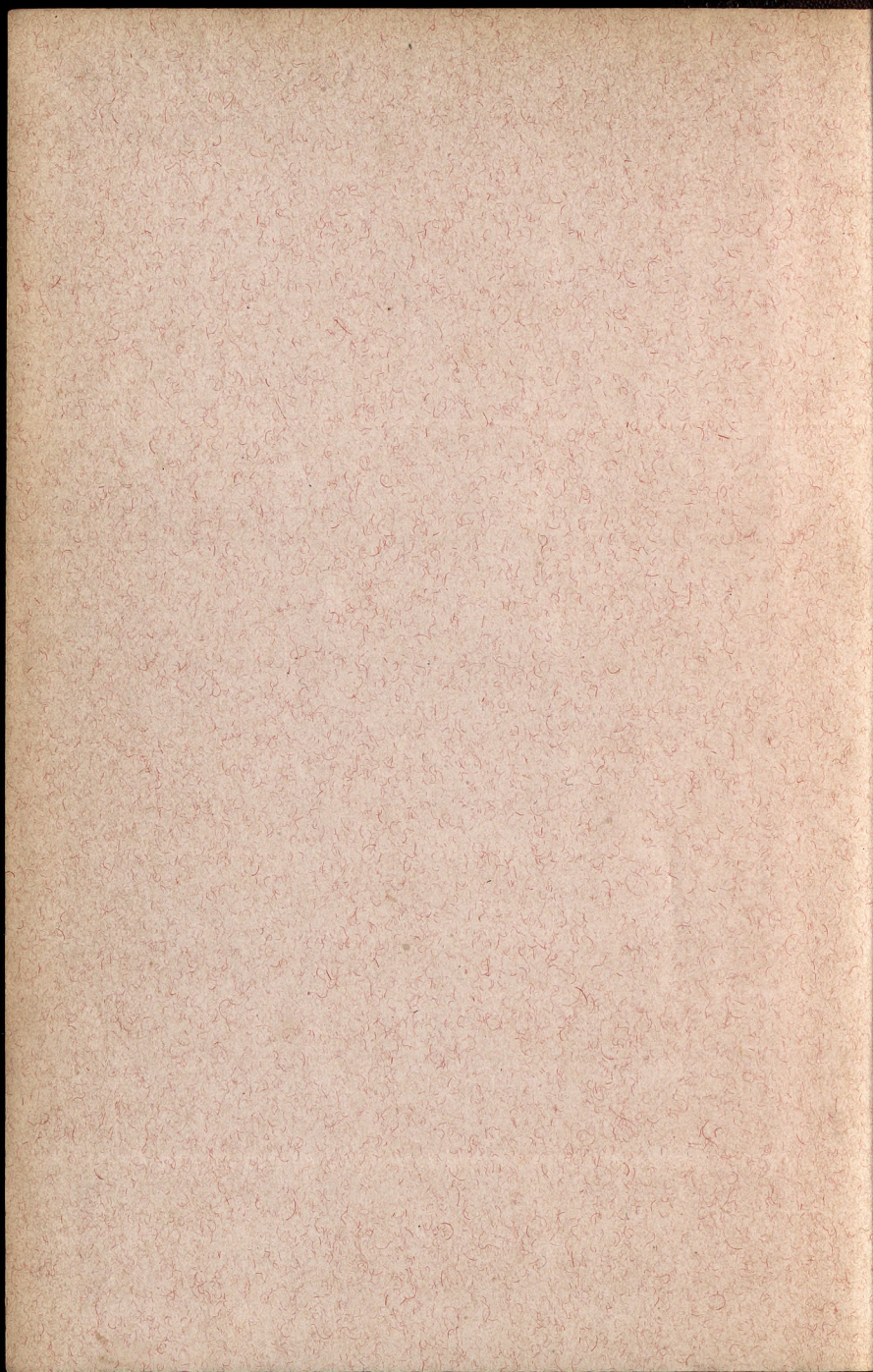
Östergren

5535

A. 475.

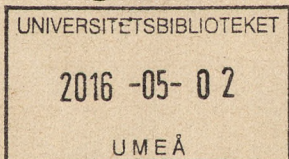
Geo. B. Sterling
257289.

KRONOFOGDENS
BERÄTTELSE

AF

GUSTAF AF GEIJERSTAM

STOCKHOLM
JOS. SELIGMANNS FÖRLAG.

STOCKHOLM
ISAAC MARCUS' BOKTR.-AKTIEBOLAG
1890.

Till läsaren!

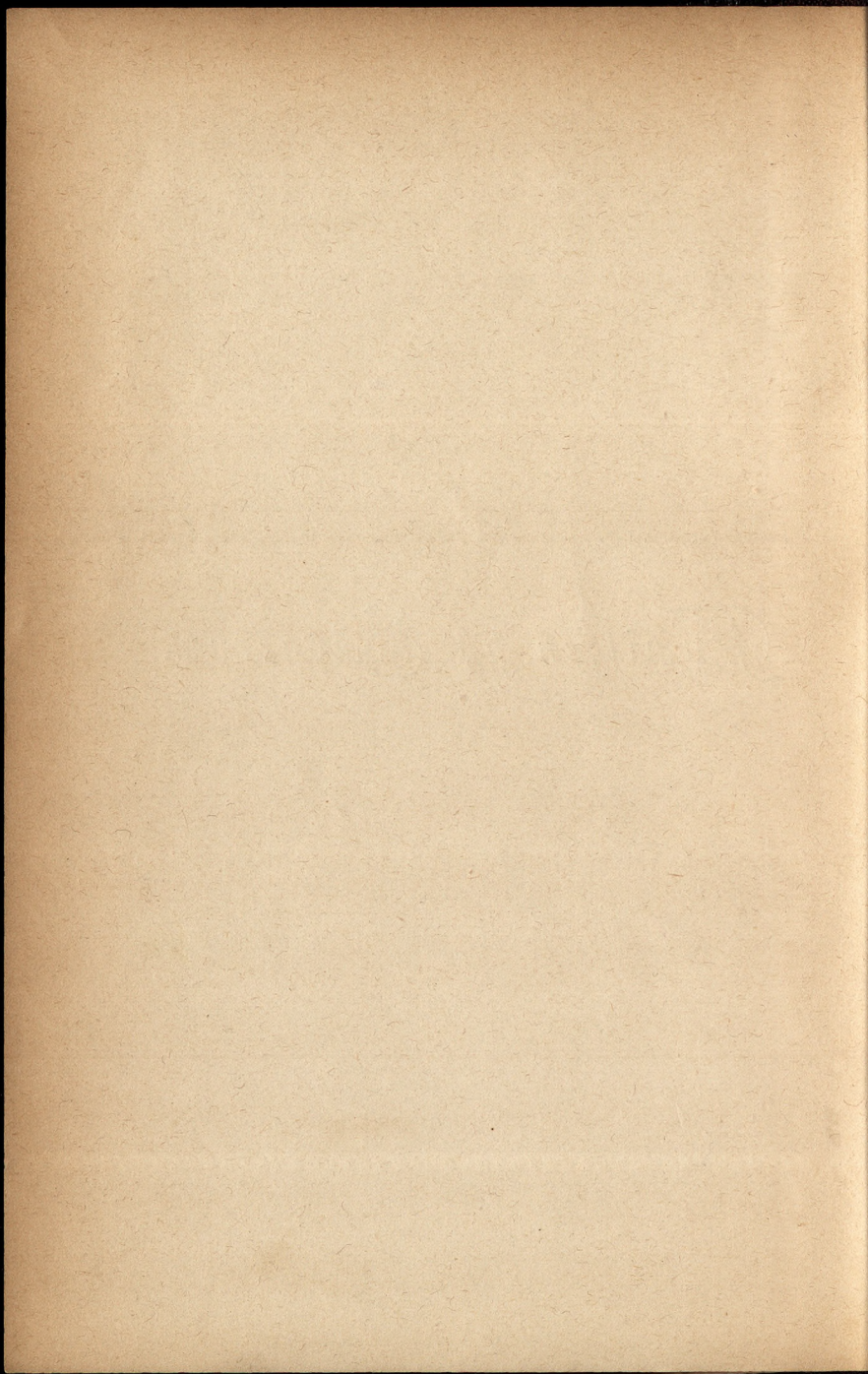
Efterföljande berättelser försiggå alla i en trakt af Sverige, hvilken af få är känd, men som ingen med sinne för naturens egendomligheter och skönhet kan besöka, utan att medföra det stora intryck, som den natur skänker, hvilken är något alldeles för sig själf, olik allt annat i världen. Sitt namn har samlingen fått efter en titel, som bäres af den man, hvilken jag framför andra är tack skyldig, att dessa noveller kunnat blifva skrifna. Den första berättelsen spelar i den norra skogsbygden, den andra på den ödsliga slätten, där nu som i sagans tider »onda dagar föda onda tankar», den tredje nedanför landborgen utmed den vestra, vänliga kusten. Om jag har ansett mig böra förutskicka en anmärkning vid denna bok, är det för att framhålla, att för mig är Öland hjälten i alla dessa berättelser, denna

*underliga ö, som bär söderns rika flora vid kanten
af de dystraste ödemarker, som Sverige äger, och där
befolkningens lynne mer än på de flesta ställen
skiftar mellan de ytterligheter, som man velat göra
egna för svensken.*

Ösbyholm i Augusti 1890.

Författaren.

Familjen på Skogerum.

Midt i skogen ligger den stora bondgården, omgifven af lador och uthus. Den är ursprungligen rödmålad, men färgen har slagit in, nöts af rägnet, och de hvita fönsterkarmarna och dörrbrädet behöfva stark sol, för att den egentliga färgen skall sticka betraktaren i ögonen.

Rundt omkring gården vidgar sig en stor öppen plan, en hel liten slätt med trädgårdssängar, åkrar och sädesfält, och kring fälten svänger sig i en vid krets skogen, som gifvit stället dess namn. Den är lägre åt norr, men i söder, öster och vester resa sig riktiga jätteträd, väldiga furor med höga, bara stammar och krokiga starka toppgrenar, kring hvilka aftonsolen gjuter ett bjärt, rött skimmer, hvilket glimmar i skogen som eld! Vældiga, resliga granar, hvars slokande, jämnsluttande grenar omgifvas af ett tunt, glänsande blåaktigt flor, när i middagshettan solens strålar falla öfver den tysta skogen.

Det är kväll. Och i den milda aftondagern, belyst af de sneda strålarna från den nedgående solen, hvars halfva skifva lyser öfver skogstopparna, kör ett väldigt hölass, skakande på den steniga vägen, in mellan stenmurarna och fram öfver gården.

Sven Ersson själf sitter på lasset och håller tömmarna. Det är en småväxt gubbe, i hvars hår och små stubbade polisonger åren färgat många strån hvita. Hans lifliga ögon lysa fram under buskiga ögonbryn, och munnen har ett godmodigt och vänligt drag, som understundom kan lysa upp hela det något tungsinta ansigtet. Medan han rycker i tömmarna för att mana på hästarna, skjuter ur de små gråblå ögonen en pröfvande blick mot vester, där en ljus rodnad täcker hela horisonten, och de öfversta skogstopparna glimma med en gyllene glans. Han kniper belåtet ihop munnen. Ty han vet, att denna solnedgång bådär vackert väder. Och det vackra vädret lofvar honom, att hela skörden af torrt och godt hö nästa kväll skall ligga i godt förvar på skullar och i lador.

Men när sista lasset för aftonen är inbärgadt, och han sedan med trötta, säfliga steg går öfver gården, försigtigt undvikande den stora paddan, som efter solnedgången alltid ligger och krälar i gräset framför grinden, får hans ansigte ett missnöjdt uttryck, och han ser sig upprepade gånger omkring, liksom sökte han någon med blicken. Han går öf-

ver förstugubron och lutar sig af gammal vana, när han stiger genom dörren, går in i köket, där hustrun står vid spiseln, och maten väntar, och utan att hälsa frågar han, i det han slår sig ned öfverst vid bordändan:

— Hvar är Gustaf?

Hustrun kommer fram till bordet, med ett fat mjölgröt, som hon ställer framför Sven Ersson. Hon är smal om lifvet, och en liten krökning på ryggen emellan axlarna skvallrar om ålder och arbete. Munnen är något hopfallen, men ögonen lysa blanka och kloka fram under ett hår, som ligger slätt och mörkt under en smutsad hufvudduk.

— Han är väl inte hemma än, säger hon och går sakta tillbaka till spiseln för att inte framkalla en ordväxling.

Och uttrycket i Sven Erssons ansigte blir mörkare. Han biter ihop tänderna och suckar, ta'r tag i skeden, men lägger den af gammal vana ifrån sig igen, och med ett bistert uttryck i sitt ansigte och rynkade ögonbryn, läser han mumlande en kort bön, innan han stillar sin hunger.

Det är så tyst i rummet, att man kan höra, hur katten spinner. Uppkrupen i spiseln ligger han som en grå boll, och hans ögon lysa. Mätt och belåten i spiselvärmen, kurrar han med det egendomliga ljud, som erinrar om en spinnrocks aflägsna surrande. Folket kommer in och tar plats, pigan och drängen

längst ner vid bordet, dottrarna närmast fadern, de, som för tillfället äro legda för skörden, mellan dottrarne och tjänstfolket. De gå tysta som i ett likrum, där ingen vågar störa stillheten. Utan att tala gripa de skedar och bröd, och tigande mumla de ohörbara ord, innan de gripa i fatet. Borta vid spiseln sätter sig hustrun, Katrina, på en stol och äter långsamt och ljudlöst sin gröt ur en tallrik, som stått på hällen.

Klockan, som har sin plats i ett hörn på golvet, slår nio, och de skorrande, långsläpiga slagen verka som ett befriande ljud i den oroliga tystnaden.

Strax därefter gick dörren opp, och en pojke på sjutton år trädde in i stugan. Han var solbränd och axelbred, bar bössa i handen och hade en hel knippa sjöfågel dinglande i ett snöre på ryggen.

Sven Ersson såg icke opp från sin tallrik, men alla, som sutto i stugan, höllo andan i afvaktan på, hvad som skulle komma.

— Hvar har du varit? kom det ändtligen i stillsam ton från husfaderns plats. Det låg vrede i tonen; pojken vid dörren såg trotsigt opp och slängde hatten ifrån sig.

— På sjön, sade han hånfullt. Jag har allt dragit till huset, kan jag tala om.

— Låt det vara godt nu, far, bad Katrina vid spiseln.

Den gamle reste sig.

— Låt det vara godt, upprepade han. Låta det vara godt, ja. Så låter det alltid. Jaså, du har dragit till huset, du. Nej, dragit ifrån huset har du, allt från det du kunde röra dig själf. Har jag inte fått lega dräng för dig kanske? Sa' jag dig inte, att du skulle vara med och köra in hö't i dag? Och så ger sig den förbannade pojklymmeln till att ränna åt skogen, innan nå'n annan fått opp ögonen en gång.

Sven Ersson hade rest sig opp och gick fram emot sonen.

— Vet du, hvad jag borde göra med dig? skrek han. Stryk skulle du ha, så gammal du är, stryk så du skall minnas en annan gång, hvem som är far din.

Och han lyfte handen, medan hans knän darade af sinnesrörelse.

Alla som sutto vid bordet, hade rest sig opp, katten sprang skrämnd under sängen, och Katrina började gråta borta vid spiseln.

— Stilla dig far, bad hon igen. Stilla dig för Guds i himmelen skull.

— Slå till! sade gossen. Slå till! Men så min själ, slår jag inte igen.

Sven Ersson gaf till ett utrop. Det lät som ett rytande af smärta, han fattade sonen i strupen och slog honom blindt med högra handen i hufvu-

det. Gustaf vrålade af smärta och vrede, han var eldröd i ansigtet och hade redan höjt armen. Men i blinken fattade en stark hand bakifrån hans, och en kvinlig röst skrek gällt:

— Jesus, Gustaf, ska' du slå far?

Pojken såg sig om och lät armen sjunka. Den storväxta systemen släppte sitt tag.

— Han är en satan, sade Gustaf, gick fram till spiseln, satte sig där och föll i gråt som ett barn.

* * *

Ingen hade någonsin förr sett Sven Ersson slå sin son. Och när han gjorde det, var det icke af ovilja, snarare tvärtom. Det var hans egna förhoppningar, som han dag för dag såg förstöras och tillintetgöras i denne son, hvilken var hans alt. Och det var de känslor, hvilka växt upp ur denna tanke, som behöfde ett utlopp.

Sven Ersson hörde till dem, hvilka, som man säger, haft lyckan med sig i lifvet. Hans far var torpare söderut i Melböda. Han hade kommit som dräng i huset hos gamle Matts Larsson och slutat med att få hans enda dotter till hustru. Hur det hade gått till, visste ingen med bestämdhet. Visst är, att gamle Matts från början varit mot partiet, och därför trodde somliga, att giftermålet varit nöd-

vändigt. Men andra sade, att Sven Ersson vetat ett och annat om gamle Matts, som denne ej varit alltför belåten med, om det kommit fram vid tinget.

Gamle Matts var med ibland dem, som i gamla dagar hade betraktat kronans skog, hvilken miltals omkring betäcker norra Öland, som sin personliga egendom. Ingen människa tviflade på, att så var. Bönderna hade sågbockar ute på skogen, fälde mastträd och timmer, forslade dem till sjön och skeppade ut dem inför allas ögon, sålde och blefvo rika som herrar på kuppen. De hade visserligen hört talas om, att det skulle vara straff på sådant, strängt straff till och med. Men det var så länge sedan, något dylikt blifvit tillämpadt, att lagen hade fallit i glömska, och fruktan för följderna var inte större, än när barn plocka smultron på patrons skogshyggen.

— Ni stjal allihop, så ni borde halshuggas, sade jägmästarn på den tiden till gamle Matts.

— Åh, svarade bonden illmarigt. Ni kan fäll inte göra trakten öde på folk.

Och han tillade godmodigt:

— Om så jägmästarn vill vakta själf en enda tall, så ska' jag ta' på mig att hugga'n och köra bort en, utan att nå'n ser'et. För nå'n gång ska' jägmästarn sofva, och nå'n gång ska han äta. Och då är jag framme och ta'r tallen.

Det stals okristligt. Men det fans också så

godt om skog, så att ingen kunde se det på den. Ty bönderna högg inte precis, så att det blef öppna platser i storskogen. De bara skattade den här och där, så att skogen ändå skulle se ut som skog. Och det var godt om platser att välja på.

Men så blef det en vacker dag en ny kronofogde. Han var ung och nitisk, som unga kronofogdar ofta äro. Och han for opp till norra ändan af Öland, sammankallade bönderna och förklarade att han tänkte göra slut på baggböleriet. Men det tyckte bönderna var ett ingrepp i deras uråldriga fri- och rättigheter. De hade själfva gjort sig besvär med att fälla timret, kvista och kanthugga det. Stora, granna mastträd lågo färdiga på alla möjliga ställen, som bara de visste om. Ja, somliga hade sågat både bräder och plank. Och så kom det en kronofogde, som ingen människa kände till, och ville vara klokare än den gamle, som aldrig hade brytt sig om'et. Nej. Det var för mycket för bönderna. De bad' honom ryka och dra', så långt vägen räckte. Och hans dräng, som ett par af dem träffade på ett undangömdt och säkert ställe, gäfvö de helt enkelt ett ärligt kok stryk, för att åtminstone inte han skulle få lust att komma tillbaka i brådkastet. De tänkte som så, att när kronofogden ser, att han har att göra med reelt folk, som veta, hvad de vilja, så far han nog hem och låter udda vara jämt, bara han hinner fundera på saken. Ty han har fått lik-

som en liten vink om, att det kan bli smörj för honom också, fast det den här gången bara gick ut öfver drängen.

Bönderna voro nog sluga. Men den gången hade de ändå misräknat sig. Och när de fingo höra, att den nye kronofogden midt i mars månad tagit sig öfver med en segelskuta till Kalmar, började de att dra öronen åt sig och tänkte att det var bäst, om de kunde rädda, hvad räddas kunde. De klo-kaste togo bort sågbockarna och gjorde rent efter sig i skogen, gömde undan timret på säkra ställen eller forslade bort det i största hemlighet. De mindre förtänksamma tänkte: det är väl inte så farligt. Och öfver dem bröt som vanligt ovädret löst.

Ty i april kom det militär öfver till Öland. Hundra man soldater forslades på skjutskärror från Borgholm uppefter landsvägarna. De bildade jägar-kedja i skogen, snokade opp så mycket som snokas kunde, och på allt hvad de funno af fälda träd eller virke, gjordes tvärt beslag. I Skogerum förlades hufvudkvarteret, dit sammankallades bönderna, och där hölls ting. Kronofogden var också med. Han hade sin galonerade mössa på hufvudet, och när han nu stod midt i ringen af soldaterna, som med gevär för fot och bajonetterna påskrufvade stodo och skyl-tade rundt omkring de förskrämda bönderna, då var det ingen, som bad honom resa åt helvete längre.

Och till och med drängen kunde få gå i fred, hvart han ville, utan att behöfva frukta för stryk.

Bönderna stodo med mössan i hand och tänkte på, hur de skulle reda sig, och hvad de skulle svara. Somliga hade knallat sig af till Amerika, och det var inte fritt, att de flesta af de närvarande skulle önskat, att de hade rest samma väg. Ty de kände sig inte rätt säkra på, att inte gevären skulle lyftas från marken och skotten brinna af rätt ibland dem, så att de skulle stupa som hundar i en hög, den ena öfver den andra. Men häraf vardt lyckligtvis ingenting. Det blef räfst och förhör och ting som vanligt, och det var en hel hop med bönder, drängar och torpare, som fingo utbyta skogshandteringen mot fängelset eller straffarbetet.

Bönderna böjde sig. De flesta af dem upphörde med sin gamla näring, och respekten för k. befallningshafvande var etablerad på den grund, som kallas krigsmakten till lands. Men de gamla begreppen om allas äganderätt till skogen var icke allestädes utrotad, och det var många af de gamla skogssköflarna, som ingen fick reda på. De sålde sitt timmer och sina plank i hemlighet och under hand och afstodo i all stillhet från handteringen, hoppandes på bättre tider. Det var de kloka, de, som förstått att draga sig undan i tid. Och till dem hörde gamle Matts på Skogerum.

Han var en mycket klok gubbe, som kände

världen och visste, hur man där bör ställa sig. Men en gång hade han varit mindre klok. Det var, när han en gång i ett upprymdtt ögonblick lät sin dräng, som då bara kallades Sven, titta för djupt i sina affärer. Och det sades af mången, att denna kunskap hade underlättat frieriet för torparesonen, när han ville gifta sig till en rik bondgård.

Men hur det också var med detta, så hade Sven Ersson haft lyckan med sig i världen. Han var nu bonden på Skogerum, åren hade gått, och ingen människa tänkte längre på, att han från början bara hade varit en fattig torparepojke.

Han hade tur med sig, också när han gifte sig. Ty svärmodern var död förut, och gamle Matts, som hade tagit undantag, dog strax efter bröllopet. Det hann aldrig bli några slitningar mellan gubben, som lämnat ifrån sig sitt, och de unga, som hade fått ärfva, innan ägaren dött. Det blef icke något gräl hvarken om brödfödan, fläsket, kofodret eller de kontanta penningarna. Ty en vacker dag sjuknade gamle Matts, blef lagd i den stora sängen inne i kammaren och dog där en rägnig oktoberkväll, när blåsten suckade i skogen.

Folk sade, att det kom an på den stora paddan.

Den satt och hoppade på ett ställe i gräset bredvid grinden, hvarenda kväll sedan solen gått ned, från tidigt på sommaren till sent på hösten.

Hon satt där bara och glodde med sina stora trinda ögon, som stodo ut ur hufvudet och hon rörde på det gråa knottriga skinnet, så att hela hennes feta kropp gick som i vågor. Under de ljusa sommarkvällarna kunde man se, hur hon långsamt flyttade sig i det låga gräset, ständigt på samma fläck, som om ingen annan plats hade dugt för en padda att lefva på än just här, där folk skulle gå fram. Och kom man så gående en kväll, när det var skumt, och skogen rundtomkring liksom tycktes klämma ihop mörkret omkring det lilla fältet, som var fritt från träd, då kunde man vara säker på, att hur försigtigt man också gick, så spratt man ändå till för något mjukt och klibbigt, som foten trampade på och som kved och gaf efter under skosulan, så att det kändes otäckt i hela kroppen.

— Den djäfla paddan, svuro drängarna.

— Det är för svårt med det otäcka kräket, sade Katrina.

Men ingen tordes röra henne. Ty det ska inte vara bra att röra paddor.

Den, som svor värst öfver paddan, var gamle Matts. Han hade blifvit stel i benen och långsam i gången på gamla da'r. När han i skymningen under de mörka höstaftnarna kom att röra vid paddan, höll han på att ramla omkull för hvar gång han skulle flytta foten för att inte trampa ihjäl kräket. Då stapplade han och hoppade på sina dåliga ben

och svor, så att han hickade, när han sökte efter tillräckligt kraftiga uttryck. Han skälfde i benen af skrämsel och mumlade i ilskan omöjliga förbannelser, under det han darrande af förargelse och rädsla kraf-lade sig uppför den låga trappan och in i sin vrå mellan stora klockan och väfstolen.

Men en septemberkväll, när gubben flere gån-ger måst gå ut och in genom grinden, blef vreden honom öfvermäktig. Det var ännu full dager, men gubben såg illa och kunde ej urskilja paddan från det mörka gräset. Oupphörligt snafvade han öfver det klibbiga djuret, och till sist tog han paddan i det ena bakbenet och bar henne svärjande in i sko-gen, där han kastade henne i en myrstack och lät myrorna göra kål på henne.

Det dröjde emellertid inte många veckor, så låg gamle Matts till sängs, och han dog en rägnig oktoberkväll, när blåsten suckade ute i skogen. Och det berodde på, att han hade dödat paddan. Ty drängen, som följt med in i skogen och sett, hur paddan vred sig, när myrorna slet i hennes kött, han stod bredvid gubbens säng, när denne dog. Och han sade, att när gamle Matts låg i dödsrycknin-garna, bar han sig åt, alldeles som paddan förut hade gjort i myrstacken.

Nästa vår satt också en ny padda, alldeles lik den förra, på den gamlas plats, och därför gick hvar

och en försigtigt genom grinden för att inte komma i olycka genom att trampa på paddan.

Men hur han nu också hade dött, säkert är, att gamle Matts dog i god tid, innan han sett sina barnbarn. Och hvarken dotter eller måg hade någonsin haft något besvär af honom. Sven Ersson satt ensam på gården, och hans lif var fylld af det lugn, som kommer af medvetandet att äga något.

Men han var ändå inte nöjd. Hans hustru födde honom under de första åtta åren af deras äktenskap två döttrar, men ingen son, och detta grämde honom, grämde honom ända in i själen, ty han önskade sig en son, som kunde ta gården efter honom och behålla den, så att den stannade inom släkten.

Hos denne torpareson hade utbildat sig en kärlek till torfvan, som var af helt annat slag än den, hvilken närts utaf att generation efter generation ha varit i besittning af jordens goda. Han glömde aldrig, att han var af en annan stam än de gamle bondslägterna. Han hade sett sin far stå med mössan i hand och be bonden om en månads anstånd med arrendet, när det var knappt med födan, och den ena kon hade dött. När fadern sedan dog, hade han sett, hur modern gått omkring i gårdarna för att få sig en brödbit här och ett halfstop mjölk där. Nu satt han själf på eget hemman. Allt som fans på gården, hörde honom till. Han hade aldrig

nappat på kroken och tagit lån hos hypoteksbankerna, som sögo näringen ur jorden och utarmade bonden, hvilken tecknade sitt namn på papper, hvars betydelse han inte förstod, fick penningar i hand, köpte sig ett par plogar och ett tröskverk och lefde som herreman på rästen. Huset rådde han om, kreaturen voro hans, grödan, som stod på åkern, bohaget, som fylde rummen — allt var hans egen-
dom, till hvilken han med guds hjälp blifvit herre. Men hans far hade icke haft någonting, när han dog, hans farfar icke häller. Hvem som varit hans farfars far, det hade Sven Ersson aldrig ens kommit att fråga om. Så långt hade han ej haft anledning att tänka sig tillbaka i tiden för egen del.

Men nu slet det och ref i honom, när han tänkte på att allt detta skulle gå ur släkten efter honom, att han skulle vara den enda i hela sin familj, som någonsin egt något, inkastad som en utböling på en gård, där han börjat med att träla för andra, och som han, när han dog en gång, skulle lämna i en främmandes hand. När han såg den mogna säden böja sig för sommarvinden öfver dessa åkrar, som buro så rikt på kalkgrunden och lågo så skyddade för alla vindar genom skogen, hvilken slagit ring om fälten, då vände sig hans ögon bort från allt detta, och han såg ned i marken, medan han med en suck tänkte på, hur kort tid han skulle vara herre däröfver. Det föreföll honom, som om

han ägde detta för evigt, bara han hade en son, som kunde taga husbondetömmarna den dag, då gamle Sven Ersson inte längre orkade att hålla dem själf.

Och när han då äntligen blef fader till en son, då tyckte Sven Ersson, att nu hade han äntligen fått det, som han ville, och nu kunde han säga, att han hade haft lyckan med sig allt igenom.

* * *

Men ju äldre sonen blef, desto tydligare märkte fadern, att Gustaf inte var en son efter hans sinne.

Så fort han kunde komma åt, sprang Gustaf till skogs och blef borta, om det gälde, både dagen och natten. Han skaffade sig en hund, som han lärde gå på både hare och fågel, och Sven Ersson brukade säga, att »pojken är lika god på kronans skog, som hans morfar var före honom». Utan vildt kom han aldrig hem. Än var det en hare, än en skogsfågel, han hade med sig. Och tidigt på våarna och sent på höstarna låg han ute på sjön och sköt ejder och annan sjöfågel. Det blef kuddar af det skyttet, fina, mjuka kuddar, som ingen låg på, men som förvarades uppe på öfre våningen, där kronofogden eller prosten brukade ligga, ifall någon af dem skulle tillbringa natten på Skogerum. Men allra säkrast var pojken att locka orre

eller tjäder. Han var god för att gå ut midt i natten och sätta sig vid ett fälle eller bakom ett bärg och locka. Först härmade han hönan, då hon lockar på tuppen. Med utspänd stjärt och ruggiga ryggfjädrar kom tuppen, slog sig ned i en gran och såg sig skrockande omkring. Gustaf sköt och stoppade den stora fågeln bakom sig. Så härmade han tuppens klara lock, när han väntar på hönan. Morgonsolen föll klart och snedt mellan de slokiga trädens grenar, tindrade i daggen, på mossor och strån, och hela luften ångade af doften från de fuktiga granarna. Då kom hönan, steg ned och sträckte kokett på halsen för att se in mellan de skuggiga grenarna. När han skjutit henne, började pojken helt lugnt att locka, som när hönan lockar på ungarna. Och på så sätt kunde Gustaf sitta i skogen och plocka ner en hel fågelfamilj, lika lätt som han, när han var pojke, klef upp i tallarna för att plundra kråkorna på ungar och ägg.

Det var bättre än att gå i åkern, tyckte Gustaf, och när han kom hem, var han hungrig och åt som en varg, glad, så att han satte lif i hela stugan. För rästen hade han ju mat med sig hem, fin mat, som räckte i flere da'r, när det inte var tillfälle att föra bort villebrådet och sälja det i staden eller åt någon skeppare.

Men när han då väl var hemma och hade ätit sig mätt, tog han fram handklaveret, som han

köpt för sina skottpängar på en marknad i Borgholm. Och då spelade han både sorgsna och lustiga visor om hvarandra. Alt hvad han hade hört spelas eller sjungas, var han karl för att ta' efter, om det var polskor och slängdanser, valser och fransäser eller stora marscher och konstiga musikstycken, som regementsmusiken blåste på ångbåten, när den gick lusttur till sta'n. Sven Ersson skratade alltid, när han hörde Gustaf spela. »Det var faen till pojke», tyckte han. Men Katrina, som fick gå i köket och höra honom timvis, sa' ibland, att hon blef alldeles galen i hufve't af den evinnerliga musiken.

Det var egentligen det märkvärdiga med Gustaf, att hvad han än gjorde, så tyckte hela huset hvar på sitt sätt, att det var »faen till pojke». Fadern var den, som sade det först. Ty allt hvad sonen gjorde, beundrade fadern. Fast han såg, att pojken inte kunde hållas till ett ordentligt arbete på gården, kunde han ändå inte låta bli att tycka om honom. Pojken gick sin egen väg och brydde sig tusan om, ifall han roade andra med det eller icke. Men det var en sådan fart i honom, att allt hvad han gjorde, tog sig bra ut och passade honom, och därför glömde Sven Ersson sin förargelse öfver sonens snedsprång och sade oupphörligt: »Det är ändå faen till pojke». Och om de också inte sade detsamma, så tänkte ändå alla på hela gården det-

samma, som gubben hade sagt, både Katrina, drängen och pigan och därtill båda systrarna.

När Gustaf tog i med nå'nting, så gick det också med mera fart för honom än för någon annan. Om han satte sin hand vid plogen, gick det som en dans för honom att plöja igenom ett åkerfält, där det växte aldrig så mycket gräs och tistlar. Gräfdde han dike, kom han framåt så fort, att ingen kunde begripa, hur han bar sig åt. Sprängde han sten, kom han till botten med borren med en hastighet, som var oupphinnelig, och han sköt, så att stenarna dansade om honom i luften. Men allra märkvärdigast var det, när han körde hästarna. Man skulle kunnat svära på, att de kände hans hand. Ty tog han bara tömmarna, så sprungo de små pigga djuren, så att träden susade förbi, som om de sprungit i kapp baklänges, och ville de inte genast, tog han blott ett ryck med tömmarna och smälde med piskan, och det bar i väg som med herrskaps-skjuts.

Kort sagdt — Gustaf var lifvet i hela gården, och om han kanske inte brydde sig så mycket om andra, så brydde andra sig i stället så mycket mer om honom. Och det var kanske däri hemligheten med det välde, han utöfvade, bestod.

Gustaf kunde också berätta historier, och det var inte fritt för, att han ljög.

När han återvände ifrån skogen, var han bäst

i farten, och då kom gärna någon af systrarna och frågade honom, om han inte hade sett något märkvärdigt, eller om det inte hade händt honom något.

Gustaf var genast färdig. Jo, hvad det hade händt honom, bara han ville tala om det.

Och systrarna knuffade honom i ryggen och bådo honom, och gumman mor kom till och frågade: — Nå, hvad har du sett i skogen i dag?

— Jo, jag har sett en hök, svarade Gustaf.

— Hahaha! En hök? Hvem har inte sett en hök?

— Ja, men det här var ingen vanlig hök, svarade Gustaf. Han hade bo i en gran högt oppe, och jag klättrade dit, fast han och honan slog mig med vingarna omkring öronen, så det susade, som när väderkvarnarna går.

— Men hvarför sköt du inte?

— Sköt? När jag hade ställt bössan där nere! Jag klättrade på, jag. För jag ville ha' ungarna. De låg och hväste och skrek inne i boet och slogs om en kråkunge, som de hackade i, så att bloden och fjädrarna stod om dem. Och ju högre upp jag kom, dess värre hväste ungarna och dess ettrigare slog de stora med vingarna. De klöste åt ögonen på mig också.

— Men du slog igen?

— Det var en sak det. Jag klippte till dem med knytnäfven den ena gången efter den andra,

så jag tydligt såg, hur de vinglade långt ut i luften. Och så kom jag opp i bo't. Där låg ungarna och hväste emot mig, arga som bin och med ögon, som var alldeles gulgröna.

— Jässus så otäckt, sa' systrarna.

— Åh skräp, sa' Gustaf. Det var inte farligt. Jag tog dem bara den ena efter den andra i vingabenet och kastade dem i backen, så det sa' smack om dem. Honan sköt ner som en pil förstås för att se efter hur ungarna mådde. Men då skulle ni ha' sett på stora höken. Han gjorde ett slag rätt opp i luften med ett hvisslande som från ett lokomotiv, han for opp så högt, så han syntes bara som en liten prick, där vände han, och jag såg, hur han blef större och större. Rätt ner på mig flög han, och jag tänkte: »Nu gäller det Gustaf Ersson. Nu tänker han hacka ögon ur dig.» Jag tog säkert tag med venstra hand i en gren och höll den högra färdig, och som han kommer sättande — det var rakt obegripligt, hvad han såg stor ut — så hugger jag tag om ena benet på'n och svänger om'en.

— Nej, hör du Gustaf, sade systrarna.

— Tror ni mig inte? Men då blef det så besynnerligt. Jag tyckte mest, att jag inte stod kvar i trä't.

— Han flög väl bort med dig, kan jag tro?

— Nej, det gjorde han inte. Ingen hög fly-

ger bort med mig. Men lyfte mig ett tag, det gjorde han. Och då tänkte jag som så: »Jaså, du är illmarig, tänkte jag. Jaså, du tänker flyga opp med mig, så jag ska' slå ihjäl mig emot backen, tänkte jag. Låt gå då! Sak samma, hur en kommer ner. Det här går kanske vigare än att klösa ner utför en gammal gran.» Jag såg hela skogen rätt under mig, grenar och mossor och stora stenar! De stod opp öfver marken, lagoma att slå ihjäl sig på, och stora bara grenar tittade ut mellan barrena rätt inunder mig, precis som de ville spetsa mig. Höken, han ville till väders. Men jag ville ner. Och jag drog och drog. Men han stretade emot och flaxade. »Vänta, din lilla satan», tänkte jag, »du vill åt himlen, men det vill inte jag än åtminstone.» Och så tog jag ett tag till. Och då kände jag, att jag sjönk neråt. Grantopparna reste sig öfver oss, och ett par buskiga grenar slog mig i ansigtet. Då skrek han och tog tag med vingarna. Men så slaknade han, och pang — låg vi i backen.

— Jässus, men slog du dig inte?

— Jag?! Nej. Jag satt på ändan, kan jag tala om. Men höken hade visst slagit sig, för han var så lugn och beskedlig och glodde stort, när han fick se honan, som blef rädd för oss och flög till väders, så att det skrapade mellan kvistar och ris. Men jag slog höken i en sten, så han blef

ett mos. Och där ligger han nu med hela familjen.

— Kunde det vara en hök, Gustaf? Var det inte en örn? sade Katrina fundersamt.

— Det kan nog hända, att det var en örn, menade Gustaf. För stor var han och stark, och flyga, det kunde han. Och fan i mig, är det inte sant hvart eviga ord.

Det är oafgjordt, om man trodde honom. Men roligt att höra på, var det, och därför blef Gustaf utfrågad, och han var aldrig ledsen, när det gälde att hitta på nytt. En gång hade han till och med slagits med en björn, och en annan gång rott, så att det forsade om båten för att hinna en hvalfisk. Men när Sven Ersson kom i närheten, afbröt alltid Gustaf sina historier och sa' som så:

— Rästen får ni höra en annan gång. För nu har jag glömt det.

Ty historierna tyckte Sven Ersson inte om. »Det lät för skojaraktigt», menade han.

Gustaf gick emellertid sin väg för sig och brydde sig i hvardagslag inte om, hvad de andra hade för sig på gården. Men aldrig hade han förr vågat sig på att bli borta, när hö't skulle bärgas in. Det tyckte också Sven Ersson gick för långt, och det var därför, han kom att slå sonen.

Men om Gustaf icke brydde sig stort om landtbruket, så var det i stället en annan, som gjorde

det så mycket mer. Och det var den äldsta dottern, Johanna, en storgädd, stark jänta på närmare trettio år. Som en karl — och värre än en karl, brukade de säga — låg hon i med arbetet från morgon till kväll. Hon sparade in en dräng åt Sven Ersson, det sade han själf. Ty hon kunde plöja och så, föra lien och packa ett hölass, rida hästarne i bet, köra timmer och gräva i jorden. Allt det tyngsta arbete kunde hon göra. Aldrig blef hon trött, och aldrig var hon ledsen.

Hon var större än brodern, eller såg åtminstone större ut, och hon hade hela hans lifliga, friska lynne, utan att äga något af hans obeständighet och lust för dagdrifveri. Hon var af dessa människor, hvilka synas liksom födda för det hårdaste arbete, och som växa starkare och skjuta kraftigare växt under ansträngningar. Hennes bröst stodo fylliga under de kraftiga axlarna, och ur det runda ansigtet med dess starka haka, något stora näsa och bestämda mun lyste under ett yfvigt hårfäste ett par ögon, hvilka sågo ut, som om de icke kunde låta sig förbryllas af något i världen. När hon kom genom skogen med kjolarna oppdragna, bara armar och sjaletten löst knuten under hakan, hördes hennes sång som ett eko af skogens stora hälsa, och när hon ropat in korna och föste dem framför sig, såg det ut, som om hon varit vän med dem allesammans, där de i oordnad

flock och med stinna jufver lunkade fram genom skogen och bölade framför grinden, hvilken stängde vägen in till gården. Och hon var också vän med dem allihop, bara därför att allting, som lefde omkring henne, älskade hon.

Hon var Sven Erssons hjälp på gården, och därför hade han håller icke varit angelägen att mista henne. Friare hade nog funnits. Ty Sven Erssons dotter behöfde inte komma barskrapad i boet till någon karl. Men Johanna hade afvisat dem. Ty hon menade som så, att hemma kunde hon ändå inte undvaras. Och för rästen hade hon inte sett någon gosse, vid hvilken hon fäst sig mera än vid alla de andra.

Det förstås, det fans nog en. Han var bondson i trakten, och Johanna visste, att honom skulle föräldrarne inte afvisa. Och när han hade kommit och dansat med henne ellär följt henne hem genom skogen en vacker söndagskväll med armen om hennes lif och till afsked fått en kyss eller tagit den, då hade Johanna nog ibland haft sina tankar och funderat öfver, om det inte snart kunde vara på tiden, att hon började lefva för egen del, innan hon blef för gammal. Men när han ingenting sade, slog Johanna bort tankarna och antog, att han inte menade allvar. Och i så fall var det kanske på det hela taget bäst, som det var.

* * *

Sent en afton gingo Sven Ersson och hans älsta dotter österut genom skogen. Det hade länge varit hetta och solrök i luften. Röd som ett brinnande klot gick solen hvarje morgon opp öfver horisonten och i en dimma af rök försvann hon hvarje afton vid den vestra synranden. Hela dagen satt solen som en stor glödande massa utan strålar midt i en röd violett dimma, hvilken förkortade utsigten på sjön och som en ångande färgton sänkte sig omkring skogen på afstand.

Det var torrt i skogen, och kvistar och ris knastrade under de gåendes fötter med ett skört ljud. Den hvita mossan stod spröd och stel på de upphettade stenarna, öfver hvilka granarnes grenar hängde lätta och torra, utan att så mycket som en droppa dagg tyngde deras mörkgröna barr. Det var så torrt, att alla vattenpölar voro försvunna, alla kärr ursinade. Man gick torrskodd på mossan, hvilken vek sig under vandrarens fot, utan att fukta den, och i den varma ånga, som solen under dagen hettat upp under de stora granarna, surrade tusentals insekter, flugor, bromsar och mygg, medan bland den massa af gamla, gulnade barr, som år efter år skakats ned och kilat in sig mellan trädens väldiga rötter, myrorna sprungo fram och åter, lifliga och arbetsföra i det långvariga solskenet.

Bäst de gingo, stannade Sven Ersson, och hans näsborrar rörde sig.

En svag doft af rök trängde fram genom grannarna.

Han spejade och spejade genom grenarnas dunkel. Johanna sprang opp på en bärgknalle och såg sig omkring.

Skogen låg dunkel och tyst. En sakta vindfläkt rörde sig genom de gamla träden, så att grenarne rasslade emot hvarandra som torrt ris. Genom tystnaden hördes vingslagen af en tjäder, som skrämmd af de gående spratt upp ur ett snår.

Icke en skymt af rök kunde urskiljas. Men lukten fylde luften, och de båda vandrarna betraktade hvarandra med förfärade blickar.

— Skogen brinner! sade Sven Ersson. Hans rygg liksom böjde sig af fruktan, och han kastade en ängslig blick åt sidan för att utforska Johannas tankar.

Far och dotter påskyndade sina steg mot hemmet.

När de kommit ett stycke längre fram, gingo de båda långsammare, och en suck af lättnad undslapp Sven Ersson. Röklukten hade försvunnit och luften, som de inandades, var åter ren.

— Det är inte hemma, sade Sven Ersson. Och något liknande en tacksägelse rörde sig inom honom.

— Spring till jägmästaren! sade han sedan. Det kan hända, att ingen har märkt'et.

Johanna vände om inåt skogen och försvann på en biväg, som krökte in mellan granarna.

Men när Sven Ersson kom hem, hade underättelsen redan hunnit till Skogerum. Det gick ridande ilbud omkring i gårdarna, män och kvinnor skulle samlas vid jägmästarbostället.

Skogen brann norrut.

Det fins ingen panik, som är värre än den skräck, hvilken griper skogsborna, när budskapet går från gård till gård, att skogen brinner. Ingen vet säkert, hvar det brinner. Hvar och en fruktar för sitt. Elden kan räcka i veckor, lika väl som i dagar. Den kan förstöra fälten och byggnaderna, förhärja grödan och bränna opp bostäderna, göra årtiondens arbete om intet och förvandla besutna hemmansägare till fattighjon.

Skogen brinner.

Som en löpeld spridde sig nyheten öfver hela trakten, och i dagningen såg det ut, som om hela skogen blifvit lefvande. Åkande, gående och ridande färdades fram på vägarna. De medförde spadar, hackor, spett och matsäckar, som syntes beräknade för dagar. Åt ett enda håll gick färden — norrut. Och den tysta skogen genljöd af hofslag, vagnsbuller och människoröster, medan, allt som man kom stället närmare, hästarna, hvilka vädrade röken, spetsade öronen och utstötte ängsliga gnäggningar.

När man kom nära eldsstället, började en tjock

rök hvirfla fram genom skogen, och långt borta hördes ett enformigt knastrande, som hade på en gång något stort och förskräckande. Skogen tycktes vara öde på djur. Icke en fågel syntes till. Endast här och där försvann mellan stenarna en uppskrämd hare, hvilken utan att bry sig om hvarken människor eller vagnar sprang öfver vägen midt för hästarnas fötter. Och när man kom närmare, höjde sig ur röken, hvilken som stora skymassor hvirflade upp efter tallarnas nakna stammar och i flagor splittrades mellan granarnas tätare grenar, ett rött obestämdt sken, hvilket dök genom rökmolnen, försvann för en stund, och med väldiga eldtungor slickade trädens bark, som redan börjat att svartna.

Man hade bildat kedja omkring elden. En ofantlig yta med skog var kringgårdad af människor, och rundt om höggos träd och gräfdes diken för att hindra elden att gripa vidare omkring sig. Nedrökta, svettiga och ihärdiga rörde sig skepnader i den rökfyllda skogen, öfver hvilken solen kastade sina röda, glittrande strålar, och yxornas dofva ljud, när de trängde in i det hårda virket, blandades med ljuden af spadar och hackor och af rasslet af stora granruskor, med hvilka svettiga händer piskade den brinnande jorden för att kväfva elden och hindra den att gå vidare.

Genom röken började lågorna att stiga uppåt, ett enda haf af lågor, som slöt sig omkring trädens

grenlösa stammar, ofvanför hvilka kronorna syntes, som om de sväfvat i luften på ett täcke af skyar i brand. En rishög, som fattade eld, kastade pelare af flammor och rök högt upp i vädret, och det började brinna i kronorna. En hvirfvel af lågor fylde hela fältet, och i denna hvirfvel föllo de stolta träden tillsammans med starka brak, medan skyar af gnistor och rök slog ihop öfver de nedstörtande stammarna. Under jorden kröp elden vidare för att suga sig uppefter nya stammar, hvilka åter i sin tur skulle störta omkull i den stora glödmassan eller med svedda, kolnade lemmar sticka upp ur den ofantliga brasan, som hemska, stående jättelik. Vid middagstiden tog blåsten i, och som vågor vältrades lågor och moln om hvarandra. Från de brinnande topparna slungades flammor, liknande breda blixtrar, flere famnar bort öfver hufvudena på de släckande, hvilka bildat kedja. Förfärade sprungo människorna tillbaka, medan öfver dem elden sprakade i nyligen antända kronor, och stora grenar rasslande föllo ned öfver de springandes hufvuden, kastande ett rägn af gnistor öfver den torra mossan.

Allt längre utvidgades kedjan, och arbetet med hackor och spadar började på nytt, under det att åter granruskorna rasslande slogos mot marken för att på nya sträckor dämpa den framilande elden.

Vidare och vidare trängde sig kretsen af människor utåt. Hettan blef odräglig, lågorna hotade

att slå de släckande i ansigtena. Elden hoppade öfver diken och skogsgator, tog ny fart och sträckte sig längre och längre in öfver skogen, öfver hvilken redan dallrade sommaraftonens milda dager.

Då hördes plötsligt en susning bland träden, en stark vindpust gick fram genom skogen, rök och lågor böljade åt vester, och ifrån hafvet steg upp ett mörkt moln, hvars yttersta kant lyste af den nedgående solens strålar. Det drog ihop sig och växte, och under den mulnande himmelen fördubb-lades de arbetandes krafter. Ty omslaget i vädret gaf nya krafter och nya förhoppningar. Det började regna. Stora, tunga droppar föllo öfver den upphettade marken, och snart piskade ett stridt regn ner öfver det böljande eldhafvet, som i mörkret tog fantastiska former och förvandlade trakten till ett enda virrvarr af skyar och eld. Men vattenmassorna fortforo att vräka ned, och när rägnen strömmade öfver de brinnande träden och marken, där allt brännbart sakta kolade bort, då ljud genom rägnets smatter och eldens knastrande ett fräsande ljud, som blef allt starkare. Röken tjocknade genom vattenångorna, och i de tätade rökmolnen sjönko eldslågorna tynande ihop och försvunno till sist, liksom kväfda i det svartnande mörkret. Endast då och då höjde sig en ensam rökpelare, hvilken liksom maktlös föll ner i de vältrande skyarna, hvilka

hemskt och tyst fortforo att stiga, spridande en frän lukt.

Rägnen varade i flere timmar. Men så upptorkad var jorden, och så stark elden, att när solen nästa morgon sken upp, var branden väl begränsad inom den yta, den förut beherskat, men den låg ännu och pyrde och gräfdde mellan de torra rötterna. Allt ibland steg en hvirfvel upp ur den sotblandade röken, som sakta höjde sig från ödemarken, hvilken låg kolad och svart midt i den resliga skogen.

I sex dagar måste folket hålla vakt omkring det härjade fältet. Men en skräck, som försvunnit, gör alltid människorna lätta om hjärtat.

Genom hela denna människoskara gick en känsla af glädje, därför att branden var öfver, och ingen skada var skedd. Det förstås — en hel hop af kronans skog hade brunnit upp. Och ännu låg elden och pyrde i jorden bland rötter och mossor. Men af kronans skog kunde gärna litet få brinna, tyckte folket. Där fans nog att ta' af för hundratals år, och ingen hade blifvit lidande på den branden. Rundt omkring det stora brandstället gingo människorna och hade litet att göra. Ty att hålla den nu aftagande elden inom tillbörliga gränser, det var ett latmansarbete, som hvem som helst kunde utföra, utan att behöfva anstränga sig. Skaran af arbetande drogo andan af lättnad, och när de sågo

ut öfver den stora, svarta ödemarken, som låg öde midt i skogens grönska, skakade gubbarna på hufvudet och tackade gud, som bevarat deras egna hemman.

Men pojkarne skrattade af trots mot den öfvervunna faran.

— Kronan kan tåla litet afbränning, menade de.

Och de ekonomiska talangerna påstodo, att hade man fått hugga undan litet här och där som i gamla dagar, så skulle inte så mycket ha gått åt för branden. Träden hade då ej stått så tätt, förklarade dessa.

Plötsligt ljud genom den varma eftermiddagsluften ett ljud, som klingade lustigt och klart genom skogen. Det var ljudet af ett dragspel, som satte i med en vals. Ljudet kom från en stenhäll, hvilken med svartnade sidor höjde sig öfver den kolnade marken, och högst uppe på stenen satt Gustaf och spelade.

Ingen visste, hur han i en hast hade fått dit handklaveret, och ingen hade tänkt på, att den stora branden skulle sluta med lek. Men platsen omkring stenen var vid och jämn, och danslusten grep hela denna skara af ungdom, som för några dagar slitit sig lös från lien och ladugården.

— Ta i, pojkar, skrek Gustaf. Han log med hela ansigtet, och hans klackar sparkade takten mot stenväggen.

Betänketiden blef häller icke lång. Par efter

par svängde ut, och midt i kolstybben, med det rykande fältet strax bredvid sig, dansade hela skaran af ungdom, svettiga, glada och lätta om hjärtat. Solen sken varmt öfver den stora glädje, som gick genom skogen, och gubbar och gummor deltog i glädjedansen, öfver att branden var släckt, och skogen ännu stod hög och grön, bara med en liten fläck afbränd midt i hjärtat af dess kraftiga växtlighet.

Dansen fortgick i timmar, det ljud munterhet och sång på denna underliga dansplats, starka manliga stämmor blandade sig med klingande, kittlande flickröster, och från dansen försvann då och då ett ensamt par. De gingo bort med armarna om hvarandras lif, och skogen gömde dem i sin stora stillhet.

Johanna gick ensam på en skogsstig, som ledde nedåt östra kusten, yr i hufvudet och varm efter dansen. På två nätter hade hon inte sofvit, bara tagit sig fritt så pass, att hon kunnat lägga sig en stund på mossan och sofva bort den värsta sömnlusten. Som vanligt hade hon arbetat ibland de ifrigaste. Hon hade brutit ruskor, gräft och hackat upp jorden, sprungit midt in i elden och trampat på den, när den ville tränga utom kedjans rämken. Nu hade hon dansat utan hvila, och utan att veta hvarför, smög hon ensam bort mellan trädens stammar, och med makliga steg följde hon den smala vägen, som leder åt öster.

En mattighet, som hon icke kunde få bugt med, förlamade hela hennes kropp. Hon gick långsamt och såg sig om efter ett ställe, där hon kunde lägga sig ned. Hon tänkte på, om hon inte skulle gå och bada. Det var inte långt till sjön. Men hon kunde inte fatta ett beslut. Hon bara gick sakta fram på den släta skogsvägen, som krökte sig mellan träden, och hon njöt af den friska barrdoften, af friheten från rökluft, af aftonsolen, som färgade strimmor i mossan under de stora, raka tallarna och göt ett rött sken kring stammarnas släta bark och de underliga, vridna grenarna. På afstånd hördes ett entonigt skvalpande, som kom från sjön, och smälte samman med det lugnande suset i skogen.

Hon gick längre och längre in, tog grässtrån vid vägganten, som hon tuggade utan att tänka på det, och sköt undan sjaletten, så att hufvudet blef bart, och den svala vinden fritt kunde kyla hennes upphettade kinder.

— Johanna! hördes plötsligt en röst bakom henne.

Hon hade icke hört stegen, men kände genast igen rösten. Hon log, som om hon väntat sig höra just denna röst afbryta tystnaden, men rodnade icke. Och hon fortfor att gå med hufvudet litet nedböjdt och ett stilla, skälmaktigt leende öfver läpparna.

Men han hann upp henne.

— Johanna, upprepade han. Hörde du inte?

Hon gick som förut, och leendet låg kvar öfver hennes ansigte.

— Joo, svarade hon stillsamt. Nog hörde jag.

— Hvarför stanna' du inte?

Hon skrattade till med ett kort, mjukt litet skratt, hvilket icke tycktes passa till denna stora, kraftiga gestalt.

— Hvarför skulle jag stanna? sade hon.

Karlen såg ut, som om han inte vetat hvad han skulle svara. Det var en ljuslett ung man, med kort skägg och ett godmodigt, något lättsinnigt uttryck i sitt solbrända ansigte. Han följde henne sida vid sida utan att säga ett ord. Och när han tyckte, att han gått där nog länge, lade han sin arm om hennes lif.

Johanna lät det ske, utan att ens se på honom. Hon bara gick vägen framåt i samma takt som förut, och hennes arm gled som af sig själf ned bakom hans rygg.

Så gingo de länge utan att tala. Skogen susade öfver deras hufvuden, som böjde sig allt tätare in mot hvarandra, och öfver mossan framför deras fötter dansade solfläckarna, när vinden satte trädens kvistar i rörelse.

De kommo uppför en liten backe, och framför deras ögon utbredde sig Östersjön, stilla, lugn, med sakta, rullande dyningar, hvilka tyst och mjukt slog mot stranden. Men där skogen slutade, sträckte

sig ett bälte af lös, fin sand ända ned mot sjön. När stormen låg på, kunde denna sand hvirfla som ett skarpt, rasslande hagel in emot skogen, lägga sig lager efter lager upp emot träden och förkväfva de ofullgångna telningarna i deras brodd. Den kunde piska som isbitar mot ansigtet, tränga in i ögon och näsa, och obunden hade den farliga flygsanden i gamla dagar insvept hela skogar i sitt förrädiska hölje och begravt resliga träd i omätliga sandvågor, som aldrig sjönko tillbaka. Nu föll aftondagern mild på den lilla bugten, som i en mjuk båglinie sträckte sig ut åt båda sidor, liksom famnande sjön, hvilken täckt af en blåaktig dis vällustigt vaggade sina genomskinliga vågor in öfver den jämnspolade sanden. Och rundt kring hela bugten, där vattnet genom den mjuka, jämna sanden, hvilken täckte hela dess botten, fått en underbar, skiftande, dallrande, liksom smekande, ljusblå färg, hvilken drogs i grått och violett, sträckte sig som en fortsättning på hafsbotten denna hvita, jämna sand. Lik en stelnad våg låg sanden längs utmed bugten, och mot denna sandvåg välde böljorna sakta opp, lämnande kvar, när de drogo sig tillbaka, en smal, långsträckt strimma af slam.

Det låg en sådan underlig, ljus dager öfver detta klara vatten och denna hvita sand, det var en sådan kontrast mot skogens milda skymning i detta glittrande, hvita ljus, hvilket tycktes samladt

öfverallt i vattnet, i luften, i marken, att de båda vandrarna stannade, liksom bländade.

Den starka flickans hufvud sjönk ned mot mannens axel, hennes bröst flämtade. Betagen af denna naturens bröllopsro, lät hon honom kyssa sig på mun och hals. Han drog henne ned på den mjuka sanden, som gled undan deras fötter, hon följde honom viljelöst. Och när månans halfva skifva såg ned från det djupa blå och speglade sig i det dunkla vattnet, som sakta vätte den lösa sanden, fann den dem båda, halfrusiga, glömska af allt, öfverlyckliga i en lång omfamning.

Öfver skogen, som är tyst och mörk, och där daggen efter rägnet stilla droppar från grenarnas barr, hvilat Augustinattens månglänsande skymning.

* * *

Det var en mörk afton i slutet af November. Till Skogerum hade kommit underrättelsen, att den bondson, som varit Johannas fästman, utan att någon vetat af det på förhand, sagt adjö hemma och rest till Amerika. Det var slut med Johannas kärleksdrömmar. Den starka flickan satt nedböjd på sängkanten och grät. Katrina gick stilla och sysslade i stugan utan att tala.

Modern hade icke hjärta att tala till dottern. Sedan veckor tillbaka förstod hon, hur allt var fatt,

men när dottern ingenting sade, hade också hon tegat. Och när slaget nu kom, stod hon rådlös.

— Mor, kom det till sist bortifrån sängen.

Det stack till i den gamla. Hon ville så gärna säga något, men hon visste, att ingenting ändå kunde lätta. Och hon hade ingenting annat att svara än:

— Hvad vill du?

— Mor, sade rösten igen. Hvad ska' far säga?

Just det hade den gamla tänkt på. Hela tiden hade hon grubblat på detta, tänkt öfver, om det ej kunde uppskjutas, bråkat sin hjärna hit och dit med skäl, tröstegrunder och föreställningar. Men nu när dottern sade det, visste hon med ens, att det inte fans något uppskof, och med förskräckelse förstod hon, att om en liten stund skulle han vara inne, och då skulle han få veta allt. Hon föresatte sig bara en sak: han skulle inte få slå dottern. Och med lugn röst, som om hon talat om något helt alldagligt, svarade hon:

— Det blir inte bättre, för att han blir ond.

Johanna talade inte mer. Hon bara steg upp och knäppte ihop kläderna om sig. Hon gjorde ett par rörelser med kroppen, som om hon frös, satte sig i en vrå bakom spisen och stirrade på elden.

— Du ska' inte sitta så där, sade modern. Kanske skrifver han till dig, att han kommer hem,

eller att du får komma efter, när det är öfver. Då kan ju allt bli bra.

— Det gör han inte, svarade flickan. Han har varit så underlig på sista tiden.

— Hur då? sade modern och såg opp.

— Det har varit, som om han rakt inte brytt sig om mig.

Hon teg en stund, som om hon hämtat andan.

— Jag har vetat det en hel månad, kom det till sist.

— Hvilket?

— Att han skulle resa.

Hon sjönk ihop igen och brast i gråt.

Den gamla modern greps af medlidande. Hon hade själf födt sina barn med heder, och det gjorde henne så innerligt ondt, att hennes älsta dotter skulle sitta där som en fattig torparetös, rådlös och öfvergifven, med ett barn, som ännu inte sett världen, och som aldrig skulle få en far.

— Stackars barn, sade hon. Du har inte haft'et bra.

Hon gick bort och klappade dottern på axeln, medan tårarna rullade utför hennes infallna kinder.

— Man ska' inte vara för godtrogen, sade hon.

Och då hon inte kunde hitta på något annat att säga, upprepade hon för sig själf, alldeles som om det hade inneburit en tröst:

— Nej, man ska' inte vara för godtrogen.

Hon började på nytt att pyssla i stugan, stilla och tyst, för att inte störa dottern.

När Sven Ersson kom in, gick han bort och satte sig för sig själf. De båda kvinnorna sågo på hvarandra och förstodo båda, att han visste det. Det var som en lättnad. Ty då behöfde man inte börja med att berätta.

— Är det nå't galet fatt? sade Sven Ersson till sist. I tiger så underligt.

— Ja, du vet väl . . . började Katrina.

— Jansson har rest, ja, sade mannen. Det vet jag. Men det är väl aldrig något mer?

Det kom intet svar. Elden blossade upp en stund och kastade ett skarpt, rödaktigt sken framåt det mörka golfvet.

— Är det något mer? säger jag.

Sven Ersson reste sig.

— Var lugn nu, far, började Katrina, medlande som vanligt.

Sven Ersson gick fram mot Johanna.

— Du är väl aldrig . . .

Han fick inte fram ordet.

Johanna såg upp och hennes blick mötte faderns.

Hon såg honom rätt in i ögonen och nickade.

— Visste han det? sade Sven Ersson, och hans läpp darrade.

— Ja, sade Johanna sakta och såg ned igen.

Fadern vände om och gick ett slag utåt golfvet.

Han gick fram och åter, tuggade på något, han ville säga, men kom icke fram med det. Ibland knöt han händerna, som om han velat slå någon, men han sade intet, fortfor bara att gå opp och ner på golfvat, ända till dess att maten stod på bordet, och folket kom in till kvällsvarden.

Då satte han sig på sin plats som vanligt och åt med de andra, för att inte drängen och pigan skulle få något att tala om.

Det skulle ha' grämt Johanna mindre, om fadern verkligen slagit henne. Att se honom gå där, förbittrad och utom sig, utan att säga ett ord af förbräelse, gjorde att hon kände sig som en brottsling, hvilken icke ens fått försona sitt fel genom att lida straffet. Och hon var dubbelt nedtyngd af faderns grämselse och sin egen sorg.

Det som mest grämde Sven Ersson, var kanske tanken på, att hans dotter blifvit bedragen, hållen för narr. Skammen var en sak. Att hon hade litet svårt att bli gift efter detta, var en annan. Men att hon var bedragen, så skamligt bedragen, det var, som om icke blott hon blifvit det, utan han -- Sven Ersson -- och hela hans släkt hade blifvit dragna vid näsan och hållna för narrar af bondpojken och hans släktingar. De hade varit i kompani om den här Amerikaresan, både gamla Jan Jansson och hans hustru, det var Sven Ersson bärgsäker på. Han stal skog, den där Jansson, både natt och dag. Sven

Ersson hade själf kommit på honom, när han körde bort tre de grannaste masttimmer, och sedan den tiden hatade Jansson honom. Han var en rackargubbe, det var, hvad han var. Och hans käring var en satkäring. Men han, Sven Ersson, skulle ge dem, bara han träffade dem. Fan nådigt anamma, skulle han inte det.

Han retade upp sig mera för hvar dag. Jansson var den värsta skurk, som fans. Alltid hade han varit med om tjufknep och satanstyg, och hur han hade fått ihop sina myckna pengar, det visste nog litet hvar, fastän ingen talade om'et. Sven Ersson svor på, att var sonen undsluppen, så skulle han åtminstone träffa fadern, och han skulle få både för sina och pojkens synder, och det så han skulle komma ihåg'et. Be' honom skrifva efter sonen för att komma hem, det ville Sven Ersson inte. Ty hade pojken inte bättre vett, än att han reste från fästekvinnan, när hon var med barn, då var den mågen inte mycket att mista. Det var nu Ersson säker på. Men träffade han gubben, så skulle det bli andra bullar, och träffa honom skulle han.

Sven Ersson var så rasande, så att han i många da'r gick och dref på de vägar, där han trodde sig kunna träffa gamla Jansson. Det dröjde ända till lördagsmorgonen, förrän han fick se honom.

Jansson kom, liten och tjock, med stora silfver-

kedjan dinglande på magen, nål i ylleduken om halsen och stor knölpåk i hand.

— God dag, du, Jansson, tyckte Sven Ersson. Hur lefver världen med dig?

— Tackar som frågar, Sven Ersson, hur har du't själf?

Gubbarna skakade hand och sågo blidt på hvarandra.

— Det är ensamt, nu se'n son har rest åt Amerika't, sade Sven Ersson.

Jansson sneglade åt sidan och söp litet efter andan.

— Ja-a, sa' han. Jo-o. Nog är det det.

— Kan undra, hvad pojken skulle i Amerika't? Han har ju gård och grund hemma, fortfor Sven Ersson.

— Ja, det har han förstås, gemälte Jansson.

— Då var det väl ingen nödvändighet då, återtog Sven Ersson, det var väl något annat, som gjorde, att han ville dit.

— Det talte han inte om, svarade Jansson.

Det började koka i Sven Ersson, fast han försökte hålla sig lugn för att få öfvertaget. Och därför svarade han i en ton, som var beherskad, säfflig och oskyldig, som om han inte menat något ondt alls:

— Ja, se de kan fara åt Amerika utaf många orsaker.

Jansson såg uppåt luften ett tag.

— De kan så, sade han.

— Se, de kan fara åt Amerika't, när det är något skojaraktigt, de vill komma ifrån, fortfor Sven Ersson.

— Det kan de, sade Jansson. Till par exempel flickor, som vill narra sig på dem.

Det blef Sven Ersson för mycket.

— Jaså, sade han och knöt näfven inför den gamle storbonden. Det säger du åt mig. Men jag ska' säga dig en sak, om du inte vet'et förut, att hade du inte varit, din ärke gamle skojar, så hade son din inte rest ifrån en flicka, som han lofvat gifta sig med, som en tjuf rymmer ifrån fängelset.

— Tjuf, sa' du, skrek Jansson. Sa' du tjuf?

— Ja, jag sa' tjuf, svarade Sven Ersson, som nu blef alldeles utom sig. Har du inte varit en tjuf i alla dina da'r? Och rätt så stor och väldig du är, så törs jag säga dig det, att en tjuf är du, och som tjuf har du lefvat, så länge jag har sett dig. Har du inte huggit i skogen kanske, och vet inte alla människor det? Du skulle sitta på fästning, skulle du, om rätt vore rätt. Mins jag inte själf, hur jag mötte dig, när du kom körandes på lördagskvällen med tre stora mastträn på flakvagnen, och du satt själf på lasset och grinade ledt, när du fick se mig? Men det fins de, som får gå lösa och ha körkehatt på söndagarna och dingla med klockkedja

på isterbuken, fast de borde sitta, där hvarken sol eller måne kan lysa.

— Jaja, det är bäst du står stilla och hör på, hvad jag har att säga dig, fortfor Sven Ersson, mera och mera häftigt. För en gång, ska' du ha i dig, hvad du är för en. Och du kan tala om för hvem du vill, att det var jag, som sa't. Jag ska inte neka.

Härmed rann sinnet på Sven Ersson och han slog den andre en örfil, så att hatten ramlade af, och han sprang tillbaka mot en tall.

— Är du galen, Sven Ersson, ska' du slå mig, för hvad pojken har gjort?

Han var blodröd i ansigtet och höjde knölpåken.

— Ja, det ska' jag, skrek Sven Ersson. För pojken har jag inte tag i, men dig har jag. Och vill du ge honom, hvad han ska' ha', så kan du resa efter'n till Amerika't och leta rätt på'n.

Undvikande käppen rusade Sven Ersson på sin vederdeloman, och det föll ordentliga slag å ömse sidor. Gubbarna pryglade hvarandra tätt och eftertryckligt, tysta, upphettade och ängsliga, att någon skulle komma vägen fram och få se dem. Jansson hade käppen, men den andre var honom så tätt in på lifvet, att han kunde inte bruka den. Dessutom var han tjock och ovig, så att Sven Ersson fick omkull honom. När han slagit sig trött på den liggande, slängde Sven Ersson käppen långt bort i skogen och gick utan att säga ajö.

Den andre kraflade sig opp, och darrande af förbittring, skrek han:

— Din dotter är ändå, hvad hon är. Det kan du hälsa henne.

Sven Ersson vände sig om.

— Hon är lika god som förut, sa' han. Och barnet ska' inte lida nå'n nöd, det lofvar jag.

När han kom hem, gick Sven Ersson direkt och sökte opp dottern.

— Nu ska' du inte vara ledsen, sa' han. För jag träffa' gamla Jansson, och jag gaf honom allt, så mycket han tål vid.

— Jässus, far, sade Johanna. I har väl inte slagit honom.

Gubben smålog illmarigt och knöt näfven.

— Jo, jag har det, sade han.

Johanna förstod inte riktigt, hvarför Sven Ersson hade behöft slå gubben Jansson, men från den stunden visste hon, att hon inte behöfde vara rädd för fadern.

Till sist kom emellertid hennes stund, och en dag i Maj gick hon hem från gårdet och lades till sängs i stora sängen inne i kammaren. Dagen därpå låg hon stilla och undrade på allting, som var så nytt och så underligt. Men andra dagen gick hon med oket öfver axlarne för att hämta vatten ur brunnen, och den tredje var hon åter som förut, bara litet blek och smalare.

Den gamla trävaggan, i hvilken alla syskonen legat, den ena efter den andra, var nu nedtagen från vinden, och i den låg en liten gosse, som var röd i hela ansigtet och visade en stor, duktig mun, när han gapade. Morföräldrarna tycke, det var underligt att höra barnskrik i stugan på gamla da'r, och när det kom någon främmande till gården, talade man inte om barnet. Af granlagenhet låtsade sig ingen höra honom, när han skrek. Johanna eller mormodern gick bara i all stillhet in och pysslade om honom.

Själff bar Johanna gossen till kyrkan, och syskonen stodo fadder. Det gick allt, som det skulle gå, både med välsignelsen och trosbekännelsen. Alla sade, att de aldrig sett ett barn vara så tyst under dopet, och när allt var förbi, och gossen fått namn, smög Johanna sig ut med lilla Sven i famnen och bar honom ensam hem genom skogen. Han var lätt att bära och sof så godt i hennes armar. Johanna tyckte att hon skulle kunna bära honom hur långt som helst. Men ännu var hon nöjdast, när ingen såg henne med barnet, och i kyrkan tyckte hon, att alla tittade så underligt på henne. Det var bäst i skogen, där majsolen sken, och granarna stodo kyrkvakt på båda sidor om vägen.

När gudstjänsten var slut, och Sven Ersson kom med sin gumma utför kyrkbacken, mötte han

Jansson. De kommo midt emot hvarandra i trängseln, och rundt omkring riktades ögon på dem för att se, om de skulle säga något. De kände det båda och stannade därför och hälsade.

— Han är döpt nu, sade Jansson och blinkade.

— Ja, han är det, svarade Sven Ersson enstafvigt, fast det kokade i honom. Gubbarna skildes, och Sven Ersson satte sig med Katrina i kyrkvagnen.

Men när de körde hem genom skogen, lät Sven Ersson, sedan de åkt en bit, hästen gå långsamt och sade till hustrun:

— Vi får allt se till, så vi får den andra flickan gift nu snart. Annars kanske det går henne på samma vis.

Katrina suckade och nickade bifall. Sven Ersson ryckte i tömmarna och lät hästen löpa på skogsvägen.

* * *

Åren gingo, och Sven Ersson började få tur med sig igen. Gustaf sprang i skogen, som han alltid hade gjort, men Johanna var duktig i arbetet, kanske mer än hon någonsin hade varit. Det var nästan, som om hon velat visa, att hon nu mera kunde göra skäl för två. Och lill-Sven var snart

stora pojken. Han sprang omkring på backarna med lingult hår och stora blå ögon och sade mor-mor och mor och allt möjligt. Men Sven Ersson kallade han för far, och ingen kunde någonsin få honom att säga annat. Gubben skrattade, för hvar gång han hörde det, och han blef så van vid att heta far, att han var lika nöjd om att heta något annat.

Men det bästa var, att den yngsta dottern hade blifvit gift. Och så bra gift som hon blef se'n. Enda sonen till en rik bonde, som hade mycket mer än Sven Ersson, hade friat till henne, och det blef bröllop på hösten, stort kronbröllop med prosten och prostinnan bredvid brudfolket och ett stort hästskobord dukadt inne i stugan. Fin mat var det på bröllopet: pastejer med sviskonfyllning, à la dauber på ål och risgrynspudding med skinka, bringa, tunga och korf, vinsoppa och gästek med äpplen i, blåbärskrämm med bakelser och tårtor af alla de slag. Bränvin och öl och vin hade gästerna fått dricka, och efter det bröllopet behöfde ingen, som inte ville det, gå nykter och lägga sig. Efter måltiden tackade prosten för maten och talade för brudgum och brud samt uppmanade de närvarande att tänka på de nygifta. I skålen framför honom lades både silfverbägare och skedar, pängar och allt som tänkas kunde. Och på tallri-

ken, som stod bredvid, kom det många slantar åt de fattiga.

Sedan dansades kronan af bruden, och innan hon åkte hem till sitt, tog hon af sig den svarta sidenklädningen och tog på sig en tarfligare, för att inte sidenet skulle fara illa. Och som välbestäld ungmor for hon till sitt nya hem och tog sitt i besittning.

Sedan var Johanna ensam flicka på gården, och det var uppgjordt så, att Gustaf skulle lösa ut systrarna med 1000 kronor hvar, och sedan skulle han ega gården, när de gamla en gång föllo ifrån. Den yngsta systemen hade fått utstyrsel också, men så hade föräldrarna födt och klädt Johannas pojke, och det ena gick opp mot det andra. —

Mycket folk reste på den tiden från Öland till Amerika. De fattiga klagade öfver, att lönerna voro så små, och de rika, att jorden inte ville gifva något. De nya bankerna hade nog gifvit bonden medel att få penningar, men de hade också genom att gifva honom penningar i hand, gjort honom böjd för att lefva bättre än förut och så länge lånet räckte, var det inte många, som tänkte på att det fans räntor, som skulle erläggas, och amorteringar, som skulle betalas. Så kommo gårdarne på obestånd, och då den, som förut setat på egen gård och grund, inte ville ta tjänst hos andra, så foro hela familjer öfver till det stora landet i vester, där de kunde slå sig

fram hur som helst, därför att ingen kände dem. Mellan denna ö, som här kallas stor, men som i förhållande till den stora världen bara är en liten prick af jordytan, och det unga landet på andra sidan hafvet, mot hvilket hela Europa är litet, började en liflig beröring att äga rum. Den märktes knappt där, men på den svenska ön satte den sinnena i rörelse. Det var inte många, som ej hade en bror, en syster, en son, en dotter, eller åtminstone en släkting i Amerika, kanske också en fästman eller man. Från alla dessa kommo bref. De gingo ur hand i hand, lästes och utlades. Och dessa bref väckte många och underliga tankar hos dem, hvilka i hela sitt lif ej sett annat än den stora skogen eller alfvaren, där väderkvarnarnas stora vingar i enformig rörelse gå emot blåsten.

När handen höll plogen, och ögonen föllo på en liten åkertäppa, där fåra vid fåra låg jämn och slät, och kråkorna kraxande hackade i den uppluckrade mullen, då flögo tankarna vida omkring, och bondpojken, som gick opp och ner i fåran och bara skulle se på hästryggarna och på jorden, som plogen vräkt opp, tänkte underliga tankar om det stora landet, där det gick så lätt för mången att bli rik, och där jorden bar skördar, som gåfvo ända till hundra kornet och därutöver. Och hans ögon sågo andra syner än fädernejordens torfva. Då föddes tankar om att samla ihop den smula,

som behöfdes för öfverfarten, och så låta gud och lyckan råda för rästen. Där kommo tankar på själfva resan, hvilken lockade med förväntningarnes och äfventyrlustans hela outredda makt, och vid dess mål vinkade de stora städerna med sitt okända mångahanda, som ingen ännu hade sett, sin prakt, sin rikedom, sina outtömliga möjligheter.

Fantastiska förväntningar om rikedom och ett annat lif växte upp sida vid sida med drömmen om andra förhållanden, som skulle göra människan lyckligare. Och efter tanken på resan kom en annan tanke: den på återkomsten. Att komma hem igen, efter att ha sett världen, med fina kläder på kroppen och mynt i fickan, kunna köpa sig ett hemman, lefva där oberoende, få hustru, som kunde göra lifvet ljusst och godt, och barn, som kunde taga i arf det stora landets pängar, när den, som förtjänat dem, en gång lade ihop sina ögon. Det var kanske denna hemkomst som lockade mest, och de flesta tänkte icke öfver, hvarför så få af alla dem, hvilka nog en gång tänkt detsamma, aldrig kommo åter.

Under dessa tankar blef fädernegården liten och usel, dess tak lågt, födan smakade bitter, och stugan blef trång. Grödan, som växte, gaf ingen glädje, skogens sus väckte endast drömmar och tungsint-het, åsynen af hafvet gaf längtan och göt oro i blodet, och af oron kom leda, en leda vid allt, en

håglöshet, som gjorde arbetet till en plåga och fylde hvilans timmar med vreda och sorgmodiga tankar.

Värst var det, när vintern kom, och snön låg tung öfver skogen eller höljde de vida fälten, där skogen tog slut, med sitt hvita iskalla täcke. Då kom mörkret under de långa eftermiddagarna, arbetet afstannade, och när allt låg som i dvala, blefvo tankarna på ett annat lif till en brodd, som gnagde sinnet och medförde den själens krankhet, som blifvit kallad Amerika-sjuka. Ty vintern är lång och dagarna korta, och i mörkret trifvas alla drömmar, hvilka förtaga lust och sundhet att lefva.

De, som gripits af denna feber, drogo bort, och på främmande jord tillfrisknade de flesta. Som sjöfågeln dyker med lust i det skummande vattnet, medan kråkorna gå och påta i jorden och lojt betrakta hans dristiga lek, så kastade sig landets bästa ungdom ut i det stora lifvet, som lockade. De blefvo män därute, härdade, kraftiga män, som bröto sig bana och skrefvo bref hem, om hvilken ny väg som skapat deras öden. Men hvarje bref som kom väckte nya drömmar och drogo andra efter sig. Och för dem, som sutto kvar, blef lifvet tyngre, ty de, som voro borta, saknades.

Gustaf Ersson var en af dem, som gripits af febern. Han var fullväxt nu, tjugutvå år fyllda, stark och duktig som få, men han kunde icke få lust till arbetet. Så sorglös och glad, som han såg

ut, skändes han i grunden för sig själf, och han visste aldrig, hvad han skulle svara, när fadern talade om, att han en dag skulle ärfva gården. Det grämde honom att se, att han egentligen var öfverflödig. Ty i allt, som rörde landtbruket, litade sig Sven Ersson till dottern. Och Gustaf måste säga sig själf, att det var hans eget fel. Han skulle lösa ut systrarna med 1000 kronor hvar, och sedan skulle han äga gården, med allt hvad där fans, ja. Men det syntes honom ett magert lif att spara i åratal, gnida, försaka och arbeta för att få ihop dessa styfrar, hvilka en gång skulle göra honom fri. Nej, hällre då bort! Arbeta ihop dessa pengar på ett par år. Underligare saker hade man sett. Komma igen, ge hvar och en sitt, och sedan sitta som egen herre. Kanske skulle det gå lättare då att ligga i och arbeta, när blodet fått rasa ut, och den stora världen därute icke längre bara var obekant och lockande. Eller också — kanske stanna för alltid. Det kunde hända, att det stälde sig så för honom, att han var lika glad, om han hade en gård hemma på Öland eller ej.

När han gick ensam i skogen, kommo dessa tankar mest öfver honom. Han kunde stå stilla med bössan i hand, stirrande från ett bärg ner på granskogen, hela detta virrvarr af grenar och bark, hvilket tycktes fortsätta djupt, djupt in i dunklet, där alla spår upphörde, och hvarje framfärd var

omöjlig. Grenarnas rassel, och det lugna, underliga ljud, hvilket går igenom skogen, lät som en enda oändlig suck, hvilken gjorde honom vek om hjärtat som ett litet barn. Eller också kunde han drifva omkring i skogen, tills han kom ut till hafsstranden. Där lade han sig ned på andra sidan vägen, hvilken öfver norra landborgen leder fram till fyren. På ett kalkstensblock låg han, det var stort och slätt som ett golf och fullsatt med underliga afbildningar af djur, som med sina skal fastnat i kalken och legat där inkapslade i tusentals år. Gustaf hade hört en herre, som han skjutsade, förklara det för sig. Han tyckte, att han själf var som ett af dessa djur, hvilka skulle bindas fast vid stranden, tilldess de stelnade och sedan begravas för evigt. I terasser gingo de stora stenarna ned mot sjön, sänkte sig under vattnet, hvilket i långa vågor slog öfver dem. Långt ut i hafvet gingo dessa flata, ofantliga block, och alla voro de fulla med otaliga djur, som dött och växt fast, och som aldrig skulle väckas af sol-ljuset.

Och under dessa vandringar, från hvilka han ständigt kom hem utan villebråd, och efter hvilka handklaveret låg tyst och dammigt uppe på hyllan, mognade hos Gustaf beslutet, att han skulle resa. Hans enda bekymmer var, att fadern inte skulle gifva honom lof. Ty nekade han pengar, så visste Gustaf inte, hur han skulle komma i väg.

— Undras, hvad det är med pojken, sade Katrina till Sven Ersson. Inte spelar han längre, och ingenting har han med sig från skogen.

— Månnтро, om det kan vara nå'n flicka, menade Sven Ersson.

Men ännu större blef förvåningen, när Gustaf upphörde med jagten och utan att säga något deltog i alla gårdens arbeten. Det skedde för att stämma fadern till hans förmån, när Gustaf en gång skulle rycka fram med sin begäran. Men Sven Ersson anade ingenting, utan när han såg, att sonen var med om allt och förstod allt, tyckte han, att nu hade han ingenting mer att önska på jorden.

Det var en afton vid jultiden. Sven Ersson och Katrina sutto ensamma inne i köket och hade eld i spiseln.

Gubben hade varit skraltig på sista tiden. Han hade haft en svimning, som före jul lagt honom i sängen för flere dagar. Han kände, att han började blifva gammal, och han talade ofta om, att han behöfde hvila sig.

— Det är för väl, att Gustaf har börjat ligga i med gården, nu se'n du inte orkar så mycket, sade Katrina.

— Ja, sade Sven Ersson och såg in i elden, som han satt nära för värmens skull.

Han sade ingenting mer på en stund. Men

Katrina teg, ty hon märkte på hans sätt, att han ville säga något.

Till sist nickade han ett par gånger och strök sig med handen öfver ögonen.

— Jag har haft lyckan med mig i allting, sade han. Herren har välsignat mig med åker och gröda; boskap och pänningar har jag också, goda barn har jag haft, och på sistone kan jag dö lugn, därför att jag inte behöfver frukta för min ende son.

Sven Ersson läste inte ofta i bibeln, men när han tänkte högtidligt på sitt lif, hände det ibland, att han lånade skriftens uttryckssätt för att tydliggöra, hvad han kände. För honom hade hans son varit det största, kring hvilket hans lif hade samlat alla sina ansträngningar. Och han knäppte sakta ihop sina händer, när han sade de sista orden.

— Månnтро om de inte komma snart? sade Katrina om en stund. De skulle bara ta' hem ett lass ved, innan det blef för mörkt.

— Det är månsken ute, sade Sven Ersson. De ser nog.

Och det blef åter tyst i stugan, i hvars ena hörn lill-Sven hade somnat mot sofflocket.

Om en stund lyssnade Katrina igen.

— Nu åker det, sade hon, ja, nu åker det bestämdt. Därmed satte hon på kaffepannan och började raka undan och blåsa opp i elden.

Det dröjde inte länge, förrän knarrande stöflar

hördes ute i den tilltrampade snön, och Gustaf trädde in.

— Hvar är Johanna? sade Katrina.

Sonen dröjde en stund med svaret.

— Hon kommer nog snart, svarade han.

Hans röst lät litet osäkert, och sedan han hälsat, slog han sig ner.

— Det är så, att jag har litet att tala vid far om, började han slutligen.

Sven Ersson nickade och vände sig litet om, så att lågan från spiseln lyste på hans gråa hår, som i eldskenet blef nästan hvitt. Han såg på sonen, som satt där orolig och röd i ansigtet, sökande efter orden.

— Jag hade tänkt, att det vore bäst, om jag kunde komma bort på en tid, började sonen.

— Bort, sade gubben, hvart då?

— I ska' inte bli rädd, far, fortfor Gustaf lugnare. För jag kommer nog igen. Men jag vill till Amerika.

Sven Ersson sjönk ihop, en trötthet, som han inte orkade kämpa emot, kom öfver honom. Han gjorde en rörelse med händerna, som om han fruktat att falla från stolen, höjde så hufvudet och såg åter på sonen.

— Har du det inte bra här? sade han.

— En kan ha' det bättre, menade Gustaf.

Men när han blef varse, hur fadern såg ut,

talade han inte mer om det. I stället började han förklara, hur han hade tänkt sig framtiden. Han skulle resa på våren, vara borta ett par år, högst tre, sedan skulle han komma igen, och då skulle han ha' förtjänt, så att han kunde lösa ut systrarna och en gång taga gården efter fadern.

Gustaf talade så länge, att han glömde allt omkring sig, såg ingenting, hörde intet, förrän han spratt opp vid, att dörren öppnades och Johanna kom in.

— Jässes, Gustaf, du ta'r lifvet af far, skrek flickan och sprang fram till den gamle.

När Gustaf började att tala, satte sig Katrina ner och gömde ansigtet i sitt förkläde. Hon grät, utan att höra på, ty hon förstod på förhand, hur allt skulle komma. Slaget var så oförberedt, så nytt, att modern bara grät under känslan af den tunga tid, som skulle följa. Inte håller hon hade sett på Sven Ersson. Med slutna ögon satt han hopsjunken på stolen och talade icke.

— Jag sa' dig ju det. Han bryr sig inte om någon annan än dig, sade Johanna. Och det låg bitterhet i hennes röst. De hjälptes åt att föra gubben i säng, och det föll en tyngd öfver allas sinnen, som när en stor olycka inträffat.

Det hade aldrig fallit Gustaf in, att fadern skulle kunna ta' det så hårdt, och det rörde honom. Men med ungdomens lust att lefva sitt eget lif kände

han sig ändå glad, att det var sagdt. Ty när isen väl var bruten, visste han, att han var öfver det värsta.

Sven Ersson låg sjuk en hel dag och åt inte. När han steg upp igen, såg han gammal och förbi ut, och sonen vågade inte tilltala honom. Det gick flere dagar, under hvilka fader och son icke bytte ett ord. Men när han trodde, att ingen lade märke till honom, kunde Sven Ersson sitta och se på sonen med en lång blick, följa hans minsta rörelser, och det låg i denna blick en undran, som om han inte kunnat fatta, att detta allt kunnat finnas till hos denne pojke, hvilken han kunde minnas, hur han burit som ett barn på sin arm.

Det låg bitterhet också i Sven Erssons tankar. Ty allt hvad han ägde, hade han gifvit denne son och fått intet tillbaka. Och det fins intet så hårdt för den gamle som att märka, att han behöfver sin son, men att sonen icke behöfver honom.

— När vill du resa? sade Sven Ersson en dag.

— I vår hade jag tänkt, svarade Gustaf.

Sven Ersson sade inte mer. Han gick bara in i kammaren och slog opp chiffonieren. Där tog han fram gamla sedlar och räknade. Ty utan pengar skulle han ändå inte skicka sin son ut i världen.

Sedan den dagen var det bestämdt. Och Gustaf fick nytt mod. Det lyste om honom, som om han fått all världens härlighet. Han tog bössa och hund

och gick åt skogen, kom hem med fågel och harar, och när han satt hemma och ätit sig mätt, tog han fram handklaveret, och polskor och glada visor spelade genom stugan liksom lyckliga ungdomstankar, hvilka skratta åt livvets sorg.

Ty allt hvad han ville, hade pojken fått, rästen skulle han skaffa sig själf. Och det fins intet, som gör den unge så kry, som när han vet, att han flyger fri ur boet och inte längre behöfver de gamla.

* * *

En tidig morgon hade Sven Ersson följt sonen på väg. Han skulle fara till Kalmar för att gå ombord på ångbåten, som gick till Göteborg. En hel flock af emigranter stodo i grupper på fördäcket. Det var kvinnor med barn på armen, karlar och pojkar, tjänsteflickor och barn, alla i tarfliga söndagskläder, karlarna hade hattar och kvinnorna sjaletter. De viftade med näsdukar och somliga gräto.

Midt ibland flocken såg Sven Ersson en gammal gubbe och gumma. De voro känningar till honom, hemma på Öland, och i fyrtio år hade Sven Ersson hälsat på dem, när han for förbi deras stuga, som låg på alfaren. De foro ut till en son, som varit borta i tjugo år och nu skickat efter dem. Men fast de visste, att de foro en sorgfri ålderdom

till mötes, sågo de nedslagna och bekymrade ut. Gubben såg sig oupphörligt omkring, som om han varit rädd att han var i vägen, och gumman grät hela tiden. Ingen hade följt ned till kajen för att säga dem farväl.

Ångbåten var midt ute i hamnen. Det hördes ett hurrarop från strand från alla dem, som trängdes om hvarandra för att uppfånga en sista skymt af de sina. Sven Ersson sköt sig fram i trängseln. Han ville se sonen en gång till.

Gustaf stod längst framme vid relingen och tog af sig hatten. Sven Ersson gjorde på samma sätt. Men i detsamma svängde ångbåten långsamt, en tjock rök slog fram från den höga skorstenen, maskinen gjorde några kraftiga stötar och bakom kommandobryggan försvunno de viftande.

När båten för full fart svängde söderut i sundet, syntes deras hattar och näsdukar som svarta och hvita prickar mot den blå vårhimmelen.

Sven Ersson gick ut i staden. Han hade uträttningar att besörja, och utan att glömma något köpte han, hvad köpas skulle. Men hela tiden kunde han ej få ur tankarna de båda gamla, som han sett på fördäcket. De stodo för honom som spöken, och han tänkte sig ovillkorligen, hur det skulle vara, om hans son en dag skref till honom: »jag vill inte komma hem, utan I och mor får komma öfver till mig.»

Och när han var på hemvägen, såg han ännu den gamle backstugusittaren, som stod främmande på däckat, främmande för alla dessa, hvilka reste ut för att söka sin lycka, och gumman, som grät af ängslan att aldrig komma hem igen.

Sven Ersson tänkte vidare. Det var kanske inte något att gråta för. Kanske fingo de det bra på gamla da'r, blefvo omhuldade och fagnade på mångahanda vis. Men han var ingen backstugusittare. Han behöfde inte taga nådegåfvor. Nej. Men någon likhet var det i alla fall. Och Sven Ersson fann likheten däri, att hans son kanske inte skulle komma tillbaka han håller.

När han kört in på den smala skogsvägen, som ledde hemåt, såg Sven Ersson någon komma långsamt gående emot sig. Han körde i skridt öfver stenar och rötter, som lågo öfver vägen, och det dröjde en stund, innan han såg, hvem det var.

Jan Jansson var det. Med klockkedjan dinglande på den stora magen och stödjande sig på knölpåken, kom han långsamt utåt vägen. Han var tjock och rödbrusig som förut, men han såg äldre ut och gick sämre.

Sven Ersson tog åt sig tömmarna och ville köra förbi. Men den andra hejdade honom.

Det var sex år sedan det stora nappataget, och på mellantiden hade gubbarna inte talats vid, utom den enda gången på kyrkbacken.

Sven Ersson höll in sina små hästar och hälsade.

— Det ser ut att bli godt vårväder, sade Jan Jansson.

— Det gör så, svarade Sven Ersson.

— Jag gick förbi hemma till dig, fortfor Jan Jansson. Höstrågen står vacker.

— Ja—a gudskelof, det gör den, sade Sven Ersson.

Jan Jansson pustade. Så såg han inåt skogen och yttrade:

— Jag såg en liten pojke, när jag gick förbi gård'n. Var det . . . han det?

Sven Ersson tittade upp och blef förvånad.

— Joo, det var din sonson det, sade han.

Jan Jansson stod en stund stilla och stack med käppen i marken.

— Du har väl varit och följt din son, kan jag tänka, sade han till sist.

— Jag har så gjort, svarade Sven Ersson.

Den andra suckade.

— Jag gjorde det, jag ock, sade han. Men min pojke kom aldrig tillbaka.

— Ne—nej, menade Sven Ersson. Han hade sina orsaker.

Men på hemvägen undrade han, hvad det kommit åt gamle Jansson. Hade han tänkt att göra det gamla godt igen? Eller var han bara pratsjuk? Sven

Ersson trodde just hvarken det ena eller det andra. Men det föll honom in, att man kanske mjuknar en smula, när man går ensam hemma och väntar på sin son. Det gjorde honom riktigt godt att tänka på, att Jan Jansson inte hade det bättre än han.

När han stannade hemma under vagnstaket, kom lill-Sven springande och ropade:

— Far! far är hemma!

Det stack till i Sven Ersson först, och han svarade:

— Morfar ska' du säga, pojke.

Den lille stod och tittade och undrade. Han begrep inte, hvarför det skulle vara på annat sätt nu. Och han hade hela tiden gått och väntat på, om inte far skulle ha något med sig åt honom ifrån sta'n.

Men när Sven Ersson såg pojkens frågande min, ångrade han sig.

— Säg du far, sade han och lyfte honom opp på ena hästen, som stod lös och väntade utanför stalldörren. Du förstår inte bättre.

Men inom sig fick han en underlig tanke, att hur det nu också gick, så *en* pojke hade han i alla händelser. Och han tänkte för sig själf, — att i den delen var han rikare än rika Jan Jansson.

* * *

Åter gingo två år, och på Skogerum hade lifvet återtagit sin gilla gång med arbete om sommarna och hvila under den värsta vintern.

Gustaf skref jämt, mest hvarannan vecka. Men gick det en månad, utan att bref kom, då blef det sorgmodigt i stugan, och Sven Ersson gaf sig ut i gårdarna för att fråga andra, som väntade bref, om de inte hade hört något om sonen.

Fick han då intet veta, kom han missmodig hem, och det blef långa orons dagar, innan bref kom. En gång uteblefvo brefven alldeles under ett halft år, och då var allting som dödt på Skogerum. Ute i bygden fick Sven Ersson veta, att sonen hade haft det svårt. Men det bref, som äntligen kom, berättade intet om detta.

Gustaf hade blifvit som en saga i hemmet. Nu när han var borta, var allting, som han hade gjort, bra. Hans jagter och äfventyr berättades för dem, som kommo på besök. Hans äfventyr mindes och erinrades. Hvad han hade sagt då och gjort då, togs fram, berättades, gömdes och berättades igen, och hans minne var glädjen och solljuset, mot hvilket alla logo, och vid hvilket alla värmdes sig. Hans bössor hängde på väggen, som han hade lemnat dem, och handklaveret stod orördt på sin hylla. Om aftnarna tog Katrina ibland ned det och tor-kade bort dammet. Det väckte alltid något minne,

men det hände ibland, att Sven Ersson suckade vid minnet.

Han var gammal och svag, orkade inte att arbeta som förr, och han hängde fast vid tanken på att få återse sonen som vid det enda, lifvet hade att bjuda honom. Men fast han alltid talade om sonens återkomst som om en afgjord sak, så trodde han innerst aldrig, att han skulle uppnå den dagen, och han skref inte ett bref till Gustaf, utan att fråga, när han tänkte sig hem.

Sven Ersson fick bref med pengar, som skulle afsättas för att en gång lösa in gården. Men på frågorna, när han skulle komma hem, svarade Gustaf aldrig, och hvart bref, som kom, lade gamle Sven Ersson därför bort med en suck och satt länge sedan han läst det, och stirrade tyst framför sig. Ty för hvarje gång hoppades han, att nu skulle det kanske stå någonting om detta, hvilket han först och sist ville veta, och för hvar gång sveks hans förhoppning. Men för hvarje gång detta skedde, flyttades också den efterlängtrade dagen bort. Och till sist var den så långt borta, att Sven Ersson inte längre kunde se den.

Och då började han helt oförmärkt att fästa sina tankar på annat och närmare håll. Det fans en liten pojke på gården, den pojken hade lingult hår, snälla, blå ögon och kallade Sven Ersson för far. Han var mild till lynnet och veknade för den

minsta aga. Allt hvad man satte honom till, gjorde han flinkt och villigt, ränsade potatisen i källaren, bar mat till grisen och sopade förstugubron med kvasten. Satte man honom till att vakta hönsen, gick han tåligt och snällt och molade för sig själf hela dagen ute på gården, lekte och hittade på allt möjligt, men glömde ändå inte, hvad han hade för händer.

Ju svagare Sven Ersson blef, desto mera faste han sig vid pojken. Han tog honom med sig ut i skogen, pratade och förklarade för honom, alldeles som om han var en stor människa, och när han blef ensam med honom, klappade han honom på hufvudet och kallade honom för sin son med ett så underligt, frånvarande uttryck i sitt ansigte, att pojken blef ängslig och tyckte, att han var satt till att vakta morfar. Ty att han nu var morfar och inte far, började gossen så småningom att begripa.

Men i Sven Erssons sinne sammanblandades känslorna, så att tanken på den bortavarande blefvo liksom till ett eller flyttades öfver på den, han såg inför sina ögon. Och en gång hade han till och med låtit undfalla sig ett yttrande om, hvem som skulle få gården, ifall Gustaf till sist ändå ville stanna i Amerika.

Johanna såg detta, och hon fick tankar, som hon inte tordes tänka till slut. Nu mer än någonsin var hon gårdens herre. Hon styrde och stälde

utomhus, brukade jorden och planerade för framtiden. Hon hade åldrats. Hennes ansigte var icke så finhylt som förr, det hade fallit ihop och rodnaden hade försvunnit, efterlämnande den obestämda ansigtsfärg, som kommer med åren.

Axlarna hade blifvit bredare och bröstet flatare. Hon såg ut som en välbestäld bondhustru, och händerna voro seniga som på en karl. Men sitt lynne hade hon kvar, hon var den enda på gården, som ännu sjöng, när hon arbetade, och hon var inte längre rädd att tala om sitt barn. Ty hon visste, att hon hade gjort skäl för gossen.

Att Gustaf skulle komma hem, det hoppades hon som de andra. Det var så tyst på gården, tyckte hon, när han var borta. Far var så olycklig, mor så nedslagen. Och med bonddotterns inrotade föreställning om, att det är sonen, som skall ärfva faderns gård, sköt hon bort alla tankar på, hvad som skulle kunna hända, ifall han ej återvände. Hon tog dagen, som den kom, och litade tryggt på, att nog skulle hon slå sig fram i lifvet.

Men när Sven Ersson började tala om, att Gustaf kanske ändå inte skulle komma hem, då började hon nästan hoppas, att hon under alla dessa år inte arbetat alldeles förgäfvess, och hon tyckte som så, att om *hon* fick lösa ut gården från syskonen, hon som ändå gjort det mesta där, allt sedan fadern blef svag, så låge det ingen orättvisa

däri. Och när hon tänkte på, att den dag kanske skulle komma, när hon fick lämna en stor, välskött gård åt lill-Sven, då gick det alldeles rundt för henne. Det var inte långt ifrån, att hon tyckte, det skulle vara nästan förmer, än om hon blifvit gift, som ämnadt var, och pojken kanske fått en hoper syskon, som han fått dela med.

Men Johanna fick ingen visshet om, hur det en gång skulle bli efter faderns död. Ty dagarna gingo under väntan och oro, och ju mer det led emot höstens tid, och ju längre dagarna blefvo, desto tyngre blef lynnet på de gamla, som båda längtade och grämde sig, hvar på sitt vis. Det var nu på tredje året, som Gustaf varit borta, och ännu hade han inte skrivit något om, när han en gång skulle komma hem.

En dag fick Sven Ersson en svimning igen, och blef lagd i den stora sängen inne i kammaren, där alla i Katrinas släkt brukat att dö. Efter den dagen steg han aldrig upp igen.

Han kvicknade till och blef vaken, men han var oredig i sina tankar, låg mest stilla och grubblade, men talade inte.

Den enda, han brydde sig om, var lill-Sven. Honom skulle han jämt ha vid sängen, och han blef misslynt, när barnet ville gå ifrån honom. Tålig som alltid, gick gossen omkring i det tysta rummet, och när morfadern ropade honom till sig, kom han

fram till sängen och såg på den sjuke med stora, undrande barnaögon.

Det blef morgon och kväll, kväll och morgon, och ännu låg den sjuke orörlig som förut och talade nästan aldrig.

En morgon rätade Sven Ersson plötsligt upp sig och frågade, om inte Gustaf var hemma.

— Han har drömt, sade mor Katrina till dottern och gick fram till bädden.

— Nej, sade hon, lugnande som till ett barn.

— Jag tyckte bestämdt, att jag hörde handklaveret, sade Sven Ersson. Det lät bara så underligt tyst, som om det hade varit långt borta.

Han lade sig ner igen, och det såg ut, som om han lyddes.

— Nu hör jag det igen, sade han.

Johanna gick in i kammaren, och mor Katrina stängde dörren. De förstodo båda, att den gamles stund var kommen, och tysta satte de sig utmed sängen och bådo lill-Sven sluta upp med att leka.

Sven Ersson låg länge stilla med slutna ögon, och när han såg upp, drog han ett långt andedrag,

— Hur är det far? frågade Katrina.

— Nu hör jag det inte längre, sade den gamle.

Hans blick var matt, och han såg oroligt omkring sig, tills han fick syn på lill-Sven. Då vinkade han honom till sig, tog hans lilla bruna hand i sin grofva näfve, och han började tala om allt

möjligt, som ingen förstod. Han sade, att han haft en son, som var död och borta, och han hade gått ensam och sörjt, till dess att han trott, att en människa kunde sörja lifvet ur sig. Sonen var i en annan värld, sade han, i en värld, där han själf tyckte, det var godt att vara.

— Men han har stått upp igen, sade Sven Ersson, stått upp från de döda och kommit tillbaka till gamla far. Han är mycket mindre nu, än han var förr, hans ögon, som förr var bruna, har nu blifvit blå. Men det gör ingenting, för det är ändå samma pojke, och liten blir nog stor. Men när han blir stor ska han låta bössan hänga och inte skjuta djuren ute i skogen. För annars vill han bort igen, och gården får förfalla och allting blir öde och tomt.

Så började han tala om den förlorade sonen, som for bort i främmande land och förtärde sina äodelar.

— Och sedan han allt förslösat hade, sade Sven Ersson, vardt en stor hunger i det landet, och han begynte lida nöd.

Den sjuke talade tyst och med ansträngning. Men ingen af kvinnorna vågade störa honom. Lill-Sven lät sin hand ligga kvar i gubbens och grät ej, såg bara på morfadern med samma stora, undrande blick.

— Ja ja, fortfor Sven Ersson, han begynte lida nöd, och sedan fick han vakta svinen. Men det

var väl ingen skam att vakta svin. Det hade han gjort förr. Och det är inte slut än. Ty sedan sade han, att han ville stå opp och gå till sin fader. Och fadern steg opp och lopp emot honom. Men jag kan inte stiga opp. Jag kommer aldrig opp. Och han hinner inte hem. Men han lät slagta den gödda kalffen och skjuta med bössor och spela på handklaver . . .

Sven Ersson tystnade, och när han såg opp, var hans blick klar. Vid sängen sutto kvinnorna och gräto, och när lill-Sven såg de andra gräta, började också hans tårar att rinna, och han torkade dem med den lediga handen, så att det blef stora ränder på hans röda kinder.

— Har jag sagt något? sade Sven Ersson.

Han nickade åt sin hustru, som om han velat säga något mer. Så drog han undan sin hand från gossens, knäppte ihop båda händerna öfver bröstet och sade med låg, tydlig röst:

— En får aldrig, det man önskar i lifvet. Nej, aldrig!

Så dog gamle Sven Ersson på Skogerum, som alltid hade haft lyckan med sig. Och dagen därpå skref Johanna ett långt bref till brodern och talade om, att fadern hade fått sluta.

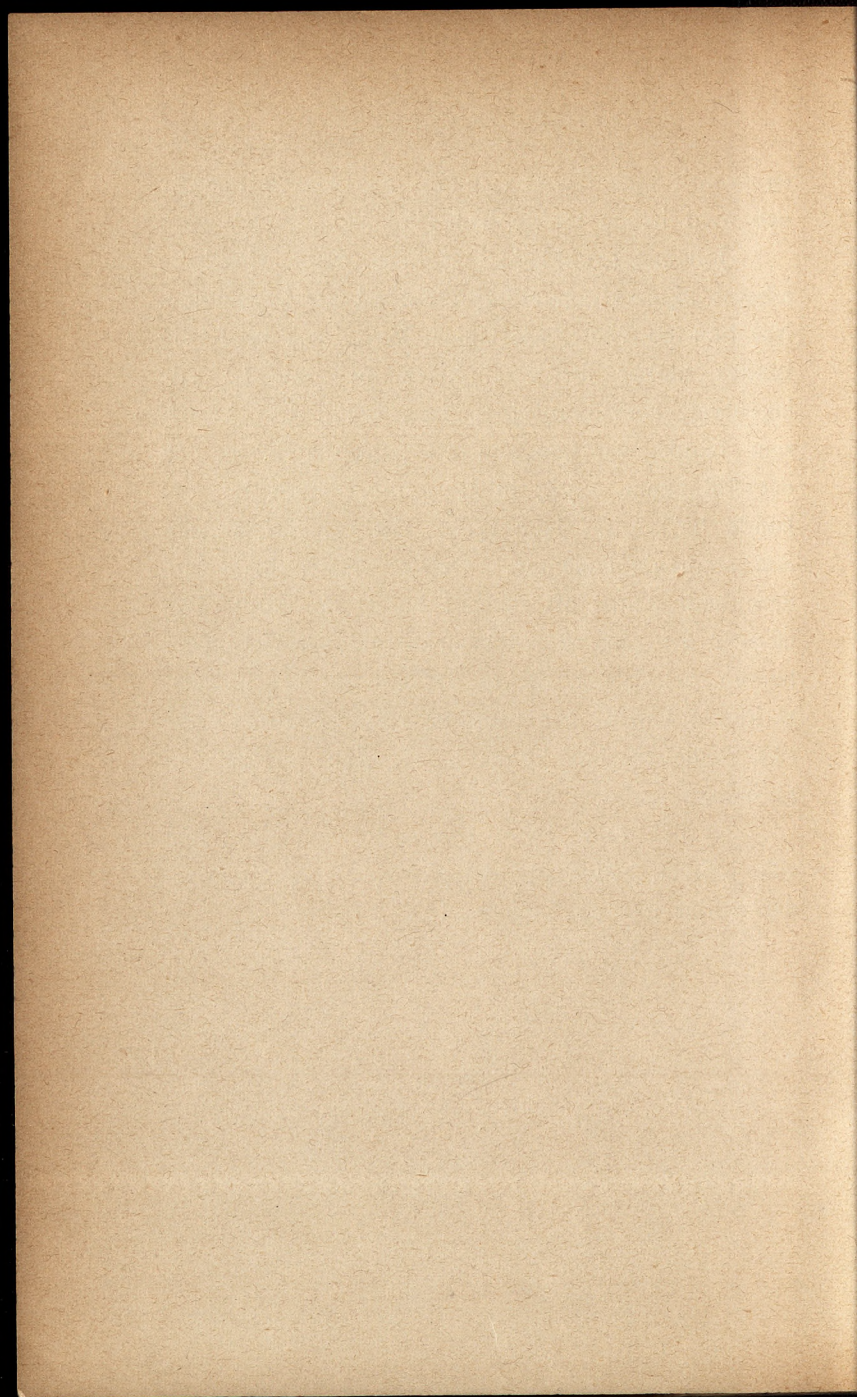
Fram mot julen kom svar, att Gustaf skulle komma hem och öfvertaga gården. Han hade träffat

en svensk flicka, som ville följa med honom tillbaka, och med henne tänkte han gifta sig.

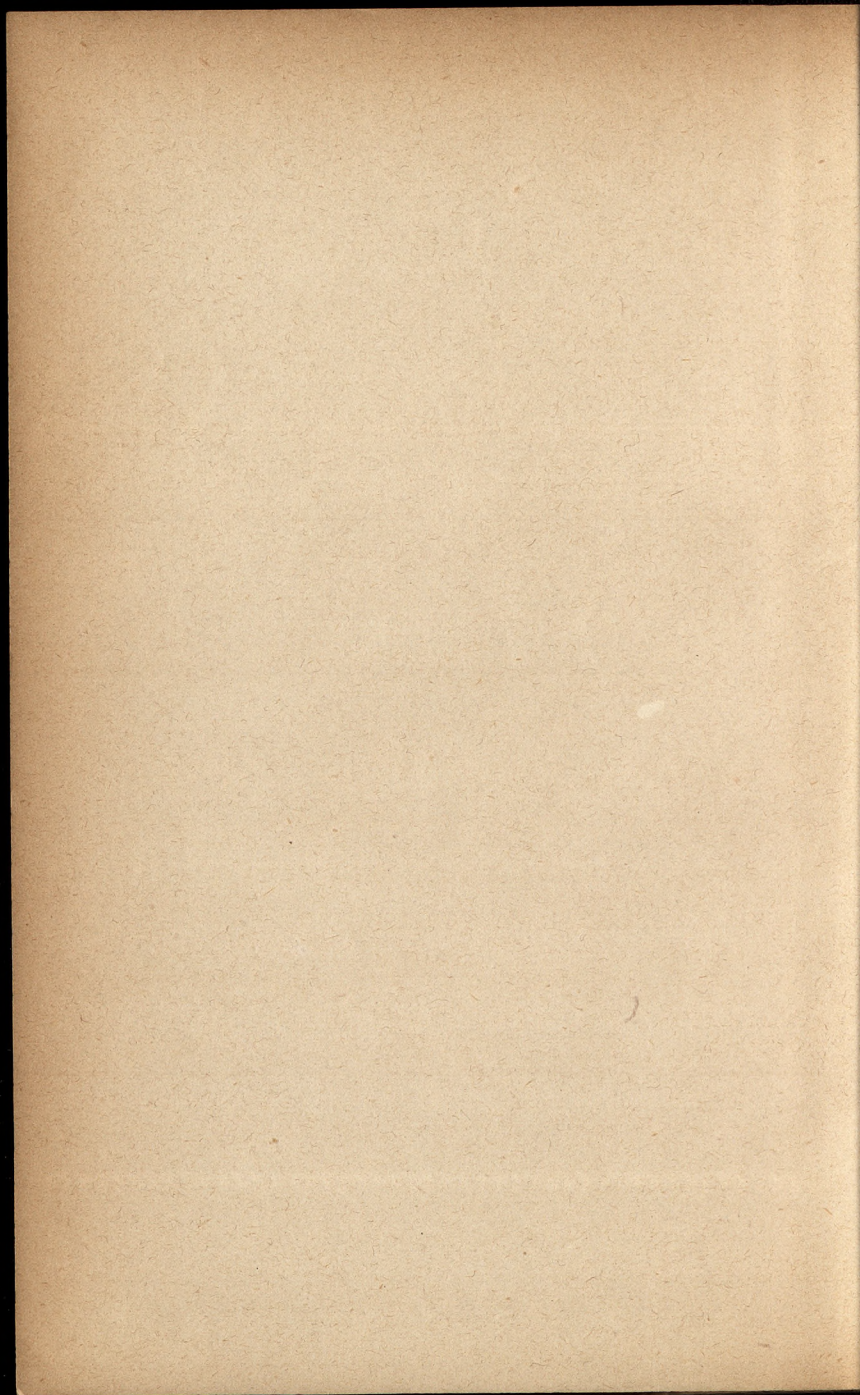
Johanna grubblade litet öfver detta. Hon hade arbetat mycket och aldrig tänkt på att begära lön. När hon nu visste, att Gustaf kom hem, böjde sig hennes tankar för verkligheten, och hon begärde ingenting, som hon visste vara omöjligt. Af allt som hände, var hon van att taga det bästa, och det föll henne aldrig in att grubbla öfver, hur det kunde ha' varit. Hon tyckte det var rätt, att gården stannade i släkten. Och för rästen hade brodern bedt henne att blifva i huset som förut. Blef lill-Sven en gång stor, så räckte väl världen till för honom också, och räckte det inte till här hemma, så kunde han få hennes tusen riksdaler, och i Amerika skulle väl han kunna ta' sig fram lika väl som så många andra.

Så fick ändå Sven Ersson till sist, hvad han ville i lifvet. Men när det skedde, hade gräset redan börjat gro på hans graf.

Fadermord.

I.

På den stora gården, hvilken efter öländsk sed var inbygd, så att boningshuset stod midt emot inkörporten och uthusen i fyrkant omkring, låg högt med snö, och stora ispiggar hängde ned omkring takskäggen. Mellan de täta drifvorna voro smala gångar upptrampade fram till brunnen och ladugården, och genom porten, som stod öppen, syntes i vinterdagens skymning de breda slädspåren, hvilka förde upp till stora landsvägen, som strök tätt förbi gården.

Olof Larsson gick ensam i ladugården och sköt med en grepe undan smutsen, hvilken såg ut, som om den legat kvar länge.

Han var en undersätsig, groflemmad karl på 48 år med ett godsint, aldagligt utseende. Klädd i skinntröja och storstöflar, yllehalsduk och stor mössa af fårskinn, skulle man ha kunnat taga honom för en sjöman, om icke hans lutande gång och långsamma, säfliga rörelser hade tillkännagifvit landt-

mannen. Under mössan syntes ett brunt, rakt hår, som var tätklippt i nacken, ett stubbadt helskägg täckte nedre delen af ansigtet, och ögonen voro små och vänliga. Öfver hela ansigtet låg något på en gång godtroget och förtryckt, som om han känt sig illa tillfreds öfver sin ställning i allmänhet och ej vetat, hur han skulle reda sig.

Sedan han gjort rent i ladugården, lade han strö åt korna och gaf dem vatten. Därpå lät han ladugårdsdörren stå på glänt och gick långsamt och likgiltigt öfver gården.

Han steg in i köket och såg sig omkring. Det såg oordentligt ut därinne. Sängarna voro oredda, golvet var fullt med sopor, de båda yngsta barnen sprungo halfklädda på golvet och jagade en katt, som med förskrämda rörelser hoppade omkring i det skumma rummet och ref ifrån sig med klorna, när någon af hans plågoandar kommo honom för nära. Vid spiseln stod en femton års flicka och rörde gröt. Hon skrek, när dörren öppnades, åt syskonen, att de skulle låta bli katten.

— Det är ett väsen, så man blir hufvudyr, sade hon med ett lillgammalt tonfall.

— Låt bli katten, barn, sade Olof Larsson, och hör, hvad Hanna säger.

Vid faderns inträde hade barnen redan upphört med leken. Den minsta, en liten linhårig pojke, som sprang omkring i bara skjortan och strumporna,

gömde inne i handen en tapp hår, som han dragit af katten, och kröp bort i en vrå för att i fred få njuta af bytet.

Olof Larsson gick fram till spiselns och tog slefven ur dotterns hand.

— Du får gå ner och mjölka, sade han. Jag ska nog göra i ordning till kvällen.

Flickan gick, och Olof Larsson tog af sig tröjan för att vara ledigare. Därefter lade han på mera ved, stälde sig vid grytan och rörde i gröten. Det syntes på handlaget, att han inte var ovan.

Det var på nyåret 1844, och på den tiden gick det hårdt till vid de stora julkalasen. Där dansades, åts och dracks, och när bränvinet, som ännu lönbrygdes i stugorna, gjort sinnena eldfångda, var det inte långt till knifven.

De äldsta sönerna hade varit borta i två dygn. De hade farit på kalas, och när de inte kommo hem, visste Olof Larsson af gammalt, hur det var fatt. Ur gård i gård foro de, och när bränvinet var slut i gårdarna, hittade de alltid vägen till någon af de hemliga eller öppna krogar, som höllos vid landsvägarna. Så länge pängarna räckte, fördes där ett vildt lefverne med drickande, kortspel och jäntor. Och när de ändtligen återvände till hemmet, voro de fulla och trötta, sofvo i dagar, och Olof Larsson hade ingen hand med dem.

Det var modern, som gifvit dem pängar, och

som höll dem ryggen fri, när fadern gjorde invändningar mot deras regellösa lefnadssätt.

För rästen hade också Ingrid, hans hustru, sina vägar för sig, och Olof Larsson var van vid, att hon var borta. Hvar hon var, gissade han nästan, men det var en sak, som inte stod att ändra, och han suckade bara vid tanken på att ha fått en hustru, som inte kunde hållas hemma, utan sprang bygden omkring med gud vet hvilka karlar.

Olof Larsson tänkte på mycket, där han stod och rörde i gröten. Men det var inte tid att låta tankarna alltför otämda löpa omkring. Ty gröten var färdig, och han satte fram den på bordet och bjöd barnen äta. Själf slog han sig också ner vid bordet, och när Hanna kom in med mjölken, satte hon sig hos de andra och åt maten, som fadern hade lagat.

När måltiden var slutad, hjälptes fadern och Hanna åt att göra i ordning i bäddarna, så pass att man kunde lägga sig, och sedan kröpo alla tre syskonen ned i sin utdragssoffa, där de efter en stunds strid om platserna slutligen dukade under för sömnen.

Så snart allt var tyst, klädde Olof Larsson också af sig och lade sig ensam i sin äktenskapliga bädd.

Mot vanan kunde han inte sofva. I spiseln glödde med skarpt, rött sken några ännu icke slock-

nade kol. De sågo ut som jätteögon, hvilka stirrade ut i det mörka rummet, genom hvars ena fönster, som saknade gardin, han kunde se stjärnorna, hvilka från den kalla vinterhimmelen glänste med ett klart, blinkande ljus.

Olof Larsson blef mörkrädd, och hade han inte skämts för sig själf, skulle han ha stigit upp och tändt på ljus. Han hörde katten prassla borta i spiseln och såg dess ögon lysa som eldkolen, fast grönare och mera hemskt. Nu kom ett pyrande ljud från eldstaden, och ett af kolen släcktes, lämnande efter sig som ett tomrum af mörker på en fläck af golvet. Två kol lyste ännu, och skenet föll öfver den stora springan midt på golvet.

Olof Larsson stirrade på denna springa, som om dagen var svart och bred af allt det smuts och dam, som under årtal samlat sig i den. Nu lyste det på den, och Olof Larsson tyckte, att det röda fick en otäck färg, som gjorde honom hemsk till sinnes. Ty det såg ut som blod, och han tyckte, att det lefrade sig. Han var glad, så länge kolen glänste, och med ett slags nyfiken spänning låg han och väntade på, hur det skulle se ut, när de släcktes, och mörkret blef envåldsherskande. Plötsligt glimmade det till i det ena kolet, och därefter slocknade båda på en gång. Det blef alldeles svart i rummet, och stjärnorna, som han kunde se genom fön-

sträts öfre ruta, gåfvo ingen dager, bara lyste och lyste med en glans, som om någon sett på honom.

Plötsligt spratt Olof Larsson till. Han såg ett ansigte, som tryckte sig tätt emot rutan och tycktes stirra in. Dragen kunde han icke urskilja, hufvudet endast skymtade fram genom mörkret. Han gjorde våld på sig och sökte inbilla sig, att det var en synvilla. Men snart började hufvudet röra sig, det vände sig åt sidan och tycktes meddela sig med någon annan, som Olof Larsson icke kunde se. Det nickade tydligt två gånger, och i detsamma urskilde den liggande, som spände hvarje nerv för att kunna uppfatta möjliga ljud, en tydlig hviskning. Han spratt upp och gick darrande af ängslan fram till fönstret, men i samma ögonblick försvann hufvudet, och hur mycket än Olof Larsson ansträngde sig för att se, kunde han ej urskilja annat än snön och ladutaken, hvilka syntes nästan smälta till ett med den ogenomträngliga luften.

Han frös och tänkte just gå och lägga sig, då någon bultade på dörren. Olof Larsson stod stilla en stund och drog efter andan. Han tordes icke svara.

— Låt upp, hördes en röst, som han kände igen.

Och med en känsla, som var ett slags besynnerlig blandning af skräck och lättnad, gick mannen och tog af haken.

Det var hustrun, som inträdde. Hon tog en

sjal af hufvudet och stampade snön från fötterna. Men Olof Larsson vek icke ur stället. Hustruns hemkomst vid denna tid på dygnet var något i hans lif alldagligt, men fantasierna och mörkrädslan hade i den grad makt öfver honom, att han ännu stod stilla och stirrade, som om han sett en syn.

— Hvad glör du på? sade en stark röst. Känner du mig inte? Kan du inte få eld på ett ljus, så en kan se?

Olof Larsson tog på spiselkanten efter svafvelstickorna och en liten svafvelluktande låga glänste blått genom mörkret. Han tände stillatigande på talgljuset, som stod bredvid, och efter att ha kastat en blick på hustrun, gick han tillbaka till bädden.

Ingrid tog långsamt af sig öfverplaggen, hvilka hon försigtigt lade öfver hvarandra på en stol. Hon var en storväxt, välskapad kvinna, som ännu icke fyllt fyrtio år. Arbetet hade icke beröfvat hennes kropp den rundning och smidighet, något som eljest är vanligt hos den arbetande klassens hustrur. Kanske berodde detta på, att hon egentligen alltid undvikit strängt arbete. Hennes hals och axlar voro fylliga, bröstet höga och starka som på en kvinna, hvilken utan möda födt barn. Ansigtet bar ännu rodnad, och munnen hade svälda läppar, omkring hvilka ett eget leende spelade. I hennes drag fans något vållustigt, något af glupande begär, och ögonen sågo ut, som om de ständigt sökt efter ny

mättnad. När hon var ensam, kunde hela ansigtet få ett dolskt och inbundet uttryck, och hennes ögon en glans, som var fosforns.

Hela tiden medan hon klädde af sig, log hon på det sätt, som när en människa ser sina hemligaste tankar och njuter af dem. Det låg något förrädiskt och på samma gång något lockande i detta leende, hvilket syntes stå i samband med hvarje klädesplagg, som aftogs eller föll, och denna kropp, hvilken tycktes sträfvä efter att göra sig ledig till omfamningar.

När hon endast hade kvar det korta linnet, som räckte till knäna, gick hon fram till ljuset och släckte det med fingrarna. När lågan slocknade, såg Olof Larsson på golfvet, hur de breda skuggorna af hennes ben liksom vidgade ut sig och försvunno i mörkret. Sedan kände han hennes kalla fötter, som snuddade mot hans kropp, när hon steg under täcket, hörde, hur hon ryste till, när hon kröp ihop i bädden, och tyckte sig urskilja ett tyst skratt, som hon kväfde med täcket.

Strax därefter ljödo lugna, jämna andedrag, som tillkännagåfvo, att Ingrid sof.

Olof Larsson erfor en känsla af vämjelse. Närheten af denna mjuka, stora kvinnokropp, hvilken ännu syntes honom varm af en annans omfamning, uppfylde honom med en känsla af obehag, så stark, att han trots sin trötthet icke häller nu kunde somna.

Han låg ännu vaken och stirrade utåt rummet. Mörkrädslan hade försvunnit, och i stället började han tänka, tänka på allt möjligt, som gjort hans lif till hvad det nu var.

När han gifte sig med Ingrid, hade folk af-rådt honom. Själf hade han ej varit säker på, hvad han tänkte om henne. Om hon hade haft älskare före honom, det visste han inte. Han hvar-ken trodde det eller inte trodde det. Möjligt före-föll det i alla händelser. Men han visste intet och skulle häller aldrig få veta något. Ty så fort han försökte fråga henne om detta, skrattade hon bara, och hon skrattade på ett sätt, som kom hans blod att koka af lidelse. Hvarför hade han gift sig med henne? Ja. Han ville äga henne. En morgon vaknade han och var gift. Det var hela saken. Prästen hade själf läst välsignelsen öfver dem.

Det gick bra till en tid. Barnen kommo, och Ingrid skötte sitt hem, gladdes åt de små och var mor för dem. Ibland var hon litet ojämn, slog dem och skrämde dem. Men det gick snart öfver, och Olof Larsson tänkte alltid, att litet konstiga är alla kvinfolk. Man kan just aldrig bli rätt klok på dem.

Men när det tredje barnet skulle komma till världen, då blef Ingrid som förändrad. Det bröt ut en dag, när Olof Larsson kom hem ifrån sta'n. Hon satt ensam i stugan och grät, så att tårarna

trillade, och när Larsson kom in, skrek hon, att hon var olycklig, som skulle få ett barn igen. Hon var så rädd, så hon kunde dö, och hon sa', att hon skulle gå i sjön. Olof Larsson lugnade henne och trodde, att det skulle gå öfver och alt bli som i forna dagar.

Men det gick inte öfver. Tidsals var hon som förr, och alt var bra. Olof Larsson gick till sina sysslor med lugnt sinne, kom igen till målena och sof hvar natt godt i utdragssoffan, där vaggan stod bredvid, för att modern skulle nå den lilla flickan om nätterna. Men så blef det galet igen. Det första Olof Larsson kom inom dörren, kunde han se, om det nya humöret hade kommit på henne. Hon var som en annan människa, orolig, sjuk till sinnes, försummade sina göromål, lät alt gå vind för våg. Barnen lämnade hon ensamma, och om mannen lade sig i det, snäste hon honom, så att Olof Larsson för husfridens skull oftast teg. Hon hade alla möjliga påhitt, för till staden och var borta i flere dagar, utan att Olof Larsson fick veta, hvar hon var, eller hvad hon gjorde. När hon kom hem, var hon uppsluppen och glad, men på ett sätt, som skrämde mannen. Innan hon kom hem, gick han och längtade efter henne, så att han kände sig sjuk, men när hon kom, var det värre än förut, och det hjälpte ingenting annat än att vara tålig och låta alt gå, som det gick.

Ibland låg hon också till sängs och ville inte stiga upp. Hon kunde ligga till sängs i flere dagar och grät oupphörligt, ville inte äta, föll af och blef blek. När Olof Larsson frågade henne, hur det var fatt, sade hon, att det visste hon inte. Hon var visst sjuk. Och hennes sinlighet var så krampaktig, att Olof Larsson skändes för sig själf vid minnet.

Under uppväxtåren sprungo de älsta pojarna halfvilda omkring och gjorde alt slags ofog, kastade sten på dem, som foro förbi, slogos med hvarandra, stulo i huset och pinade djur, när de kunde komma åt. Fadern försökte ofta att aga dem, men modern lade sig alltid emellan. När hon hade sina onda dagar, skrattade hon, som om hon varit sinnessjuk åt alt, hvad de togo sig till, kokade kaffe åt dem, och ibland gaf hon dem bränvin. Pojkarna hyllade sig till modern, och mellan dem och henne utvecklade sig ett tyst förbund, i hvilket de höllo ihop mot fadern. Så gingo årena, och Olof Larsson hade för mycket att göra med att sköta gården, för att han skulle få tid att ta' i tu med, hvad som försiggick i hans hus. Han förstod det inte, och han skändes att tala därom med andra. Många hade han håller inte att tala med. Ty Olof Larssons hus hade med tiden fått dåligt rykte i orten. Själf hade han ett godt namn om sig bland alla. Men alt som hustruns lif blef mera känt, började hans gamla bekanta liksom att hålla sig undan ifrån honom.

Ingrid släpade hem till gården allahanda personer, som Olof Larsson icke förstod sig på, lösa karlar med obestämdt arbete och kvinnor, som voro kända på krogarna i trakten. Ännu värre blef det, när sönerna växte upp och på sitt håll lefde samma lif som modern. Olof Larsson blef ensam midt i sin fäderneby, och han skämdes att tränga sig på andra, som han såg undveko beröringen med honom.

Men ibland hade han onda aningar. Ty sedan de två sista barnen kommit till världen, hade hustruns svåra mellantider blifvit alt tätare och återkommo alt oftare. De voro fyllda med infall och handlingar, som skrämde mannen, så att han gick i en ständig oro, för hvad hvarje ny dag skulle föra med sig. Att hans hustru var otrogen, visste Olof Larsson bestämdt, och på sista tiden hade han för barnens skull aldrig velat hålla sig med dräng. Han sade, att han inte behöfde det nu, sedan sönerna blifvit stora. När hustrun ville bort, lät han det ske, och han skulle häller icke ha kunnat hindra henne. Hon gick som i sömnen, utan att låta sig hindras af något. Om det var aldrig så mycket att göra hemma, om barnen voro sjuka, om det låg alnshögt med snö, alt gjorde henne detsamma. Hon var så orolig, att hon inte kunde sitta stilla, hennes hud var brännande het, som om hon haft feber, och hennes ögon blickade glanslösa omkring sig. Så försvann hon i dagar eller veckor, och när hon kom

åter, var hon lugn igen, sig lik som hon varit förr, och hon log för sig själf, som om hon varit lycklig. En gång såg Olof Larsson midt på hennes arm ett ankare, som var inbrändt med krut, och frågade, hvar hon fått det. Hon skrattade och sade, att det var en sjöman i Kalmar, som hade gjort det. »Det gjorde inte ondt als», sade hon. »Det kändes inte en gång.» Olof Larsson brusade upp och slog henne. Då kröp hon som en piskad hund och svor vid gud, att hon var oskyldig till alt, hvad elaka människor sade om henne.

Ibland undrade Olof Larsson, om hon var besatt af en ond makt. Ty det såg ut, som om hon ej kunnat styra sig, när det var något hon ville. Det låg en häftighet i hennes rörelse, en vildhet i hennes blick och en glupskhet i hela hennes ansigte, som förstummade hvarje invändning, och hvad hon ej fick, tog hon med samma naturliga djärfhet, som om hon varit ett barn. Det var detsamma, om det gälde att ta' hästarna ur stallet eller pängarna ur byrån. Hon bara tog, hvad hon önskade, och gick, dit hon ville, och om någon försökte hindra henne, smög hon sig ut i mörkret och sprang, som om det gält hennes lif. Oroligt kretsade Olof Larssons tankar omkring dessa gamla kända saker, som gjort hans lif så underligt, att han själf tyckte sig lefva annorlunda, än hvad alla andra människor gjorde. Det föreföll honom, som om i alt detta tillika låg

något hemskt, som en gång kunde bli farligt för honom själf. Han låg stilla i bädden för att icke oroa hustrun, och omsider blefvo tankarna tyngre.

Han insomnade med pannan lutad mot soffans karm. När han vaknade, var hustrun redan uppe, stod vid spiselns och kokade kaffe.

— Det är kallt i dag med, sade Ingrid lugnt, som om hon stigit upp efter en välförtjänt hvila.

— Ja, det är väl det, svarade Olof Larsson och såg på rutorna, hvilka voro betäckta af en tjock is.

Olof Larsson kom att tänka på, hur det var möjligt, att han kvällen förut kunnat se något ansigte genom rutan. Först nu erinrade han sig, att den varit isbelagd. Stjärnorna hade han kunnat se genom det öfversta glaset, dit iskorpan inte räckte. Men ansigtet! Medan han klädde sig, gick han oupphörligt fram till fönstret, som var aldeles bakom soffkarmen. Då upptäckte han liksom ett rundt, stort hål, där isen var tunnare, och det ryste i honom. Ty han förstod, att den, som stått där, måtte ha stått aldeles intill rutan och andats på den utifrån för att få den varm, så att isen skulle bli tunnare. Men den, som hade gjort det, måste ha stått där länge och gjort sig mycket besvär, ty det ta'r tid att värma en ruta utifrån med andedräkten. Det var altså någon, som nödvändigt hade velat se på honom, medan han sof, men hvar-

för? Det ryste i mannen, och han kastade en snabb och misstänksam blick på hustrun.

Ingrid stod vid spisen belyst af den flammande brasan. Hon såg ungdomlig och glad ut, ögonen lyste vänligt, och hon höll en rykande kaffekopp i handen.

— Jag tänkte, du ville ha något varmt, sade hon.

Olof Larsson blef icke förvånad. Han kände hennes vänlighet, dagen efter sedan hon kommit hem. Det var alltid på samma vis. Hennes sätt och väsen växlade som i ny och nedan, och genom långvarig vana hade han lärt sig att känna igen väderlekens skiftningar, utan att erfara förvåning.

Han tog koppen, men kom i detsamma att åter rikta sina ögon på fönstret, och upptagen af sina tankar, satte han koppen oförsigtigt ifrån sig. Den föll omkull på fällbordet, och hela innehållet rann utåt golvet.

Katten sprang fram och ville slicka upp kaffet, men Ingrid gaf honom en spark, så att han jämrande kröp under sängen, och i samma ögonblick fick Olof Larsson se sin hustrus ansigte. Ingrid var likblek, hon stod alldeles stel och kippade efter andan, liksom någon, hvilken lyckligen undgått en stor fara.

Om Olof Larsson i detta ögonblick rusat på henne och kallat henne giftblanderska, skulle hon ha fallit på knä och bekänt allt, sagt, att hon inte

vetat, hvad hon gjorde, att hon ångrade sig, och att hon aldrig skulle göra om det.

Men han väntade en minut. Han ville inte tro sina egna ögon. Och denna minut gaf henne rådrum. Barnen sofvo ännu i fällbänken, krupna tätt intill hvarandra, under träsoffan satt katten och slickade sin pels efter slaget. Olof Larsson tänkte på den, som hade sett in genom fönstret, på kaffet och på hustruns uppsyn. Och han tvekade. Men vreden blef honom till sist öfvermäktig. Han gick fram till hustrun, grep henne hårdt om båda axlarna och skakade henne af all makt.

— Bekänn dina synder, hväste han. Och all den afsky, som denna kvinna i årtal ingifvit honom steg fram i detta våldsamma utbrott. På knä, kvinna, och bekänn!

Ingrid vred sig lös med ett fräckt skratt.

— Du är tokig, sade hon kallt.

Olof Larsson ryggade tillbaka. Hennes säkerhet gjorde honom villrådig. Och full af fasa grep han sin mössa och gick för att slippa se henne.

Ingrid stod en stund stilla och drog efter andan. Så tog hon en trasa, torkade försigtigt upp kaffet från golvet, slog sönder koppen och kastade trasan på elden.

2.

En stund efter det att Olof Larsson försvunnit, hördes steg och röster ute på den mörka gården. Dörren öppnades på nytt, och två unga karlar stego öfver tröskeln. De hälsade vårdslöst på Ingrid och begärde genast kaffe. Därefter satte de sig på hvar sin sida om fällbordet och väntade.

De sågo upphetsade ut, voro svettiga, rödbrusiga och orakade. Håret låg vått och i stripor ned öfver deras fuktiga pannor, och ögonen blickade slött ut öfver rummet. Det var tydligt, att de kommo hem efter ett långvarigt rummel, och deras andedrägt luktade starkt af tobak och bränvin.

Ingrid betraktade dem förstulet, under det hon gjorde i ordning kaffet.

— Har I mött gubben? sade hon till sist.

Den äldste af bröderna såg opp. Det var en storväxt yngling på tjuguet år med en blandning af fräckhet och tungsinthet i sitt ansigtsuttryck. Han hade klumpfot och haltade därför, när han gick. Men när han satt, visade sig hans kroppsstyrka i själfva den hopsjunkna ställning, hvari hans gestalt hvilade mot stolen.

— Nej, sade han. Vi har inte mött nå'n. Har han gått ut re'n?

— Ja, han har det, genmälte modern.

Hon satte fram kaffet åt dem och fortfor med lägre röst, i det hon med en blick öfvertygade sig om, att barnen fortfarande sofvo:

— Han ville slå mig nu igen. Det är, som om han vore galen.

Hennes röst lät så naturlig, som om hon verkligen varit vred öfver en förolämpning.

— I går kväll, när jag kom hem, gick han oppe och spökade, och han sa' inte så mycket som goddag åt mig. Och i dag när jag är oppe före honom och gör mig till och kokar kaffe, så flyger han på mig och vill slås och skriker, att jag lagt gift i kaffet.

Den yngre sonen reste sig opp och skrattade. Han var mindre starkt bygd än brodern, hade ljust hår och ljusa ögon, aldeles som han. Men han var välväxt, och hans ansigtsuttryck saknade broderns tungsinhet. Öfver ögonen snodde sig ett par underligt tecknade ögonbryn. De voro mörkare än håret, breda, och slutade i två inåtböjda krokar, hvilka, när pannan rynkades, förenade sig i en hvass vinkel. För öfrigt liknade båda modern.

— Han är galen, sade Petter till sist, alltjämt skrattande. Ta mig fan, tror jag inte, att han är galen.

Ingrid gick i skåpet och tog fram en flaska, som hon stälde på bordet.

— I ska' väl ha' bränvin med, kan jag tänka, sade hon. Det är kallt på morgonen.

Och efter en stund tillade hon, som om hon stått i sina egna tankar och talat för sig själf:

— Det är väl, att han inte är hemma nu och får se't.

I detsamma hördes ett par rörelser borta från sängen, där barnen lågo. Det lät, som om någon af dem höll på att vakna.

Ingrid gick på tå fram till bordet och böjde sig ned mellan sönerna, som sutto lutade öfver kaffet.

— Han är en olycka för oss allihop, sade hon. Han har aldrig varit som en far för någon af er. Unnar han er kanske att ha så mycket som litet roligt ibland? Är det inte lif och trätor och spektakel för hvar enda dag, och sitter vi inte, som om vi sutte inför länsman och presten, så fort han är inne i stugan. Mig slår han, så jag inte törs öppna mun, och jag får inte gå utom dörrn. För då vet jag, hur det blir, när jag kommer tillbaka. Jag tror, att han är galen, och väl vore, om det bröte ut riktigt. För då kunde en åtminstone få något håll på honom.

Det hördes röster ifrån bädden, där de tre barnen lågo, och sömndruckna ögon riktades emot gruppen vid bordet.

Utan att vända sig om, tog Ingrid ett steg tillbaka och sade med hög röst:

— Har du talat med honom om, att du vill gifta dig, Erland?

Den äldste sonen reste på sig och gaf stolen en spark, i det han haltade bort öfver rummet.

— Det vet I mor, svarade han vresigt.

— Nå, hvad sa' han? återtog Ingrid hånfullt.

— Det vet I också, svarade sonen i samma ton.

— Han sa' nej, ja, fortfor modern och gaf den yngre sonen en blick. Hvarför gjorde han det? För han är snål, den rackarn, och tycker, att det är billigare att ha dig i huset för intet än att först ge dig ditt och se'n lega dräng. Och det tål du, och så låter du flickan gå där.

— Hon får väl vänta, hon som jag, sade Erland, gäspande. Han hade lagt sig rak lång i soffan, som föräldrarna lämnat.

Modern skrattade högt.

— Och det tror du, hon gör?

Erland satte sig opp igen, och hans ansigte var blodrött.

— Hvarför skulle hon inte det? utbrast han.

— På min tid väntade inte flickorna längre än de ville, svarade Ingrid cyniskt.

— Det var väl du det, som inte väntade, genmälte sonen hvast och lade sig igen.

Icke en skiftning i Ingrids anletsdrag förrådde, att hon känt sig sårad af förolämpningen.

— Får hon vänta för länge, kanske hon märker klumpfoten, sade modern kort.

Från bädden kom blott ett doft brummande af vrede, men intet svar. Och snart ljödo snarkningar, hårda och regelbundna, som berättade, att sömnen varit starkare än förbittringen.

Erland sof tungt, och brodern anmärkte:

— När han vaknar, tänker han nog på saken.

— Du skulle inte tåla det, sade Ingrid med en glimt i ögat.

— Nej, svarade Petter trotsigt. Det skulle jag inte.

Och hans ögonbryn vredo sig i en underlig rynka emot hvarandra.

Modern såg på honom, som om hon värderat hans kraft, och i hennes ögon kom ett uttryck, som nästan liknade ömhet.

När Petter också insomnat, tog Ingrid på sig sin klädning och gjorde sig i ordning att gå ut. Hon såg sig försigtigt om på gården, innan hon lämnade den, och stannade en stund i porten för att se på båda sidor utåt landsvägen. Den gick fram mellan byns bygnader, hvilka gråa och snötäckta lågo på båda sidor om vägen, och åt höger vände den ut öfver alfwaren, som liknade en enda snöslätt,

öfver hvilken den tunga vinterhimlen hängde lågt med skyar, som sakta drefvo för vinden.

Det var dager, och Ingrid gick med raska steg genom byn, medan hennes ögon ideligen vände sig åt sidorna för att se, om hon var bemärkt.

När hon kom till kyrkan, såg hon sig ännu ett par gånger försigtigt omkring och tog sedan af på en väg, som gick utmed kyrkogårdsmuren. Den var smal och obanad, så att hon måste gå långsamt. Fötterna sjönko ofta ned genom snön, och ibland stannade hon för att draga andan.

Öfver henne reste sig kyrkan med sitt spetsiga snötäckta tak och tornet, hvars spira pekade upp mot de drifvande skyarna. Framför henne sträckte sig hela den ofantliga slätten med snö, så långt ögat kunde nå, och på en fjärdingsvägs afstånd hördes ljudet af Östersjöns vågor, hvilka slog opp emot landisen. Men på andra sidan kyrkogården låg prestgården. Omgifven af en liten trädgård med buskar och låga träd, skymtade dess röda byggnad fram ur snön. I ett par af rummen voro gardinerna ännu nedrullade, och bakom dem brann ljus.

Ingrid såg alltsammans. Hon var egentligen icke uppskakad, men morgonens uppträde hade gjort henne rädd, och det föll henne in, att hennes man nu kanske stod innanför dessa nedrullade gardiner och anklagade henne för mordförsök. En känsla af skam bemäktigade sig henne, men blygseln gälde,

att hon hade varit så dum, och utan att känna ens en rysning öfvertänkte hon med kallt blod de möjliga följderna.

Länge hade den tanken legat och grott hos henne, att hon skulle taga mannen af daga. Hvad hon kunde vinna därvid eller förlora, beräknade hon icke. Tanken hade sprungit upp midt i det kaos af lidelser och drifter, hvori intet mänskligt öga kan se sitt eget sammanhang. Den hade lurat inom henne som något oundvikligt, som något, hvilket en gång skulle komma. När sjömannen brände in ankaret i hennes arm, hade hon tänkt därpå och leende bedt honom att bränna en knif på den andra armen. Han hade frågat hvarför och skakat på hufvudet, sagt nej och sett betänksam ut, men hon kunde sedan dess aldrig se sin nakna arm, utan att tycka, att knifven borde sitta där. Ingen människa hade hon anförtrott denna tanke, förrän... Hon tänkte på gårdagen, och påskyndande sina steg gick hon vidare på vägen, som nu låg högt mellan stenmurarna och var hårdt tilltrampad, så att snön bar.

Hur hon kommit sig till med gärningen just i dag, visste hon inte. Hon visste bara, att den legat henne i blodet och stått för hennes inbillning dag ifrån dag, år efter år. Omsider hade hon blifvit förtrogen med denna tanke. och den hade bitit sig in i hennes själ, som om den hört dit och icke kunnat slitas bort, med mindre än att hennes eget

lif uppofrades. Som en blixst hade det ljungat genom hennes inre, att nu skulle det ske, och hon hade handlat snabbt och säkert, som om hon gått i sömnen. Hon dref icke längre sig själf att handla. Det var gärningen, som tvingade henne, hon mindes ingenting, förrän hon såg sig själf med koppen i hand, lugn, segerviss, nyfiken på, hvad som skulle inträffa.

När hon gick förbi prestgården, hade hon sett in i fönstret på en bygning, som låg strax nedanför denna och gifvit ett tecken. Nu vände hon sig om och såg uppåt byn, som om hon väntade någon, gick sedan ända ned till stranden och steg fram till en liten sjöbod, som var tom, och hvars dörr stod på glänt. Där satte hon sig på det låga trappsteget.

När hon väntat där en stund, kom en man med hastiga steg på vägen, som ledde från byn. Han var lång och groft bygd, af ett sorglöst och lättsinnigt utseende, en af dessa, hvilka taga lifvet, som det kommer, som själfva icke finna på något ondt, men som en kvinna kan vefva om sitt finger, när passionen fått makt med dem. Hans hår var rödt och hans ögon blågråa, öfver hela hans ansigte låg ett leende af belåtenhet, när han upptäckte Ingrid.

Men när hon inte reste sig och kom honom till mötes, mulnade han, och när hon, äfven sedan

han kommit fram till henne, blef sittande och betraktade honom med ett underligt, förströdt uttryck i sitt ansigte, blef han orolig och stannade framför henne.

— Hvad är det med dig? sade han och strök opp det röda, yfviga håret, som blifvit fuktigt under hans hastiga gång.

— Jag har försökt det, sade hon.

— Hvilket? utbrast mannen och tog ett steg baklänges.

— Det jag talade om i går kväll, sade hon hastigt och skarpt.

Mannen funderade. Så erinrade han sig hastigt, hur de båda stått utanför Olof Larssons fönster. Ingrid hade omfamnat och kysst honom, som om hon aldrig velat sluta, och under tiden hade hon sagt, att de skulle göra sig fria, berättat, huru hon grubblat och tänkt på att beröfva Olof Larsson lifvet. Hon hade framställt alltsammans som något så lätt och naturligt, att älskaren hade låtit sig ryckas med. Och så hade hon andats på rutan så länge, tills de båda hade sett in, och hon hade inte tystnat, förrän Olof Larsson skrämd dem genom att se ut genom fönstret.

Men aldrig ett ögonblick hade det fallit honom in, att det var alvar. Han hade tyckt, att hon berättat en historia för honom, och snärjd som han var af henne, betagen af ett sinnesrus, hvilket

varat i månader, alltsedan han träffat henne på en stadsresa, hade, hvad hon sade, tyckts honom som en dröm, hvilken aldrig kunde bli verklighet, men som lekte för hans fantasi.

Han förstod henne inte. Det var honom omöjligt, att fatta, att en människa så lugnt kunde om-tala, att hon planlagt och försökt ett mord, och han upprepade sin fråga.

— Du är en stackare, Jonas Persson, sade Ingrid. Det är väl jag, som har gjort det och inte du.

Och hon berättade, hvad som passerat, utan att glömma en detalj. När hon kom till, hur hon sparkat katten under sängen och sedan torkat opp kaffet, drog han ett andedrag af lättnad.

— Det fins alltså inga bevis, sade han.

— Är det allt, hvad du bryr dig om? sade Ingrid.

Jonas Persson svarade icke. Han stod stilla i tankar, och en sak blef honom klar. Utan att veta det, var han medskyldig i ett mordförsök. Det skulle kanske komma till ransakning, hans förhållande till Ingrid kände hela byn, han skulle bli stämd för tinget, inte kunna hålla god min, bli öfverbevisad och komma på slottet. Han tänkte på sin hustru och sina barn, och ett ögonblick föreföll honom denna kvinna, hvilken lockat honom från hans hem och tagit hans kärlek, som en ond ande, hvilken

ville narra honom i förderfvet. En kall svett betäckte hans lemmar, en känsla af fasa pressade sig samman omkring hjärtat, han kunde inte tala. En snyftning skakade hela hans starka, ungdomliga kropp, och med pannan lutad mot sjöbodens vägg brast han i häftig gråt.

Ingrid såg på honom med förakt. Hon sade ingenting, bara satt stilla och betraktade denne starke man, hvars smärta var henne obegriplig, och kände endast förvåning öfver detta måttlösa utbrott. Hon hade gått för att finna hjälp, och hon fann ett barn, som hon själf måste stödja. Hon tyckte det var lönlöst: allt hvad hon ville göra för honom, fann hon utan värde och tomt. Men i hennes hjärna satt tanken på mordet som en fix idé, den gaf henne ingen ro, och hon väntade på, att detta utbrott skulle gå öfver, endast för att åter få ordet.

Men Jonas Persson ville inte lugna sig. Han grät länge, och när gråten saktat sig, sade han henne, hur han uppfattat saken. Hon hörde på honom med ett frånvarande främmande leende och motsade honom icke.

Men när han gråtit ut, lade hon sin arm på hans och drog honom in i sjöboden. —

När de följdes åt tillbaka, hade Jonas Pehrsson lofvat att vara henne behjälplig med att rödja Olof Larsson ur vägen. Och när han frågade henne, hvem som skulle göra det, nickade hon bara och svarade:

— Pojkarna. —

Det var ännu skymning, när Olof Larsson på morgonen hade gått hemifrån. Han var matt af skräck, och han hade bara en tanke: att gå till prosten eller länsman och tala om alltsammans.

Men det var ännu för tidigt på morgonen, och han gick därför utåt vägen, för att tiden skulle gå. Upptäckten var så plötslig, så oförberedd, att den alldeles förllamat honom. Han bara gick och gick, och han kände sig rädd ensam ute på vägen, där skymningen låg tung, och han öfverallt såg bara snö, som blef borta i mörkret.

Som en tyst, snöhöljd jätte reste sig bredvid vägen en stor väderkvarn, hvars stretande vingar stodo stilla. Den nedersta gick rätt ned i snön. Den tillhörde Olof Larsson, och sedan han en stund stått och sett på den, steg han långsamt uppför den knarrande trappan, där han för hvarje steg måste sparka undan snön, tog en knif ur fickan och försökte att dyrka opp det rostiga låset. Det gaf vika, och Olof Larsson steg in, lämnande dörren öppen efter sig.

Han satte sig på en tom lår och väntade att det skulle bli dager.

Om en stund hörde han ljudet af hästhofvar på den tilltrampade landsvägen. Han såg ut och varseblef två lösa hästar, hvilka sprungo utefter vägen. När de kommo fram till väderkvarnen, stan-

nade de och vädrade. Olof Larsson såg, att det var hans egna hästar, sto't med hvita bläsen i pannan och unghästen. Efter seden på Öland voro de utsläppta äfven under vintern, och de små, härdiga djuren stodo ut med detta stränga lefnadssätt. När snön inte var allt för djup, skrapade de undan den med hofvarna och betade alfvarens torra gräs, så länge som möjligt. Eljest kommo de hem och nosade omkring gödselstacken, och när vintren blef alltför svår, fick man sticka åt dem en tapp hö eller par.

Hästarna stodo stilla och vädrade. De förstodo, att någon var uppe i kvarnen, framför hvilken de så ofta stått stilla med stegkärran, och lukten af mjöl, som trängde genom den öppna dörren, höll dem kvar. Olof Larsson gick och trefvade inne i den mörka kvarnen för att se, om han ej skulle hitta en näfve mjöl eller korn, som han kunde ge dem. Men han fann intet, och han satte sig ned igen, irriterad af dessa djur, som fördrade, att han skulle tänka på dem. Han tog en käpp, som låg där och kastade på den närmaste hästen. Den gjorde ett kast åt sidan och sprang i traf inåt byn, medan den andre följde efter.

Detta lilla upptråde verkade emellertid lugnande, och när nu Olof Larsson tänkte på morgonens upptråde, skedde det på ett mera kallblodigt sätt. Det föreföll honom inte längre hvarken så nytt eller

oväntadt, att hustrun gjort ett försök mot hans lif. Han tänkte tillbaka på små händelser dem emellan, hvilka han kunde erinra sig, och han kom underfund med, att just detta hade han länge fruktat. Hade han inte tänkt på detta, när han låg vaken på natten, först innan hon kom hem och sedan, när hon lagt sig bredvid honom i bädden? Hade han inte sett det på hennes miner, på hennes sätt, hennes ögonkast? Olof Larsson erinrade sig i en hast en mängd saker, som han förut icke fästat någon vikt vid. Och han började tänka på, hvad han skulle säga åt prosten.

Det började ljusna, icke som när solen träder fram och i öster målar en strimma af rött, öfver hvilken dess klot höjer sig och kommer med ljus, utan det dagades sakta och omärkligt, utan att en stråle trängde genom det tjocka skylagret. Det blef en kall dager, genom hvilken man kunde se. Det var allt. Och Olof Larsson kraflade sig ned för stegen och gick fram mot prestgården.

Han gick samma väg som hustrun nyss hade gått. Men han såg ingen, och när han kom in på gården, stannade han en stund och betänkte sig.

— Hvad skulle han säga prosten?

Med ens öfverfölls han af en känsla af blygsel. Han skulle stå därinne med mössan i hand, prosten skulle komma emot honom i pipa och nattrock, bjuda honom sitta ned och fråga honom, hvad han hade

på hjärtat. Då skulle han sitta där och berätta hela sin skam, hustruns stygga lif och gärningar, hela det elände, som rådde i hans hem. Hon var brottslig, elak och farlig. Men hon var i alla fall hans hustru, och Olof Larsson skändes att gå till främmande människor och begära hjälp mot sin kvinna. Han skulle tala om hela uppträdet, som hade varit på morgonen, och han skulle beskylla henne för öfverlagdt mordförsök.

Då skulle prosten se på honom med stora ögon och fråga:

— Hvad har Olof Larsson för bevis på det här?

Och han hade inga bevis, bara att hon inte velat låta katten slicka opp det. Det kunde vara af elakhet. Men hon hade ju aldrig brukat vara elak emot djur.

Han hade ett bevis till: det ansigte, hon visat honom, där brottet stod skrifvet, tydligare än på något papper, detta bleka, förstenade, fasansfulla ansigte, som förföljde honom, hvar han gick, och gjorde honom mörkrädd på ljusa dagen.

Men detta ansigte kunde han icke visa för någon människa. Det skulle ingen få se, ingen, utom han, som *hade* sett det.

Och Olof Larsson vände om, gömde sin skam hos sig själf och gick med tunga steg och hopkrymt af fruktan vägen tillbaka.

3.

Vintern gick, och snön föll. Öfver den vida alfvaren föll snön allt tätare och tätare. Den bredde sig ut öfver den stora slätten, så att stenmurarna försvunno, och det flata landet gick i ett med hafvet, där isen band böljorna och själf bar massor af snö på sin blanka yta, som hvilade öfver vågen. Byarna lågo som hvita kullar på den snöiga slätten, och öfver dem alla reste sig kyrkornas vänliga torn, också de hvita, men med mörka hufvar. Snöhöljda reste sig väderkvarnarna ur den djupa massan. Liksom dubbla stegrader stretade deras tjärade vingar ut ifrån hvarandra, och kring den nedersta, som fastnat mot jorden, klängde sig snön, liksom sugande sig om opp i ett tätt omhölje.

Vintern var sträng, och de små hästarna, som lupo ute, gnäggade hungrigt utanför hemmens knutar. Öfver sundet, som skiljer Öland från fasta landet, lade sig tjock, körbar is; endast i midten gick Kalmar-råken öppen och svart.

Långsamt släpade sig vinterdagarna fram hemma i Bägby, medan hvar och en gick i sina egna tankar, och ingen brydde sig om, hvad den andre ville eller gjorde. Det var någonting i rörelse midt i denna dofva stillhet, som växte omkring husbonden själf.

Han kände det, men han visste inte, hvad han skulle göra för att spränga denna ring, hvilken osynlig slöts omkring honom.

Ingen hade han talat med, och hvad som försiggick inne på Bägby, visste ingen i den stora by, i hvars utkant den isolerade gården låg.

Olof Larsson hade blifvit grubblande, tyckte, att alla hade ondt i sinnet emot honom, och han vägrade ofta att äta under förevändning, att han inte var hungrig. På en vind hade han gömt matvaror, hvilka han köpt på en stadsresa, och när ingen såg honom, smög han dit opp och åt ett bastant mål. Underlig och tyst var han till lynnet, talade sällan och, när han gjorde det, aldrig mer än, hvad som var strängt nödvändigt. Hustrun påträffade honom än här och än där, lyssnande bakom dörrar och seende in genom fönster. Han blef ond för det minsta, och när vreden kom öfver honom, fick han ett sådant utseende, att till och med Ingrid blef rädd.

Olof Larsson var aldrig rätt glad, utom när han kunde komma åt att vara borta. Därför började äfven han att finna på förevändningar att komma hemifrån. Och kom han väl bort, blef han som en annan människa. Han drack och sjöng och var glad. Och till sist började han att ta' hem bränvin, som han gömde och drack ensam. När han druckit, blef han modigare, och han somnade in utan förskräckelse.

Men att tala vid någon, om hvad han hade sett, det var en gång för alla uppgifvet. Olof Larsson gömde på sin hemlighet, den aggade och pinade honom, för hvarje dag som gick, och ju längre han burit den ensam, desto omöjligare blef det honom också att anförtro den åt någon. Han såg, att han gick med öppna ögon in i något ondt, men han kunde ej undvika det. Det var, som om hans tunga varit lam, och ej ens när han var drucken, antydde han denna hemlighet för någon. Men han drack aldrig kaffe. Han påstod, att han hade märkt, att det inte var bra.

Ingrid å sin sida kände en obestämd fruktan för sin man, och om hon också, alltsom dagarna gingo, insåg, att hade han ännu icke anklagat henne, skulle han aldrig göra det, så lefde dock denna fruktan inom henne, och hennes hat mot mannen växte, när hon lärt sig inse, att han med ett ord hade hennes lif i sin makt.

Djupt inom henne glödde en eld, hvilken aldrig kunde slockna, så länge denna gärning var ogjord, för hvilken hon en gång varit beredd att våga allt. Med styrkan hos en otyglad drift, som är omöjlig att tillfredsställa, plågade henne denna tanke natt och dag. All hennes oro, alla hennes underliga tilltag, hennes gråt utan orsak, hennes häftiga begär, denna åtrå, som dref henne från hemmet utan synbar orsak, denna omättligen lust efter ombyte, som fört

henne ur mannens famn och i andras — allt detta syntes henne samlas i en enda lidelse att veta mannen död. Det låg lugn för henne i denna tanke, lugn, som om efter detta ingen oro mera kunde plåga henne. Skulle hon också brinna i evigheters evighet i helvetets förtärande eld, skulle det dock skänka henne lugn att veta detta dåd fullgjordt.

Hon var i ett förfärligt tillstånd. Ty tanken frestade henne med styrkan af ett djuriskt begär. Den var stark som en våldsam hunger. Den brände i hennes blod och tankarna frossade på den, utan att få lindring. Men det försök, hon hade gjort, hade gifvit henne en fasa för att handla själf, som om hon vetat honom beskyddad af en okänd makt, hvilken skulle krossa henne i samma ögonblick som hon höjde sin hand mot detta lif, hvars blotta tillvaro var hennes kval. Hon var förlamad. Hon såg hans ansigte framför sig, i samma ögonblick som han anade giftet i den dryck, hon bjudit honom, och denna syn gjorde henne stel af skräck. Så ofta hennes tankar kretsade kring dådet, kom denna syn tillbaka, och hon sjönk ihop i sin egen maktlöshet. En gång hade hon misslyckats, och hon trodde så visst, att ett nytt försök skulle aflöpa på samma sätt, att hon föll i förtviflan. Det var en vidskepelse, som beherskade henne, en vidskepelse, mot hvilken hennes lidelses böljor brutna slungades

tillbaka som mot en klippa, hvilken bryter brännin-garna i sjön.

Men med vissheten, att hon ej kunde göra det själf, föddes beslutet att värfva någon annan, och hon vände sina tankar på sönerna, ej blott för att få hjälp, utan för att få hämd genom sitt eget kött och blod.

Länge hade hon underblåst den ovilja mot fadern, hvilken funnits hos dessa söner, alltsedan deras egna viljor vaknade, och de stötte på motstånd hos fadern. Ej af direkt beräkning, utan af ett slags instinkt, att hon en gång kunde behöfva hjälp, hade hon närt denna ovilja, hvilken lefde och bröt fram vid den minsta anledning. Hon hade sett dem en gång gemensamt kasta sig öfver och misshandla fadern. Med ett underligt uttryck i ögonen och en rysning af njutning hade hon följt detta uppträde. Och det skar i henne af vrede och förakt, när hon såg, att ännu var fadern den starkare, som kunde slå båda ifrån sig. Det var länge sedan nu. Men Ingrid hade aldrig glömt detta. Nu droppade hon försigtigt droppe efter droppe i den hatets bägare, som redan var fylld, viss att den en gång skulle rinna öfver. Men hon hade blifvit slug. Hon ville ej blottställa sig ännu en gång, och hon gick försigtigt till väga. I förblommerade ordalag visade hon sönerna fördelarna, om fadern komme undan, talade om, hur bra de kunde ha det, ifall han ej ginge

och vaktade dem, lät undfalla sig vinkar om, att hon skulle draga sig tillbaka, så att sönerna ensamma finge styra gården. Och när de talade om, hvad det skulle bli af henne, svarade hon hemlighetsfullt, att för henne blefve det nog någon råd.

Det kom som en åtrådd förevändning, att Olof Larsson ibland drack. Hon kunde beklaga sig öfver detta och brista i gråt. Han söp opp, allt hvad de ägde och hade, sade hon. Han var ju tokig. Hon visade på hans lyssnande vid dörrar och fönster, läto sönerna se honom, när han trodde sig obemärkt, och frågade dem, hvad hon skulle taga sig till. Det var inte riktigt, att han gick omkring på det sättet. Och hon lät undfalla sig vinkar om, att han hade ondt i sinnet, och att hon var rädd för att vara ensam med honom och barnen, när sönerna voro borta.

Jonas Persson träffade hon som förut, och med honom talade hon öppet. Hon snärjde alla dessa män, så att hennes egna tankar gingo igen i deras hjärnor, växte och fingo makt öfver dem alla. Det var en smitta, hvilken hon utbredde, en feber, som meddelade sig, och det behöfdes blott, att ordet blef uttaladt, för att det skulle slå ut och omsättas i gärning. Hon drog dem alla som med hexeri in i sin egen hätskhets trollring, och hon berusade sin älskare ända därhän, att tanken på Olof Larsson hos honom förband sig med planer mot hans egen

hustru, en stillsam, förtryckt liten människa, som födt honom fyra barn och grät ensam, för att mannen öfvergifvit henne. —

Olof Larsson hade farit bort en afton, och Ingrid var ensam i stugan. Hon hade låtit elden slockna i spiseln och tändt ljus. Det brann med hög veke, utan att hon brydde sig om att taga af den, och alla föremål i rummet fingo en större form vid den matta belysningen.

Ingrid satt framåtlutad på en stol, vaggande sig fram och åter som i största vända. Febern hade kommit öfver henne igen. Hade det varit som i forna dagar, skulle hon gått hemifrån, varit borta en vecka och kommit åter, som om ingenting händt. Men nu visste hon, att ingenting kunde bota henne, ingenting, utom detta enda, som hon icke förmådde utföra. Hon hatade denne man, hon tyckte, att hon hatat honom, sedan första gången hon som sjuttonårs flicka känt hans kyss på sina läppar. Hennes kval kändes som fysiska smärtor, hon kunde icke sitta stilla, och kvidande började hon gå fram och åter på golvet, medan hon vred sina händer och piskade sitt ansigte med de knutna fingrarna. Hon slet håret af sig, och, i vanmäktig vrede grep hon med händerna i sina fylliga bröst, som om hon i raseri velat slita bort dessa kvinlighetens yppiga märken.

Då föll hennes blick på ett föremål i spiseln. Det var katten, som satt bredvid den nyss slock-

nade brasan, och spann i värmen. Hon spratt till och stannade. Hennes ögon stirrade på detta djur, hvilket syntes henne sitta där som ett hån mot henne själf. Detta djur var skulden till, att hon gick här i denna ångest, hvilken brände henne som helvetets eld. Och med ett steg var hon framme vid spiseln, grep det förskrämda djuret med båda händerna och stoppade det som en rasande ned i ett fullt vatten-ämbar. Hennes bröst häfdes, och ansigtet darrade. Men fast katten sparkade för lifvet, så att vattnet blötte hennes klädningslif, och ref henne, så att blodet sprack fram på båda armarna, höll hon honom flämtande nere, tills hans rörelser upphört, och när han låg stilla och kväfd, lyfte hon honom högt upp och öppnande dörren, slängde hon honom ut i snön med en stolt åtbörd, som om hon utfört en bragd.

Med läpparna stämde hon blodet, som sipprade fram på hennes bara skinn, och däfven af svett sjönk hon ned på en stol, där hon brast i gråt efter den öfverståndna sinnesrörelsen.

En stund därefter kom Erland in, Ingrid frågade efter Petter, men sonen svarade bara, att brodern gått bort. Erland skrattade och tillade, att han trodde, han skulle bli borta litet.

Ingrid reste sig upp och gick fram till kam-maren, där hon stängt inne barnen, öppnade dörren för att se, om de voro kvar, och stängde den åter i lås.

— Jag ville tala med dig, sade hon till sonen. Och i hennes röst låg en beslutsamhet, som kom Erland att se opp.

Han rodnade, när han mötte moderns blick, och de tego en stund båda, som om de hvar för sig vetat, hvad samtalet skulle gälla. Det var, som om hon setat och väntat på honom, och han anat, hvad hon skulle säga, innan han kom in.

— Du vet, hvad jag vill, sade Ingrid till sist. Men hon vågade ännu ej se på sonen.

Han svarade ej, satt endast och förde den friska foten fram och tillbaka, medan ansigtet fick ett trotsigt, eftersinnande uttryck.

Ingrid började med början och vädjade till hans egennytta. Till det giftermål, som fadern motsatte sig nu, skulle han aldrig i lifvet med godo gifva sitt bifall. Hon blef värtalig. Hon skildrade deras lycka, deras lugna lif, när Olof Larsson en gång vore borta. Hon blef uppfinningsrik, gaf skäl för sina tankar och bad sonen, bad honom till sist med en kraft, som om hon bedt honom rädda sitt eget lif.

Erland hörde på och skakade på hufvudet. Hans tvära ansigte fick ett hårdt, oåtkomligt uttryck, och han värjde sig med sin tystnad.

Då slog Ingrid om. Och hon berättade honom sitt eget förhållande till Jonas Persson. Utan att göra sig reda hvarför, blottade hon hela sitt skändliga lif

för sonen. Hon kände ingen blygsel. Hon berättade, hur hon i femton års tid bedragit sin man, sina resor, sin bortovaro från hemmet, hela denna väfnad af ogärningar och smuts, hvaraf hennes lif bestod. Hon inbillade honom, att hon inte rådde för det. Hon framställde det, som om mannen varit skuld till alltsammans. Hon diktade sagor om, att han hade bedragit henne och tvingat henne till otrohet genom sin köld, drog fram skamliga detaljer, hvilka hon berättade bredt och brutalt, med en köld, som om de rört en annan, och hänsynslöst trampande på sitt eget lif, gjorde hon sonen till sin förtrogna i all denna otukt, hvilken hon inte längre kände som en skam.

Men Erland satt som förut, utan att svara. Han hade rest sig i stolen, och hans ögon stirrade på modern, som om hon förtalt honom sagor. Han sträckte sig fram mot ljuset, nöp med sin hårda hand bort den långa, afbrända vecken, som om han velat se bättre, och såg på henne igen.

Ingrid blef ifrig.

— Hvad säger du? sade hon. Hvad säger du?

— Gör det själf! sade han kort. Hvarför blandar du mig in i det här?

Ingrid ryckte till och vred händerna i förtviflan. Hon jämrade sig nästan, men i ett ögonblick rusade blodet till hennes ansigte, och i det hon lade handen hårdt på bordet, utbrast hon:

— Jag har försökt. Men det gick inte. Tror du, att jag annars skulle komma till dig? Jag kan inte göra det en gång till.

Erland ryggade tillbaka. En rysning öfverföll honom, och med förskräckelse stirrade han på denna stora kvinna, som var hans mor. Men hennes lidelse smittade honom. Nu som alltid gingo hennes ord öfver i hans själ och tände begär, som han ej visste, om de voro hans egna, eller om han fått dem af henne. Han böjde sig fram, och hans läppar skälfde.

— När? hviskade han. När?

Och Ingrid berättade. I korta flämtande meningar berättade hon om sitt försök, och hur det misslyckats. Hon tog med sin ena hand sonen om handlofven och droppade hela det rysliga uppträdet scen för scen i hans öra.

Erland satt andlös. Just innan han kom in, hade det skett. Strax innan han öppnade dörren, hade modern sträckt ut sin hand med giftet, och fadern hade rusat ut för att fly sitt hem. Han kände en kall svett öfver hela sin kropp, en osynlig makt fjättrade honom, den skulle föra honom, dit han inte ville, bestämma öfver hans lif och handlingar, böja honom i sitt våld, pina och förinta honom. Det var, som om denna makt legat i moderns tag om hans hand. Han ryckte sig lös och sprang opp, darrande i hela kroppen, och han höll ifrån

sig med båda händerna, som om han velat skjuta ifrån sig en fara.

— Tyst, skrek han, tyst. Jag kan inte. Det är ju min far.

Och sökande sin tillflykt i en ed, skrek han igen

— För alla djäflar, det är ju min far.

Ingrid kände sig till mods, som om hon brottats för lifvet. Det var en tvekamp, där hon ville vara den starkaste. Hon steg opp och gick till kammardörren för att se, om den var stängd. Där vände hon sig om och såg åter på sonen.

— Petter skulle göra det, sade hon hånfullt.

— Petter, ja. Han är hård, sade Erland i samma ton som förut.

Äfven han kände, att det var en tvekamp, som utkämpades. Hans blod var trögare än moderns, men det hade nu kommit i svallning, och han fruktade att gå längre. Denna kamp skulle afgöra hans lif, det förstod han dunkelt. Och han värjde sig som en drunknande mot denna kvinna, som tycktes ha makt öfver alla.

Då gick Ingrid fram till bordet. Hon stod hög med armarna hängande, gjorde inte en rörelse, såg honom bara rätt i ansigtet.

— Men om han nu inte vore din far, sade hon långsamt, och hennes ögon höllo sonens fast, så att han icke kunde se bort.

Erland ryggade. En aning bemäktigade sig honom. Han föll ihop som under ett slag.

— Ja då . . . , sade han.

Mer fick han icke sagdt. Triumfen steg inom Ingrid. Hon förstod, det intryck hon gjort, och med öppen blick fortsatte hon:

— Jag bar dig, när vi gifte oss. Larsson visste ingenting om, och ingen annan vet det håller.

Det träffade som en blix. Skammens rodnad betäckte ynglingens kinder, skammen öfver att vara oäkta född och ändå stå under kommando af en annan. Han sprang opp, och hans klumpfot slog hårdt mot golfvet, när han rörde sig.

— Svär på, att det är sant och så sant jag lefver, ska gubben dö, skrek han.

Ingrid höjde sin högra arm, på hvilken ännu ett par långa röda strimmor aftecknade sig mot det fasta hullet.

— Må Gud slå mig död på stället, om det inte är sant, sade hon.

Hon ljög, och meneden flöt öfver hennes läppar så lätt som en hädelse. Hon ljög ett nytt brott till alla, hon hade begått, och hennes tunga stammade icke på målet. Som befriad från en stor tyngd, reste hon sig i hela sin längd och svor en falsk ed, hvilken skulle göra hennes son till en mördare.

Ljuset brann i staken, och ett spöklikt skimmer föll öfver det stora rummet. Erland såg henne

länge i ansigtet, men hon uthärdade hans blick, och öfverväldigad sjönk han ned framför bordet och stirrade mot ljuset, som brann med allt mattare sken.

Ingrid stod rak som förut, och ett leende krusade hennes läppar.

4.

Erland blef den, som vidtalade brodern, och Petter tvekade icke. Han var en af dessa egendomliga naturer, hvilka tyckas förut bestämda att begå brott, hård och otillgänglig, full af lidelse, ohågad för ordnad arbete. Han hade redan en gång varit tilltalad för stöld, men af brist på bevis blifvit frikänd, och fruktade icke domstolen.

Moderns bekännelse om hans oäkta börd berättade Erland emellertid icke, och modern hade lofvat honom att tåga därmed, för att han icke skulle blifva lidande vid ett blifvande arfskifte.

Jonas Persson började däremot draga sig tillbaka. Ju mer tiden framskred, och ingenting annat tycktes återstå än att öfverföra beslutet i handling, desto flere förevändningar fann Jonas Persson till uppskof. Ingrid försökte alla medel för att stålsätta hans mod, men hon misslyckades ständigt. Hennes öfvertalningsförsök strandade mot en envishet, hvilken fylde henne med förbittring. Hal som en ål,

vred sig den förälskade mannen undan alla uppmaningar att deltaga i en handling, af hvilken han själf ville skörda vinsten. Och en dag förklarade han rent ut, att han väl kunde vara med om, att sedan dådet var fullgjordt, skaffa gubben ur vägen. Men han tålde ej att se blod. Han blef sjuk, bara han tänkte på det. Om han lyfte sin hand mot en annan, skulle han svimna. Och han stod fast vid sitt beslut med en bestämdhet, som icke var möjlig att rubba.

Jonas Persson var en uppkomling i socknen. Han hade tjänat som gift dräng i prestgården, och när prosten blef gammal, fick han på goda villkor öfvertaga prestgårdsjorden som arrende. Hans villkor stälde honom därför öfver en torpare, fastän under en bonde, men han förstod att skrapa åt sig, och det sades, att han skaffat sig större förmåner af arrendet, än hvad som till följd af öfverenskommelsen egentligen tillkom honom.

Erland och Petter talade mycket om, hvad som kunde vara orsaken till Jon Perssons vacklande hållning. Sins emellan kommo de öfverens om, att hela saken var den, att Jonas Persson var rädd, och de beslöto, att han skulle få plikta för detta förräderi, när en gång tider blef att tänka på honom.

Men orsaken till Jonas Perssons vägran var icke alldeles den, som bröderna förmodade.

En dag, när Ingrid och Jonas Persson voro

ensamma, återkom hon som vanligt till sin fordran, att Jonas skulle medverka.

— Du vill ju inte göra det själf, sade han slutligen.

Ingrid vände sig bort.

— Du vet hvarför, mumlade hon. Jag kan inte. Inte för andra gången. Jag skulle förstöra alltsammans.

— Jag kan inte håller, menade Jon Pehrsson och drog på mun.

Hon såg på honom.

— Kan inte du? sade hon förvånad.

Jon Persson bemödade sig att se likgiltig ut och svarade:

— Nej. Det är bättre för oss, om hvarken du eller jag är med. Det *kan* bli upptäckt.

En besynnerlig känsla, som hon icke kunde förklara, öfverföll Ingrid. Hon förstod icke denna halfhet i brottet. Med hela sin själ hade hon kastat sig öfver denna plan, och om hon tvekade, var det icke af fruktan för upptäckt. Denna låghet var henne främmande. När hon en gång hade gifvit denna förfärliga tanke, som i årtal marterat henne, luft, hade hon icke ett ögonblick reflekterat öfver, hvad som skulle följa. Men när hon vid förgiftningsförsöket blef upptäckt, hade hon blifvit vanmäktig, som om någon slagit hennes arm lam, och nu dref hon blott på de andra, för att gärningen

skulle bli gjord, och hon själf få ro. Denne man satt här helt kallt och beräknade, att om andra utförde dådet, skulle han själf, ifall det blefve upptäckt, åtminstone icke mista hufvudet. Hon vämjdes vid honom och visste icke, hvad hon skulle svara.

Jon Persson trodde, att hon inte förstod honom, och trygg i känslan af att tala till en, som icke hyste några betänkligheter, yttrade han:

— Blir det upptäckt, är det ändå pojkarna, som har gjort'et. Och både du och jag slipper åtminstone att svara för hans död.

Nu förstod Ingrid. Han trodde, att hon hade räknat ut det på detta sätt, och att han bara följde hennes exempel, när han drog sig tillbaka.

— Jag är inte rädd, sade hon förtrytsamt.

— Men det är jag, svarade Jon Persson och hvisslade.

Ingrid mätte hans starka lemmar med en lång blick af förakt.

— Du skulle inte ha sagt det, sade hon. —

I ett torp på vestra kusten bodde som inhyses en fattig dräng, som hette Karl Axelsson. Det var en starkt bygd karl med bruna ögon och mörkt hår, med ett utseende, som ej liknade de andra. Hans börd var obekant, och hans hufvud var icke det bästa. En besynnerlig enfald lyste ur hans grofva ansigte, och han hade inte mycket reda på,

hvad godt och ondt var. Hans kristendoms-kunskap var så ytterligt bristfällig, att han ej en gång hade kunnat få gå till skrift, hvilket han dock velat göra, därför att han såg alla andra göra det. Skrifva kunde han icke, ej ens sitt namn, och stafva sig fram i en bok var en ansträngning, som frampressade stora svett-droppar på hans panna. Att man ej hade rätt att taga en människas lif, betydde för honom detsamma, som att man borde akta sig för att komma på slottet, och till att tänka ut en plan var han lika oförmögen som att motstå lockelsen att vara med om ett brott, ifall frestaren endast förstod att taga honom.

Han var fattig, hade gift sig ung och försörjde sig och familjen med dagsverken, hvilka han utförde än här, än där hos de kringboende bönderna.

Honom hade Jon Persson nämt som en lämplig hjälpare i sitt ställe samt åtagit sig att betala honom. Tanken på att värfva en medhjälpare tilltalade både Erland och Petter. Det gaf större säkerhet för att lyckas, och det förjagade hos båda en känsla af fruktan, från hvilken de ej kunde frigöra sig, att nämligen Olof Larsson, när allt kom omkring, ännu möjligen kunde gå som segrare ur den slutliga striden. Men vid alla förslag, som Jon Persson gjort drängen att hjälpa sig med en ovän, som han ville bli kvitt, svarade Karl Axelsson envist nej. Han sade nej med samma ihärdighet, som när en

istadig häst vägrar att gå ur stället, gaf inga skäl, inlät sig icke på förklaringar, endast vägrade. Dock åhörde han, utan att afbryta, den andras utläggningar om saken. En gång hade äfven Ingrid gjort honom ett besök. —

Det var en tisdag i slutet af mars, när en släde höll utanför torpet, där Karl Axelsson bodde. Det var tidigt en morgon, och dörren till stugan var stängd.

Jon Persson lät hästen stå på vägen och gick opp till stugan och bultade på. En liten stund därefter följdes de båda männen åt tillbaka och satte sig i slädan.

— Hvert kör du? menade Karl Axelsson.

— Jag kör till krogen, genmälte Jonas Persson. Det är kallt, och vi kan behöfva något att stärka oss med.

Karl Axelsson sneglade då och då försigtigt på sin reskamrat. Jon Persson såg ut att vara vid godt lynne. Han lät hästen springa duktiga tag och manade på honom med tömmarna. Solen gick opp, och det gnistrade kallt på den hvita snön, medan medarna gnisslade mot den hårda vägen. Karl Axelsson hade följt med, när Jonas Persson bad honom. Han var van att följa och hoppades alltid, att det skulle vara någon skilling att förtjäna. Det var ondt om det vintertid. I början hade han känt sig ängslig, att det farliga ämnet skulle komma på

tal. Men när Jon Persson icke ens gjorde en antydning därom, kände han sig snart lugnare och undrade bara, hvart de skulle fara.

När de kommo fram till krogen, tog Jon Persson fram en liten träkagge. Ögonen plirade under hans röda lugg, han blinkade åt Karl Axelsson och gick in i krogen samt återkom efter en stund med kaggen fylld. De båda karlarna togo sig ett par starka supar i den klara morgonluften och foro vid godt mod norrut.

Då talade Jon Persson om, hvart de skulle fara. Det skulle vara auktion på skog, sade han, vid Rälla Tall. Det var hans och andras skog, som gick. Och Karl Axelsson skulle köpa skog, han också.

Det glimmade till i drängens bruna ögon. Han såg stort på sin sidoman och undrade, hvar han skulle få pengar till det. Men suparna hade gjort honom medgörlig, och han följde, hvart det bar, viss, att på auktionen skulle det åtminstone bli god förplägning, hvilket också besannade sig.

Ty på auktionerna gick det muntert till. Där trakterades med mat och bränvin dagen lång, för att det skulle bli lif i köpet. Karl Axelsson fick sig en hel massa supar, blef oregerlig och kom i slagsmål, men nyktrade sedan till och förtjänade femti öre på att bära bräder. Efter detta var han inte ovillig att följa Jon Persson hem, där de båda karlarna lade sig i köket för att sofva. Jon Persson

tog liggplats på soffan, som stod alldeles under fönstret.

På kvällen, innan de hunnit somna, hördes en knackning på rutan. Jon Persson reste sig och gick ut, men Karl Axelsson tänkte inte på någonting, utan beredde sig att somna. Strax därefter kom den andre in igen och stängde försigtigt dörren.

— Vi skulle ha varit litet borta i kväll, sade han. Men det bär sig inte. Vi får vänta till i morgon kväll. Bondrackarn tänker fara åt Kalmar med ett lass halm.

Därmed lade sig Jon Persson att sofva, och Karl Axelsson somnade också.

När han vaknade, hade han en oredig uppfattning af att han mot sin vilja höll på att komma in i något farligt. Han funderade länge på, hvad det kunde vara, och hans efter gårdagens dryckjom omtöcknade hjärna erinrade sig slutligen Jon Perssons mystiska yttrande, när han kom in och lade sig. Men han kunde inte begripa, hvarför denne ingenting sagt. De hade ätit och druckit och varit på auktion. Men inte ett ord hade blifvit taladt om »bonden». Karl Axelsson hade nu en aning om, hvilken som åsyftades. Han började lägga ihop: Ingrid's besök, Jon Perssons föregående antydningar och löften, gårdagens resa, knackningen på fönstret samt först och sist Jon Perssons ord om, att »de skulle varit ute litet». Han kunde inte få någon

reda i alltsammans, men han kände sig rädd och låg och grubblade på, hur han skulle kunna komma hem till hustrun med femti-öringen.

Jon Persson låtsade inte om någonting. Han steg bara upp och satte på kaffepannan samt berättade, att medan de ännu sofvo, hade hans hustru och dräng åkt in till Borgholm. Sedan slog han bränvin i kaffet, och när de hade druckit, sade han, att de skulle gå till Bägby, emedan pojarna väntade dem.

Jon Pehrsson ville inte följa med honom, utan lofvade komma efter. Han sade, att det inte var värdt, att folk såg dem tillsammans.

Kalle tyckte inte det var lönt att säga emot. Han gjorde, som Jon Persson bad honom, och på förmiddagen trädde han ensam in på Olof Larssons gård, där han varit en gång förr.

Så fort Karl Axelsson var inne på gården, kom Petter ut från byggningen, alldeles som om han sett och väntat. Han var barhufvad, och det ryckte i de underliga krokarna på hans skarpa ögonbryn.

— Goddag, Kalle, sade han, och välkommen.

Därmed drog han honom in i stugan. Där satt Erland och väntade, han också. Och när han hade hälsat, skickade han Hanna bort för att köpa ål. Petter gick ut och kom tillbaka med en bränvinskutting.

— Det var hin, anmärkte Erland. Var du i stånd att ta rätt på den?

— Jo, tyckte Petter, jag passade honom i dag, när han reste bort, så jag fick väder af, hvar han hade'n under loggolfvet. Och nu har han hafvit den i sina händer, så mycket som han får.

— Det har han, instämde Erland.

Kalle började tycka, att det var otäckt, och sade därför:

— Hvarför säger I således? Det är väl eran far, kan jag förstå?

— Jo, genmälte Erland. För det är en satans gubbe. Han har aldrig varit som en far för oss.

Kalle svarade inte. Han ville inte bryta för tvärt, ty bränvinskuttingen lockade.

— Jonas Persson har väl talt åt dig om nå'nting, Kalle, började Erland.

— Det har han, sade Kalle fundersamt. Men sådant vill jag ej gå in på.

Det talades inte mer om saken, förrän Jonas Persson kom. Då sattes ålen fram, och måltiden började.

— Han I talt vid Kalle, att han ska hjälpa Er i kväll, sade Jon Persson efter en stund.

Bröderna sågo på hvarandra, och Karl Axelson ryckte till.

— I kväll, sade han häpen.

Han började att förstå sammanhanget i alla de händelser, öfver hvilka han förut grubblat.

— I kväll!

Faran ryckte honom med ens så nära, att han tyckte sig ej kunna undkomma den. Men sedan han hämtat sig, svarade han envist som förut:

— Nej, jag vill ej befatta mig med det.

Petter tog nu till ordet.

— Är du så otäckt dum, så du tror, du ska få lida något för det, sade han.

Och Jon Persson tillade:

— Nej, det vore båd' synd och skam.

— Vi kan inte göra't själfva, sade Erland. Han är inte så slaker håller. Skjuta kunde vi väl, men det smäller och hörs vida omkring. Men du ska få se, hur vi hade tänkt ut det.

Karl Axelsson satt, där han satt, och tordes inte gå sin väg. Han tänkte, att om han gick, kunde de göra honom något illa, och han lät det vara, som det var, i förhoppning att han till sist alltid skulle kunna smyga sig undan.

Sedan de ätit, togo de andra Kalle med sig ut på gården och gingo in i fähuset.

— Här ska du stå, förklarade Petter, och när han kommer in, behöfver du bara slå till honom, så han faller, eller skuffa omkull honom och hålla honom, så ska vi nog göra rästen.

Erland nickade och tillade:

— Vi ställer en yxa här åt dig.

Och sedan detta skett, ställdes en yxa äfven utanför ladugårdsdörren.

Sedan gick Jonas Persson i förväg och bad Karl Axelsson komma efter hem till sig. Han ville inte, att de skulle bli sedda i sällskap, sade han.

När Kalle sedan ville gå, tog Petter tag i honom och sade:

— Jag ser, att du är i två tankar om det här. Men du är väl inte så galen och går din väg, utan går till Jonas och blir där. För så mycket ska du ha, så du har födan för all din da'r och inte behöfver göra något dagsverke.

Så fort Kalle kom utanför porten, stängde han den efter sig och tänkte gå raka vägen hem. Han tummadé på femtiöringen, som låg i fickan, och som gumman skulle ha, och han var så rädd, att han skalf. Men de två dagarnas ovana drickande hade gjort honom oklar. Om han gick hem, fruktade han, att han skulle få igen det. Och gick han till Jonas Persson, fruktade han för faran, som hotade, den obestämda faran, hvilken lurat på honom hela dygnet. Han var ängslig att möta någon, förvirrad och obeslutsam, och i sin ångest gick han hem till Jon Persson för att be honom att slippa ifrån alltsammans.

Men när han kom dit, satt han där, utan att kunna få fram ett ord. Om någon hade bedt honom gå i sjön eller klättra opp i tornet och ringa, skulle han ha' gjort det. I sin enfald visste han hvarken ut eller in, och van som han var att låta

befalla sig af andra, var han så viljelös, att han ej ens kunde tänka på att gå ut på egen hand.

Så gick solen ner, och det blef mörkt. Kyrkogården syntes från fönstret, där Kalle satt, och i mörkret skymtade de svarta korsen mot den hvita snön. Kalle satt med hopknäppta händer och mumlade böner, men han kunde inte ens Fader vår ordentligt, och hjälplös stirrade han på Jonas Persson, hvilken kom och gick inne i stugan.

En släde stannade på gården. Det var Jon Perssons hustru, som kommit hem från sta'n. När hon fick syn på Karl Axelsson, blef hon misslynt, och när mannen inte var inne, passade hon på och sade åt Kalle, att han gärna kunde gå hem. Hon sade det inte ovänligt, men i en bestämd ton, som ögonblickligen öfvertygade Kalle. Han tog sin mössa och gick med lätta steg framåt vägen, som ledde till byn.

Karl Axelsson hade inte varit så glad på länge. Han kunde inte begripa, hvad det var, som hållit honom kvar, när han ändå så gärna ville gå. Nu kände han ingen osäkerhet längre. Hemåt skulle han, hem till hustru och barn. Det var mörkt ute, och genom mörkret lyste ljus från stugorna på slätten. Långt hade han att gå, och trött var han.

Men faran var öfver. Han kunde inte rå för, att mor Persson hade kört ut honom. Ingen kunde säga något åt honom för det. Och hände det något,

skulle han nog hålla sin mun för alla människor, det var då säkert. Han var inte rädd för kyrkogården en gång, och kom han bara ut på vägen, skulle han springa, tills han kom ut ur byn.

Så tänkte Karl Axelsson, och han gick på med stora steg, glad och nöjd, som han inte hade känt sig på länge.

Men just som han skulle vika ut på stora landsvägen, mötte han någon i mörkret.

Det klack till i Kalle. Han frös öfver hela kroppen och kände sig ertappad som en rymd förbrytare.

— Kommer du, och kommer inte Jonas? sade Petter.

Han talade kort och knappt, som om han lidit af andnöd.

Kalle tog mod till sig.

— Jag ska gå hem, menade han. Och Jonas sade ej, om han kommer.

Men då tog Petter honom i armen och drog honom med sig.

— Jonas kommer efter, sade han. Vi ska bara ta' oss en sup.

Och innan Karl Axelsson hann betänka sig, hade den andre fått hans ben i gång. Gårdsporten var öppen, och där inne stod Erland, färdig att taga emot dem.

Han öppnade dörren till ladugården. Kalle visste

inte, hur han kom in, men i ett ögonblick stod han där och trefvade i mörkret efter yxan.

Därpå hörde han Erlands röst:

— Fan ska ta dig, om du är rädder! Slå bara på med friskt mod! För nu går vi efter honom.

Därpå stängdes dörren, och stegen aflägsnade sig öfver gården.

Karl Axelsson stod ensam i mörkret med yxan i hand. Han kunde inte komma ut. Han kunde inte röra sig. Han såg inga syner. Allting var bara svart. Men för hans svaga förstånd syntes det, som om han nu var tvungen att göra det. Ett raseri bemäktigade sig honom. När hvarje försök till flykt var stängd, försvann hans fruktan, och det myckna bränvinet började återtaga sin verkan. Han var alldeles redig, och ett begär att slå vaknade inom honom, en lust att klämma till, lika mycket hvem.

En oändligt lång fjärdedels timme förgick, men till sist hörde Karl Axelsson åter steg ute på gården, och dessa steg närmade sig den plats, där han stod. Han höjde yxan och tyckte, att det blef ännu mera svart för hans ögon. En röst hördes utanför. Det var Olof Larssons. Kalle kände igen den.

— Är ladugården stängd? sade rösten.

I detsamma öppnades dörren, och Karl Axelsson slog med all makt yxhammaren mot den gestalt, som steg öfver tröskeln.

5.

När Olof Larsson kom hem på aftonen, hade han genast satt sig till bords. Han var trött och nedslagen. Hustrun hade åter varit borta några dagar, och ehuru han icke väntat, att hon redan skulle ha kommit tillbaka, blef han likväl misslynt, när han fann huset fortfarande tomt. Tanken på hustruns försök mot hans lif sysselsatte honom icke längre. Tiden, som gått, hade gjort honom van att tänka på detta såsom på något redan passeradt, och den skräck, hvilken under de första dagarna uppfyllt honom, hade gifvit vika för en sorgmodig tungsinnhet, som gjorde honom slö för det dagliga livets obehag.

Nu satt han till bords och åt långsamt, uttröttad af den långa resan. Det hade varit en kall dag, och maten återgaf värmen åt hans kylda lemmar, som pålagdt bränsle värmer en ugn. Dottern hade satt fram ål åt honom, och det var hans älsklingsmat. Men det föll honom plötsligt in, att så vidt han visste, hade det inte funnits ål i huset, när han reste bort. Han blef misstänksam, vände bitarna, luktade på dem, och minnet af den förfärliga morgonen, då hustrun stått inför honom som en upptäckt förbryterska vaknade ånyo. Men efter

en stund lugnade han sig vid tanken på, att hustrun inte var hemma, och han åt vidare med god smak, utan att tänka och utan att oro sig.

Då öppnades dörren, och Hanna kom in.

— Far, ropade hon, far! En ko har blifvit sjuk i lad'gård'n. Hon ligger ikull och ger sig så fasligt.

Olof Larsson lade ifrån sig knif och gaffel.

— Hvem har sagt det? frågade han.

— Erland sa' det, svarade flickan. Han ville, att I skulle komma ut.

Olof Larsson reste sig från bordet, tog mössan och gick.

Ute på trappan stannade han ett ögonblick. Ljusskenet därinne hade bländat honom, och han såg icke trappstegen. I mörkret hörde han söner-nas röster, som kallade honom från ladugården. Han blef förvånad öfver att finna dem ute på går-den, samt öfver att dörren till ladugården var stängd, och han frågade dem också om orsaken. I det-samma gick Olof Larsson öfver tröskeln, och träffad i bröstet af ett våldsamt slag, steg han med ena foten baklänges ut på gården. I detsamma kände han sig kullskuffad på golvet, och hans ögon, som vant sig vid mörkret, upptäckte en främmande ge-stalt, som böjde sig ned öfver honom.

— Tag hit yxan, ropade Petter.

Den främmande tog hårdt om Olof Larssons

knän, och i detsamma började sönerna slå honom med yxor.

Bunden vid golfvet, med ett krossår i bröstet, förmådde Olof Larsson icke kämpa emot. Slagen träffade honom i axlar och hufvud, han vältrade sig i smärta, och huggen föllo med dofva slag mot hans breda rygg. Olof Larsson kände, att hans sista stund var kommen. Men det var något så gräsligt, att han ej ville tro det. De måste släppa honom; dessa söner kunde icke föra en så ohygglig synd öfver sina hufvuden som att mörda sin far.

— Herre Jesus, hjälp mig, ropade han gång efter gång.

— Vi ska hjälpa dig, din djäfvcl, svarade Erland.

Då ljöd ett skrik från den främmande, ett vildt skrik af fasa, och hans tag slappnade:

— Hvad i Jesu namn gör ni mig? Slår ni mig?

Ett hugg hade träffat honom, och han ragg-lade tillbaka mot väggen.

Med en ed stötte Petter till honom och fick honom på benen.

— Du blir nog läkt, sade han. Ut i porten med dig och se efter, om det fins folk.

Den främmande försvann, och dörren stängdes. Olof Larsson var ensam med sina söner.

Han öppnade munnen för att tala, han ville

bedja dem låta honom dö i frid, ensam härinne. Han skulle aldrig göra dem något mera ondt. Men som en katt kastade sig Petter öfver honom och tryckte handen mot hans mun för att förtaga hvarje ljud, som kunde förråda deras gärning. Olof Larsson vred sig som en mask. Han samlade alla sina krafter och bet sonen i fingret, bet som ett vildt djur, hvilket hugger ifrån sig i dödsångest.

Petter ryggade tillbaka. Han uppgaf ett dämpadt ljud, midt emellan en ed och ett skrik.

Huggen föllo igen, och Olof Larsson sjönk tillsammans. Hans motståndskraft var slut, lifvet rann bort, och hans muskler slappnade. Hans fruktan hade försvunnit, han ville inte ens kämpa emot längre, och inom honom kom vissheten om dödens närhet och kväfde hvarje tanke på att lefva.

Han kände ett hugg, hvilket med ett krossande ljud föll mot hans tinning, och andedräkten slocknade.

Flämtande, fulla af fasa stodo de båda bröderna med yxor i händerna lutade öfver den döda kroppen. Deras händer darrade af sinnesrörelse, och de lyssnade efter ett ljud. Men lifvet var borta, och deras ögon möttes.

De kunde ej taga ett steg. De sågo hvarandra i ansigtet, och inom båda flammade begäret att hugga in på hvarandra, fortsätta mordandet och döda hvarje vittne, som kunde uppenbara, hvad som skett.

-- Gå ut, skrek Erland till sist, gå ut och se efter, hvart Kalle tagit vägen.

Petter kastade upp dörren och rusade ut. Han höll yxan i handen, och när han kom till porten, fann han Karl Axelsson, som stod lutad mot portens stängda halfva. När Petter kom närmare, blef han rädd. Den andre rörde sig icke, stod endast hoptryckt mot porten och skalf.

— Kom med, sade Petter. Vi får gå efter Jonas Persson.

Erland blef ensam hos fadern.

Han gick in i stugan och såg sig försigtigt omkring. Elden brann i spiseln, och i utdragssoffan lågo de tre syskonen, försänkta i djupaste sömn. Han gick fram till bordet, där fadern nyss suttit och ätit, och skälfvande i hela kroppen, satte han sig vid bordet och åt, som om han tillfredsstäldt en glupande hunger.

Men han kunde ej sitta stilla. Oupphörligt flögo hans ögon mot dörren, och han svor tysta eder öfver Jonas Persson, som lämnat dem i sticket, öfver Petter och Karl Axelsson, som gått bort och låtit honom vara ensam, samt öfver sig själf, som icke kunde äta i ro.

I hans öron rasslade besynnerliga ljud. Han hörde hugg och skrik, ett knastrande, krossande ljud, som när ben knäckas. Medan han åt, satt han och

härmade ljuden med läpparna, tystnade och lyddes, frös i hela kroppen och frambragte å nyo samma ljud. Hans hörsel var skärpt till det yttersta. En släde, som med klingande bjällror körde förbi, kom honom att spritta opp och se ut genom fönstret, om den hade kört in på gården. Han hörde skrik: Herre Jesus, hjälp mig, ropade det. Och skriket växte inom honom. Det blef till ljud, ljud, som han hörde, klart, tydligt och genomträngande.

Han reste sig opp, och darrande i alla leder gick han öfver gården mot ladugården. Det föll honom in, att fadern kanske ändå icke var riktigt död. Då såg han, att dörren ut till vägen stod öppen. Petter hade glömt att stänga den.

Med en förbannelse slog Erland igen porten, och med ojämna steg gick han på nytt fram mot ladugården. Han tog yxan i hand, och som om han fruktat en farlig fiende, steg han försigtigt öfver tröskeln och närmade sig stället, där fadern låg. Han var alldeles viss på, att kroppen skulle ha flyttat sig, eller kanske sitta upprätt och stirra emot honom i mörkret. I yttersta ångest lyfte han yxan, färdig att hugga till.

— Hvar är du? sade han högt.

Orden dogo bort i en tystnad, som isade honom ända till benen, och ansträngande sina ögon till det yttersta, upptäckte han faderns kropp i samma ställning, som han lämnat honom. På hufvud

och bröst urskiljde han något mörkt. Det måste vara blod. Och hans ångest fördubblades.

Hvad var det han hade hört? Tydligt och klart hade han urskiljt rösten, som ropade: »Herre Jesus, hjälp mig!» Det var ingen, som svarade, och öfver den stora gården låg tystnaden och mörkret. Men om icke fadern ropat, så måste någon annan ha gjort det. Om någon ropat, måste någon annan ha hört det. Om någon hört det, sprang denne andre nu omkring i byn och väckte de sofvande ur deras bäddar med ropet: »Olof Larsson ligger slagen i fähuset.»

Eller kanske fadern verkligen hade skrikit? Kanske han låg stilla och låtsade sig död och väntade på sin befriare? Dörren hade stått öppen. Någon kunde ha varit inne, sett allt och rusat sin väg.

Som en vansinnig störtade Erland in i köket och tände en lykta. Han lyste på den döde, och han tyckte, att hans näsborrar rörde sig. Erland tordes icke röra vid liket. Med den friska foten sparkade han till det, men han var icke längre sig själf mäktig. Han snafvade på klumpfoten, och med ett skri af fasa tumlade han omkull bredvid liket och låg där länge, hållande lyktan i luften öfver sitt hufvud.

Då hörde han det förfärliga skriket igen, och öfvertygad om, att någon var inne i ladugården, sprang han opp och började med lyktan undersöka hvarje vrå af det mörka rummet. Han sparkade

opp korna, som lågo och idislade på den oreu halmen, lyste i deras krubbor och bakom häckarna. Han klättrade upp på skullen och började söka i halmen samt stannade slutligen utmattad ute på vägen, där han med lyktan i hand spanade åt båda sidor.

Ensamheten blef honom olidlig. Han vände om och gick in igen. Där inne hade elden slocknat, Erland satte lyktan på bordet och försökte sluta sin måltid. Men det gick inte. Maten kväljde honom, och när det rysliga skriket ånyo trängde till hans öron, erinrade han sig plötsligt, att han åt med samma knif, som fadern för en liten stund sedan hade begagnat.

Han högg den i bordet, så att bladet brast, och kastade stumparna bortåt golfvet. Därefter tog han maten i fingrarna och slukade den som ett djur. Mot väggen flyttade han stolen för att inte behöfva vända sig. Han kunde icke öfvervinna denna känsla. Det var, som om någon böjt sig öfver honom och lyft sin hand mot honom bakifrån. En stor, mörk skugga var det, en skugga, som växte och rörde sig, och denna skugga kunde han inte bli kvitt. Den trängde mellan stolen och väggen, och dess stora, svarta hand hängde öfver hans hufvud, så att han kände den bakom sig som en fläkt, hvilken snuddade håret i hans nacke.

— Djäfvul, sade han. Djäfvul! Det var inte min far. — —

Petter och Karl Axelsson hade begifvit sig raka vägen hem till Jonas Persson.

Petter fick uppbjuda all sin myndighet. Ty den andre ville inte gå förbi kyrkogården. Han kröp ihop af rädsla och såg hvita spöken vid hvarje steg.

Petter var ursinnig. Han var själf icke säker på sig, men den andres rädsla gjorde honom modig. Själf fruktade han inga andar, men väl människor, och när de kommo nära prestgården, stannade han och sade:

— Vi får byta mössor.

Karl Axelsson blickade opp med en dum min.

— Så har folk inte så lätt att känna oss. Begriper du inte det? sade Petter otåligt.

Karl Axelsson gaf lydigt ifrån sig sin mössa och tog i stället på sig Petters hatt. Detta barnsliga försigtighetsmått lugnade honom. Det föreföll honom, som om han i denna förklädnad var alldeles säker, och den gaf honom en ännu högre tanke om Petters förslagenhet.

Denne bultade på det vanliga fönstret, och båda kröpo bakom arrendatorsbyggningen för att icke bli sedda af någon obehörig.

Jon Persson kom ut, svärjande öfver att icke få sofva.

— Hvad är det med dig? sade Petter. Ska' du inte vara med om att skaffa bort gubben?

— Han är slut nu, tillade han, då han såg, att den andre tänkte fråga något.

— Jaså, han är död nu, sade Jon Persson.

— Javisst, menade Petter. Kom nu! Det duger inte, att han ligger för länge.

— Kan ni inte göra det själfva? menade Jon Persson. Jag tål inte se det. Jag svimmar.

Men Petter svor vid allt mellan himmel och jord, att han inte gick ur stället, förrän den andra följde med.

— Du är nog inte så ömskinnad, som du ställer dig, sade han.

Jon Persson var som förändrad. Sedan han fått veta, att Olof Larsson var död, tog han på sig en min, som om han hela tiden hade afrådt från illgärningen. Och när han kom fram och fick se liket, knäppte han ihop händerna.

Petter betraktade honom med den mest oförställda förvåning. Den andre stod som om han mumlat böner.

— Gamla Olof Larsson är död, sade han gång på gång. Herre gud, att han är död.

Petter gaf till ett skratt.

— Det är inte tid att prata nu, sade han.

Inne i stugan funno de Erland. Han satt ännu kvar vid väggen, och ljuset i lyktan brann med en lång veke.

— Hvad fan gör du här? sade Petter.

— Hvar har ni varit så länge? Jag trodde ni var tagna, svarade Erland.

— Vi, som inte har varit borta i en kvarts timme, svarade Petter och såg forskande på brodern. Hvad är det åt dig?

Erland reste sig opp men svarade icke och alla tre följdes åt ut på gården.

6.

Det bruna stot med den hvita bläsen stod i selen framför den långa flata skrandan, och på botten af densamma låg mot ett gammalt nött hästtäcke hennes förre husbondes lik. Hästen vädrade ängsligt och otåligt, som om hon anat någon fara, och hennes små, lifliga öron klippte oupphörligt, i det hon vände nosen bakåt. På andra sidan vägen väntade Jon Perssons skjuts, som denne emellertid hade hämtat. Det var en stor grå häst, spänd för en skrinde, hvilken hade ett lejon till kuskbock.

Det var postdag, och då bönderna i tur brukade skjutsa posten, kom det sig händelsevis så, att turen just denna dag fallit på Bägby gård. Aftonen förut hade postsäcken kommit, och då den skulle skjutsas till Stora Rör, som ligger vid Kalmar sund, beslöts det, att liket skulle sänkas i sundet

och ej som förut ämnadt var, köras utanför östra kusten, som låg närmare.

När Erland icke längre var ensam, blef han åter kallblodig. Han skämdes för sin föregående rädsla, och angelägen att ingen skulle märka något, blef han i stället dubbelt fräck. Det uppstod tvist om, hvilka som skulle åka på den ena eller den andra skjutsen, och hvem som skulle stanna hemma. Petter ville köra med liket och föreslog, att brodern skulle stanna. Men Karl Axelsson kröp ihop och sade, att han ville inte åka med liket. Han skyldes på sin ömma skuldra, som fått ett slag af yxhammaren, och ville gå hem till sitt.

Men när Erland hörde talas om, att han åter skulle bli lämnad ensam, vaknade minnet af den skräck, han utstått, och i det han grep tömmar och piska, svängde han sig opp i slädan och satte sig grensle öfver faderns döda kropp.

Det blef tyst på gården, och alla våldsverkarna ryggade tillbaka. Denna handling syntes dem innebära en råhet så fasaväckande, att till och med dessa naturer, som icke tvekat inför själfva mordet, nu ryggade tillbaka inför trotset.

Erland satt trygg, nöjd med det intryck han gjort.

— Jag far, sade han kort.

Han höjde piskan, och hästen satte i gång med ett ryck, drog släden genom portgången och

stannade för en ny dragning i tömmarna ute på vägen.

Så körde Jon Persson fram sin skjuts. Postsäcken lades i skrandan, och Karl Axelsson steg lydig som alltid opp och satte sig på säcken. Grensle öfver det klumpigt tillyxade lejonet satte sig Jon Persson. Och de båda skjutsarna satte sig i gång. Erland åkte främst.

I porten stod Petter och såg efter följet.

Det var nedan, och stjärnorna gånge blott så pass mycket sken, att de körande jämt och nått kunde skönja vägen. Den var smal och hade djupa rännor, i hvilka medarna sjönko ned. Men de viliga hästarna hittade vägen genom mörkret, och i skarpt traf sprungo de fram genom snön, som i kölden knarrade under slädarnas medar.

De togo af på häradsvägen, som leder midt öfver Ölands alfvar. En kylig vestanvind svepte emot dem, stack i ansigte och händer och satte frost i deras skägg.

Erlands fruktan var försvunnen. Ansigte mot ansigte med något verkligt, var han kallblodig, men vidskepelsen betog honom genast både lugnet och eftertanken. Nu kände han sig likväl underlig till mods. Det ångrade honom, att han satt sig opp på faderns döda kropp. Det var ett hån mot de okända makter, som beherskade honom, när han var ensam, och ehuru han nu var lugn, fruktade han, att de

efteråt skulle taga sin skada igen och hämnas. Men han skämdes att visa sig rädd nu, när han förut varit öfvermodig, och därför satt han kvar och uppmuntrade sig själf genom att smälla med piskan. Men beröringen med denna döda kropp, hvilken tycktes stelna under honom och frysa till, isade honom. Hans lugn började rubbas, och han tyckte, att han inte längre satt så säkert. Liket kunde ej röra sig, det var han viss om; men den svarta handen kunde växa ut ur mörkret, som omgaf honom, och lägga sig tung på hans nacke, kanske fatta honom om strupen och kväfva honom. Han blef rädd, att hans egna tankar skulle vakna upp igen och försigtigt vändande sig om, spejade han i mörkret efter den andra skjutsen. Pinglorna hördes med ett klart, kallt ljud genom mörkret, men hur mycket han än ansträngde sina ögon, kunde han icke upptäcka något af åkdonet, endast ett stycke af den grå hästens hufvud och bog. Rästen syntes icke. Och viss, att de andra icke håller skulle kunna se honom, makade sig Erland Olofsson sakta undan och satte sig på den öppna slädans kant med båda benen hängande åt ena sidan.

Han drog ett andetag af lättnad, ett dystert lugn kom öfver honom. I början hade han oupphörligt fruktat att möta människor, och vid hvarje höjning eller sänkning af vägen inbillade han sig se en skepnad, som nalkades. Men allt som de kom-

mo närmare Stora Rör, försvann hans ängslan. Icke ett lefvande väsen syntes till, och när vägen dök in mellan snöhöljd småskog och dungar, som växa nedanför landborgen, hade Erland försjunkit i ett dystert lugn. Han höll handen på sin faders kropp, för att sitta bekvämare, och han intalade sig själf, att allt som skett icke hade kunnat vara annorlunda.

Så gick Olof Larssons graftåg fram i den mörka natten. Klädd i hvardagsdräkt och svept i tvänne hårtäcken, låg han i skrandan, och den som körde honom till den eviga hvilan, var hans älsste son, hvilken själf gifvit honom banehugget.

När slädarna körde ner på isen, ändrade Erland oförmärkt ställning och satte sig på sin förra plats, grensle öfver den döda kroppen.

De foro länge omkring på isen för att finna en plats, där de kunde få opp en vak. Men utan sågar och spett, som de voro, yppade sig snart smårigheter.

De gjorde ett försök, när de kommit ungefär en half fjärdingsväg ut på sjön. Slädarna stannades, och försedda med yxor, började de tre männen hugga lös på isen, så att bitarna flögo omkring dem.

Men det visade sig snart, att isen var för tjock. Att med yxor hugga en vak i dessa isblock, som legat tillfrusna i månader, skulle draga ut i timmar. Och de stannade snart och betraktade hvarandra.

Mörkret hade minskats något, men det var ännu skumt. Hvar och en var rädd för att läsa i den andres drag sin egen förfäran. Där stodo de med liket midt ute på isen. Om några timmar skulle det vara dager, och de tänkte alla på möjligheten att på ljusan dag tvingas att återvända med detta lik som ett vittne om brottslighet, liggande midt i ett öppet åkdon. En gemensam skräck grep dem alla, en skräck, som icke sökte sig ord, men som smittade och genom smittan växte till en fasa, hvilken var värre än ensamhetens tankar. De stodo rådvilla, och deras blickar uttryckte hat mot hvarandra, ett hat, som ej hade tillfälle till utbrott.

— Vi få försöka längre bort, sade Jon Persson lågt.

De upprepade samma ansträngningar. Återigen bortskrapades snön, och yxorna började sitt hårda arbete.

Men omöjligheten att lyckas var alldeles för påtaglig. Jättebilor skulle icke förslå mot denna is, hvilken kunde burit arméer, och de arbetandes armar sjönko maktlösa ned.

Själftva naturen tycktes motsätta sig framgången af deras plan. Som en mur reste den ett obetvingligt öde mot deras ansträngningar, och vidskepliga, gripna af en dödsfruktan, som gjorde dem blekare än liket, hvilket låg aftäckt i den skumma

dagern, satte de sig ned på slädarna och vred o händerna af förtviflan.

— Gud bättre oss, sade Jon Persson, hvar ska' vi göra af honom?

Karl Axelsson kved som ett barn, och de andra måste vakta honom, för att han ej skulle springa sin väg. Erland satt tyst och hackade mekaniskt med yxhammaren mot den bara isen.

Den döde hade plötsligt blifvit en farlig man. Han var icke längre ett oskadligt lik, han var en fruktansvärd fiende. Hade de i lifvet önskat hans död, så önskade de honom nu bort. Med ond vilja hade de kastat sig öfver honom, och utan misskund tagit hans lif, men där han nu låg, kall och orörlig, med i kölden redan stelnade lemmar och ansigtet betäckt af fruset blod, ur hvilket det ena ögat glasaktigt stirrade fram, tog han hämd på sina mördare, en omedveten fasaväckande hämd, hvars marter voro värre än dödens.

Gripen af en vanvettig fruktan, gick Karl Axelsson fram och höljde öfver den flik af täcket, som, när Erland sprang af lasset, fallit undan.

Då reste sig Erland upp och pekade utan att säga ett ord mot norr. Genom skymningen syntes liksom täta moln, hvilka närmade sig, springande öfver den snötäckta isen. De vältrade sig öfver hvarandra, tornade upp sig och smälte bort i mörkret i en vid halvcirkel. Men de närmade sig oafå-

ligt. Vinden hade vändt, och tjockan rusade in ifrån hafvet.

De tre männen blefvo åter modiga. Denna tjocka, hvilken skulle fördröja dagningen ännu ett par timmar, kom, som om ödet beslutat att hjälpa dem helbregda hem. De satte sig åter upp på slädarna, och i det han svängde med piskan, ropade Erland:

— Vi häfver honom utmed en sjöbod.

De funno en smal väg i snön som de följde. I halft sken gick det öfver isen. Piskorna hveno, och de små hästarna ilade frustande framåt. Omkring dem tätnade dimman, och bakom dem syn-tes den redan aflägsna sig, betäckande nya vidder med sitt ogenomträngliga dunkel.

Det var en färd för lifvet. Det knakade i de långa träslädarna, och mera än en gång törnade en släde mot snöns kant och hotade att välta. Men framåt gick det i samma fart, ännu fortare. Ansträngande hvarje nerv, sträckte de tåliga djuren ut i galopp, och som rasande slog de körande med sina korta piskor.

Där vägen svängde upp mot land, stannade de vid en liten sjöbod. Halft begravnen i snön låg den ett stycke undan från vägen, dess dörr stod öppen och var fylld med snö, på månader hade ingen mänsklig fot trampat dessa drifvor, som hopat sig famnshögt.

Utmed denna sjöbod lade de liket i sjön. De togo bort täckena, och barhufvad, klädd i sin vanliga dräkt, hvilade Olof Larssons misshandlade kropp i den lösa snön, hvilken som en kall, vit våg sjönk undan för tyngden. Med ett bräde ur vagnen öste Erland snö öfver den döde, och sedan de, så godt sig göra lät, utplånat spåren, körde de åter ut på sjön för att i förbifarten inlämna posten vid Stora Rör.

När de åkt en stund, märkte de, att Karl Axelsson var borta. De höllo inne hästarna och ropade. Men intet svar kom, och i dimman var hvarje letande fruktlöst. Den lättnad, som de känt efter den dödes undanskaffande, försvann, och åter smög sig förskräckelsen öfver de båda männen, hvilka åkte ensamma i de tomma skindorna.

Karl Axelsson hade hoppat af den bakersta slädan, så fort de åter kommit i gång. De löften, han fått om penningar och säd, hade icke förmått lugna honom. Bränvinet hade under denna förfärliga natt dunstat bort, och de scener, han upplefvat, spökade nu skarpt och skrämmande i hans svaga tankar. Hela tiden hade han tänkt att hoppa af för att blifva kvitt dessa män, hvilka ledt honom som ett viljelöst djur. Men lydig som alltid, hade han följt dem, till dess att kroppen var gömd. Då klack det till i honom som ett plötsligt beslut, och utan att låtsa om det för någon, gled han sakta

ned utmed slädans kant och försvann i mörkret. Ångern grep honom, och med grofva, ovana fingrar strök han undan de stora tårar, som föllo utför hans orener kinder. Han gick upp i land, så långt borta från sjöboden som möjligt, och med ängsliga steg gick han vägen, som ledde till stugan, där han bodde. Hustrun var väl rädd, att det hade hänt något, tänkte han, och hvad hon och barnen hade att äta, visste han inte. Men han kände på femtiöringen, som låg kvar i fickan. Den var ett försvar för honom, tyckte han, och hardt nära en tröst.

Erland och Jon Persson körde vilse i tjockan. I två timmar foro de i ring ute på den vida isen. Deras lemmar värkte af trötthet, hästarna drupo af svett, och rundt omkring dem växte mörkret, hopande sig öfver dem, som om det velat behålla dem för evigt, liksom osaliga andar, irrande omkring på denna oändliga slätt af snö.

Jon Persson trodde, att den döde förgjort dem. På fullt allvar framkastade han denna tanke, och Erland sade emot honom. Men inom sig trodde han detsamma, och sägnerna om onda andar, som fara i luften, kommo på deras läppar och uttalades i härresande fabler, hvilkas källa var deras egen ångest. Äfven dimman, som nyss gifvit dem mod, blef nu en fiende, värre än någon af de föregående. Ty den kom, när deras krafter voro uttömda, och all spänstighet var försvunnen.

Icke ett ögonblick vågade de hålla stilla. Öfverallt fruktade de vakar i denna is, hvilken de nyss med anlitande af gemensamma krafter icke mäktat genomhugga. Men icke desto mindre manade de på sina uttröttade djur, förtviflade öfver att icke nå ett slut på denna färd, under hvilken den döde förföljde dem, tagande till hjälp alla vattnets och luftens osynliga andar.

När dimman ändtligen skingrades, hade de åkt i en cirkel, och solens första strålar föllo på en liten sjöbod, bredvid hvars ena långvägg var uppgräfd en hög med snö, som liknade en grafkulle.

De båda männen vände på en gång hastarna och foro i snabbt traf därifrån. —

När Erland kom hem och träffade Petter, var hans första fråga den, hvad brodern företagit sig.

— Jag har sofvit förstås, sade Petter lugnt.

Erland kastade en misstänksam blick på Petter för att se, om han ljög, för att utröna, om icke samma förfärliga ångest, som förföljt honom själf, äfven marterat brodern. Men icke ett drag i Petters ansigte förrådde, att han känt ensamheten tryckande. Han höll opp den venstra handen, på hvilken pek-fingret var ombundet med en klut, och yttrade:

— Om någon märker det här, så har du klämt mig i en dörr, begriper du.

Erland betraktade brodern med en blandning af förvåning och afund.

Samma afton togo båda bröderna åter det blåsiga stot och hämtade faderns kropp, som de körde ända ut till Kalmar-råken.

Denna gång hade de medfört järnspekt, och sedan de huggit ett stort hål på isen, bundo de in en sten i ett hästtäck, snodde rep omkring och surrade detta omkring faderns ena ben. Därefter släppte bröderna honom med förenade krafter ned i vaken. Kroppen sjönk med ett doft plumsande, och vattnet svallade svart upp öfver snön.

— Nu kommer han aldrig opp igen, sade Petter.

Erland kände för första gången ett lugn, som han icke på länge vetat, hvad det ville säga. Bröderna foro hem och sofvo båda en tung, drömlös sömn.

Tidigt följande morgon foro de ut i bygden för att visa sig ibland människor och själfva berätta att fadern hade försvunnit. —

Ingrid hade under dessa stormiga dagar ej varit hemma. Hon hade uppehållit sig hos bekanta söderut, och först sent på aftonen dagen efter mordet begaf hon sig på hemvägen.

När man bildligt talar om afgrunder i människans själ, sker det väl närmast för att antyda, att det fins djup, som man hissnar, när man ser ner i, och som därför människoögon ej utan fara kunna skåda. Men liksom en man, hvars yrke är att vistas på höjder, måste söka bortarbета den känsla af svindel, hvilken skulle förstöra hans arbetsduglighet

eller kanske till och med störta honom i förderf, så måste ock den, som vill förstå en människas själ, vänja sitt öga vid att se ner i *dess* afgrunder för att upptäcka, hvad där verkligen fins, utan att hissa inför det skrämmande mörkret. Det är det häpnadsväckande med brottet, att det i lika hög grad kan fylla en människas existens som någonsin begäret efter det goda och nyttiga. Det kan i den grad utplåna allt, hvad vi vanligen kalla för mänsklig känsla, att ett misslyckande, af den individ, hvilken lefver endast för detta brott, kan uppfattas som en olycka lika djup, som om en annan människa mister något af det, hon anser som sin dyrbaraste egendom i lifvet. Detta är något af det mest fasaväckande, lifvet äger, och det faller egenkärleken tungt att kalla dessa själens förvridna drag för mänskliga.

Ingrid hade väl vetat, både att och när dådet skulle försiggå, men hon vågade likväl ej tro på den lyckan, att det verkligen skulle vara fullbordadt. Sväfvande mellan hopp och fruktan, vandrade hon dagen efter mordet framåt vägen, som ledde till Bägby. En kvinna, hvilken befarar att vid hemkomsten mötas af underrättelsen om en älskad makes död, kunde ej vara mera upprörd än denna kvinna, hvilken gick och gladdes vid tanken på, att hennes man nu låg som ett blodigt lik, sänkt i hafvet. Detta hopp betog henne andedräkten, så att hon liksom en rusig måste stanna och hvila sig, i tanke

att sedan kunna gå säkrare. I den grad hade alla naturliga böjelser hos henne liksom skiftat plats, att denna mordgärning i hennes själ hade karaktären af det högsta, det oupphinneliga, det, öfver hvilket intet mera kan tänkas. Och hon marterades endast af en tanke: den, att hon vid hemkomsten skulle kunna möta sin man lifs lefvande. Blotta tanken därpå gjorde henne sjuk. Hon led själskval vid denna föreställning, och hon såg oupphörligen den synen för sig, att när hon kom in i stugan, satt mannen på sin vanliga plats och betraktade henne med den underliga, forskande blick, som hon på en gång fruktade och afskydde. Om hon öfverhufvud taget hade brukat bedja, skulle hon i denna stund hafva bedt till Gud, och det fans blott en bön, som skulle hafva gått från hjärtat.

När hon kom in på hemmets gård, var det redan mörkt. Och Ingrid stod länge stilla, innan hon kunde besluta sig för, hvad hon borde göra. Hennes hjärta klappade hörbart, och hon såg sig spanande omkring. Genom fönstret lyste ljus, och skuggor rörde sig därinne. Men hon vågade icke se in. Hon var så viss att få se, hvad hon fruktade, att vissheten förlamade henne. I tjugutvå långa år tyckte hon, att denna fyrkant inneslutit henne som ett fängelse, och med något af den nordiska sagans starka hämdlust hade dessa år gifvit henne

blott en enda mordtanke i behållning. Hon gick sakta framåt trappan, men vågade ändå icke gå in.

På gården var det sig alldeles likt. Snön låg tung mellan de rödstrukna byggnaderna, mellan drifvorna voro djupa vägar upptrampade, och stora ispiggar hängde ned från takskäggen. Men snön hade blifvit hopsjunken och mörk, som när den legat kvar länge. Den knarrade kallt under hennes fötter, på taket svängde vindflöjeln med ett gnisslande ljud, och stjärnorna lyste klart på den djupblå himmelen.

Hon stod länge stilla, och inom henne kämpade stridiga tankar. Blott ett enda litet steg, och hon skulle få visshet. Men hon vågade icke taga detta steg, hon kände, att en missräkning vore döden. Hon vände om och smög sig med långsamma steg in i ladan, hvars dörr hon drog igen efter sig. Där uppsökte hon sig en plats, bäddade ned sig i höet och afvaktade fullt vaken morgondagen.

Hon hörde en släde komma körande, men hon vågade icke se ut. Hon hörde, hur hästen spändes ifrån, steg, som gingo öfver gården och försvunno uppför trappan till boningshuset. Hennes skärpta sinnen förnummo hvarje ljud i vinternattens djupa stillhet, men hon vågade ej taga ett steg för att icke förråda sig. Ej ett ord blef taladt. Icke ens rösterna kunde gifva henne den vägledning, hon önskade. Hon satt endast stilla och väntade, tills ljuden försvunnit.

Det blef alldeles tyst, och nattens timmar förflöto så långsamt, som när hvarje sekund är fylld med kval. Hvarför hon satt där, visste hon icke. När det blef morgon, skulle hon ju få veta allt, och dessa väntans timmar voro blott en förlängning af hennes elände. Hon var nu så viss på, att ingenting hade händt, att hon blott tyckte sig sitta och vänta på, att det blef dager, så att hon kunde gå bort för att aldrig mera vända tillbaka.

Till sist somnade hon och sof tungt med oroliga drömmar. När hon vaknade, sken dagern in genom springorna på det gamla lidret, och hon satte sig opp, i samma minut erinrande sig allt. Hon frös, och långsamt resande sig, gick hon med trötta steg som en lifstrött, orkeslös kvinna öfver gården. Hon såg icke opp, tog endast som en sömngångare vägen, hvilken ledde ut genom porten.

Då hörde hon röster bakom sig.

— Mor, mor! ropade det.

Det var de tre yngsta barnen, som sett henne och kommit ut. Den yngsta grät, och alla sågo förskrämda och olyckliga ut. Något i dessa dagars händelser hade gjort dem rädda, och de kommo nu efter modern för att slippa vara ensamma.

Modern stod och såg på dem, men hennes tankar voro långt borta.

— Far har inte kommit hem, sade äntligen den femtonåriga.

Hennes barnsliga ansigte såg förvirradt ut, och hon betraktade forskande modern, som om hon väntat en förklaring.

Ingrid kunde ingenting svara. Hon vågade ej med en min förråda, hvad som försiggick inom henne. Hon betraktade dem endast med en kall blick och svarade sträft:

— Han kommer väl.

Med högburet hufvud gick hon stolt före dem uppför trappan.

Inne i stugan mottogs hon af sönera.

7.

När Ingrid setat inne en stund, började hon bli orolig. Hon såg sig omkring, som om hon väntat något, och till sist bad hon Hanna gå in i kam-maren med de två yngsta barnen. Hon sade sig hafva något att tala vid sönera.

De tre barnen gingo lugnt ut, och Ingrid stängde själf dörren.

Hastigt vände hon sig om till sönera.

— Är han död? sade hon kort.

Petter nickade. Erland betraktade modern med en tungsint min och mumlade ett jakande.

— Sänkt i sjön? fortsatte hon andlöst.

— Jo, han var sänkt i sjön.

— Så han aldrig kan flyta opp?

— Aldrig.

Det blef en lång tystnad.

— Vore jag bara inte så gammal! sade Ingrid till sist.

Sönerna skrattade.

— Då skulle vi heller inte ha kunnat hjälpa till, anmärkte Petter.

— Det är nog sant, medgaf Ingrid.

Hon ville höra detaljer, och dessa tre, som nu hörde tillsammans, satte sig ner.

Erland berättade. Han var den, som hade bäst målföre af bröderna. Långsamt och noga upprepande hvarje detalj, berättade han den hemska bragden och dess efterspel.

Ingrid hörde noga på. Då och då gjorde hon en fråga. Hon sporde, om de mötte någon, om alla spår blifvit utplånade, om någon sett dem, när de körde hem.

Sedan allt var omtaladt, bad hon sönerna visa sig stället, där allt hade händt. De följdes åt ned i ladugården, och här upprepades berättelsen. Så stod Karl Axelsson, här steg fadern baklänges ut genom dörren, här föll han för att aldrig resa sig mera.

Därefter besågos slädan och gården. Ingrid märkte en stor fläck på brädet i skindans botten. Hon nämde ingenting till sönerna därom, men på

eftermiddagen, när det blef mörkt, gick hon ensam dit och strök slädans botten med tjära.

Det fans icke mera ett spår af den döde. Allt var bortsopadt, öfverstruket. Själf låg han bunden på hafvets botten och skulle aldrig komma opp.

Men det lugn, som gärningsmännen hoppats af mordet, kom icke. I själfva det ögonblick, då de visste, att dådet var gjordt, hade de fattats af en ro, hvilken kändes som en välgärning. Målet var uppnådt, den starka spänningen borta. De första dagarna gingo därför också så lätt, som om allt vore väl bestådt och ingen olycka längre att frukta. —

Ute i byn väckte Olof Larssons försvinnande genast misstankar. Men dessa misstankar kommo ej till gärningsmännens öron. När någon frågade efter den försvunne, svarade både Ingrid och sönerna i början, att de väntade honom dagligen, och sedan att de trodde, han råkat ut för elaka människor. Det var ingen, som motsade dessa förmodanden, och de misstänksamma blickar, som de alla tre både märkte och förstodo, skrämde på sin höjd endast Erland.

Dock fans det ett något, som saknades. Lifvet ville liksom icke komma i fart. Det hade tappat sin äggelse. Gamla intressen förlorade sin makt öfver deras sinnen, hvilka tycktes hafva fäst sig så starkt vid det förgångna, att det nuvarande icke hade något tag i dem.

Hvarken Petter eller Erland funno längre någon lockelse i det vilda lif, som de förut fört. Att fara ut i bygden, dricka och spela kort, komma hem efter dagars bortovaro, sofva sig krya igen för att åter börja samma tygellösa uppträden, där knif var drogos, och där svartsjukan satte blodet i rörelse för eröfrandet af en natts älskog — detta hade varit deras lif. Och när beslutet föddes att döda fadern, hade begäret att få lefva detta lif i fred, utan någon, som förbrådde dem eller lade hinder i vägen för deras böjelser, varit en af de starkaste driffjäd-rarna. Men sedan dådet var fullbordadt, tycktes detta lif för dem ha förlorat sin lockelse.

De ville ej gå ut ibland folk. De skydde sitt forna umgänge och drogo sig undan från krogar och samkväm. Visserligen måste de i början hålla sig hemma för att spela de sörjande sönerna. Men deras lif hade varit så tygellöst, att återhållsamheten i detta fall snarare stärkte misstankarna än undanröjde dem. Förgäfves förestälde dem Ingrid, att det var nödvändigt, att de visade sig ute för att icke gifva fart åt folkets prat. Deras energi räckte ej till för att uppehålla skenet. Liknöjda och håglösa, gingo de hemma dagarna i ända, utförde de sysslor, som voro nödvändiga för gårdens skötsel, och lade sig, sedan de ätit, på hvar sin bädd. De långa eftermiddagarna kunde de sofva, till dess att kvällsvarden sattes på bordet, och de stego upp

för att äta. Och när aprilsolen kom, ändrade detta intet i deras vanor. De arbetade ute i åkern, på ängarna eller i kvarnen, men när arbetet var slut, höllo de sig ständigt hemma.

Ingrid var förtviflad och försökte allt för att stålsätta dem.

— Ska' du inte tala vid flickan om giftermålet? sade hon en dag till Erland.

Den unge mannen ryckte på axlarna och såg förargad ut.

— Det är mig ett och detsamma, svarade han liknöjdt. Jag har tröttnat på flickan för rätten.

Själf var Ingrid emellertid i detta fall alldeles lik sönerna. Hon hade dragit sig tillbaka från Jonas Persson, och det såg ut, som om hon rent af glömt, att ändamålet med mannens mord varit, att hon skulle bli förenad med honom.

Han kom som förut och ville mötas med henne. Hon följde honom i början af vana, men hon sökte honom icke. Det var, som om hennes lidelse blifvit uttömd i och med mannens död, som om det funnits ett hemlighetsfullt samband hos denna våldsamma kvinna mellan mordlusten och sinligheten.

Jonas Persson talade en dag om, att när en tid gått, kunde det vara skäl att tänka på hans hustru också.

Ingrid såg på honom och blef förvånad. Denna

fortsättning på gärningen hade hon alldeles glömt, och hon stirrade häpen på den andres lystna ansigte.

— Hvarför ska' du göra den stackars människans illa? sade hon.

Jon Persson förstod henne inte.

— Hvarför? upprepade han. För att få dig. Ingrid skrattade hårdt.

— Mig får du aldrig, sade hon med en ton, som ej kunde missförstås.

Och när hon märkte den andres misräkning, tillade hon med ett slags kattlik smeksamhet i rösten.

— Jag vill inte göra detsamma mot dig.

Jon Persson förskräcktes. Men han ville ej afstå, utan upprepade endast:

— Mot mig?

Ingrid satt orörlig, och hennes ögon lyste.

— Jag skulle alltid göra om det, ifall jag gifte mig, sade hon.

Sedan den dagen höll sig Jon Persson borta från Ingrid, och han grämde sig öfver detta förräderi, hvarigenom han så meningslöst narrats att deltaga i ett mord.

Ingrid kände själf, att under alla dessa år var det mordet, hon åtrått. I alla hennes utsväfningar hade detta legat på botten af hennes vilda begär, och sedan denna åtrå var tillfredsstäld, hade hennes lidelser domnat. Att de skulle vakna opp igen, betvivlade hon icke. Men hon njöt af det lugn,

hon så länge umburit, och hon var glad, så länge det icke stördes.

Icke en gnista af ånger fans i hennes själ. Man kunde hafva dödat henne, utan att dödsminuten skulle ha frampressat ens en tanke på, att hon velat ha något ogjordt. Lidelsen ägde i denna natur, icke blott den våldsamhet, hvilken förjagar hvarje annan böjelse, utan äfven den tyngd, som beherskar hela sinnet och förtager hvarje rörelse. Den yngste sonen bråddes på modern. Han var lika lugn efter mordet som förut, och dagarna, som gingo, hade väl gjort honom liknöjd, men icke ens en fruktan för upptäckt hade upprört hans på en gång lidelsefyllda och känslolösa natur.

Med Erland var förhållandet ett annat. Han skydde icke blott främmande, utan drog sig alltmera undan från de båda andra. Det föreföll ibland, som om han fruktat eller afskytt dem, kanske bådadera. Han blef allt mera fåordig, och det kom rynkor i hans ansigte af den inbundenhet, i hvilken han lefde.

På hans själ gnagde ångern. Alla de förutsättningar, hvilka föregått hans deltagande i brottet, förmådde han väl icke utreda, men han grubblade natt och dag på, hvarför han gjort det. Han tänkte på Olof Larsson, sådan han hade gått och stått ibland dem. Gubben hade nog inte haft för roligt. Hela dagar hade han kunnat gå tyst och knoga med sitt arbete, utan att någon hjälpte honom.

Hustrun hade sitt för sig. Han såg henne komma och gå, hus och hem gick vind för våg, och ingenting kunde han göra åt det. Sönerna lemnade honom också ensam. Hvad skulle han ta sig till? Sällan sade han något. Men om han någon gång sade ifrån, var det underligt? Hvad hade han annat gjort? Ingenting.

Erland tänkte och tänkte öfver, hvarför han hade hatat sin far. I den labyrinth af minnen, som dagligen vaknade inom honom, kunde han ej finna reda. Så länge han kunde minnas tillbaka, hade han hatat fadern. Men hvarifrån kunde detta hat ha kommit? Eller när Olof Larsson inte var hans far, kunde det vara möjligt, att han — sonen — haft som en känsla af detta och därför hatat honom?

Erland försjönk i grubbel. Allt mer och mer började han tänka högt om fadern, samtidigt med att han föraktade sina medhjälpare och sig själf. Och en tyst ovilja vaknade inom honom mot denna mor, som födt honom i liderlighet endast för att få locka honom till ett brott, som skulle förderfva hela hans lif.

Den svarta handen förföljde honom beständigt. Gick han ensam på gården, eller satt han i stugan tillsammans med de öfriga, kunde han plötsligt vända sig om och stirra bakom sig med en blick, hvilken tycktes skåda andar från afgrunden. Han vred sig oroligt i sömnen, utstötte djupa suckar och vaknade

ofta plötsligt, sittande upprätt i sängen och mumlande i drömmen obegripliga ord.

Den syn, som oftast framträdde för hans minne, var en svart vak, i hvilken ett lik sjönk i upprätt ställning, medan kallt isvatten svallade svart upp öfver snön. Denna vak stirrade emot honom som ett stort, mörkt öga. Böljor krusade dess yta, det bubblade och fräste som i en stor hexkittel, och slutligen delades vattnet. Något mörkt syntes höja sig därur. Det var ett människohufvud, som hade tinningsbenet inslaget och ansigtet betäckt med lefradt blod. Dess ögon lyste som eld genom mörkret, och dessa ögon riktades mot Erland. Det såg ut, som om de ville säga. »Var ej för trygg, mördare! Vi komma igen. Än en gång skola vi synas på jorden, vi skola vittna mot ogärningsmannen, och med förbannelse skola vi stirra dig till mötes i din yttersta stund.»

När denna dröm väckte honom, fanns det blott en tanke, som var honom fullt redig och klar. Han hatade sina medbrottslingar. Deras kallblodighet och själsstyrka, deras oböjliga mod och förbrytarmessiga liknöjdhet för, hvad som komma kunde, fylde honom med en afsky, i hvilken en icke ringa portion afund blandade sig.

En afton sutto modern och Petter efter sin vana och samtalade om dådet. De upprepade detaljerna med samma njutning, som när kannibaler kring en

lägerplats berätta bragderna om mördade och upp-
ätna fiender. Erland satt tyst bredvid. Hans ögon
stirrade ut i mörkret, och med ens såg han faderns
ögon kallt och klart lysa emot sig från sängen, som
stod längst bort i rummet. En hand höjde sig
bredvid detta bleka ansigte, och handen vinkade, som
om den bedt honom följa sig. Erland blef alldeles
blek, och ur stånd att beherska sig, afbröt han de
smädelser, hvilka de andra hopade öfver den döde
och sade med kärf röst:

— Han var ändå mycket likare än nå'n utaf oss.

Erland såg ännu handen, som vinkade. För
att försona detta bleka ansigte, hade han velat säga
ett godt ord om fadern, låta den döde höra, att
denne, som kanske inte ens var hans son, försvarade
honom inför de andra, bad honom i sitt hjärta om
misskund. Och ansigtet upplöste sig i mörkret och
försvann, som om det blott varit denna försonings-
gård, på hvilken anden väntade. Men ännu syntes
handen. Erland stirrade på den ännu en stund.

— Ja, ja, mumlade han. Jag kommer. Jag
kommer.

Handen försvann, och Erland sjönk ihop med
ansigtet lutadt i sina händer.

Ingrid och Petter utbytte en blick. Ett hån-
fullt löje drog öfver Petters drag, och hans ögon-
bryn slöto sig samman.

— Han ser syner, sade han föraktligt.

Men från denna stund växte spänningen mellan Erland och de andra. De förföljde honom med bittra ord och hånfulla anmärkningar, han å sin sida försvarade sig, så godt han kunde, och när ingen-ting annat hjälpte, hotade han med knytnäfvarna.

En dag gingo Petter och Erland ensamma ute på vägen.

— Du Petter, sade Erland. Säg mig något, du! Hvarför slog vi egentligen far?

— Jo, sade Petter, för det var en satan.

— Ja, genmälte Erland, men det fins många, som är det, och vi slår dem inte ändå.

— Det skulle väl så gå, sade Petter enstafvigt.

Honom var detta likgiltigt. Han hade varit med om att slå gubben, nu var den saken förbi, och nu tänkte han inte vidare på den.

— Ja, men om vi nu skulle tänka ut det här, började Erland igen. Han hade inte gjort oss nå-ting. Han slog oss inte, han trätte nära på aldrig. Mor har han håller intet ondt gjort, det är då snarare hon, som har gjort honom. Men ändå gick vi och önskade lifvet ur honom, och till sist slog vi honom. Och nu när han är borta, nu har vi inte vunnit något med det. Inte har vi blifvit gladare, inte har vi fått det bättre på något vis. Nu får vi arbeta på gården i stället, och vi har inte ett öre mer, än vi hade innan dess. Vill vi nu ha något, får vi skaffa det själfva. Vi har ingen, som vi kan

be' om någon hjälp, hvarken till det ena eller andra. Roligare än förut har vi inte. Vi har inte vunnit nå'nting.

Men Petter var envis och menade, att en sak hade de alltid vunnit.

— Vi har bli't af med gubben, sade han.

— Tycker du, det är bättre för det då? frågade Erland.

— Ja, *jag* tycker det, genmälte Petter.

Det låg alltså något slags tillfredsställelse i detta medvetande, eftersom Petter tyckte det. Men Erland fattade det ej, och emedan han ej kunde fatta det, var det ingen tillfredsställelse för honom.

Liksom Olof Larsson förut hade varit det svarta fåret, som alla hade hackat på, så blef det nu Erlands tur. En hemlig fejd började, som yppade sig i tusen småsaker, och den gick snart öfver i en öppen.

Ingrid greps af ett begär att hämnas på denne äldste son, hvilken gick ibland dem som den dödes försvarare, därför att han störde den endrägt, som kamratskapet förut förlänat dem. Något af hennes gamla oro började komma igen, och Ingrid visste själf, hvart denna oro kunde leda henne. Hon såg, att sonen plågades, förstod dunkelt, att han hade samvetsqual, och denna aning gaf henne ett vapen i hand, hvilket hon ej försummade att begagna. Ju mer denna känsla var främmande för henne själf,

desto lättare hade hon att använda den emot en annan. Friden hade knappt varat en vecka, när alla band på nytt voro sönderslitna, och moder och son stodo nu mot hvarandra med något af den bitterhet, som förut rådt mellan henne och mannen.

Ingrid kom in en morgon och fann Erland sitta ensam vid bordet, med hufvudet stödt i handen. Han var gråblek i ansigtet och hade icke velat äta vid frukosten.

Hon förstod, hur det var fatt, och gick fram till honom.

— Ser du något nu igen? sade hon.

Erland svarade icke, han såg icke opp en gång, utan skakade bara på hufvudet, som om han icke velat bli störd.

— Du går här och grubblar och tänker, fortfarande Ingrid. Du ser ut, så du kan skrämman folk, och finge nå'n se dig, så skulle det inte vilja mycket till för att förstå, att något är galet. Ryck opp dig och var karl. Hvad som en gång är skedt, kan inte hjälpas.

I gamla dagar skulle ett ord af modern ha varit nog att stålsätta Erland. Men hennes makt öfver honom var slut. Hon ägde icke längre något medel att sätta hans tunga natur i fart, och hennes ord gledo honom förbi, som om de talats till den tomma luften.

Han svarade lågt och klanglöst:

— Hvarför slog vi honom?

Detta var den fråga, som dag ut och dag in marterade honom. Hade han kunnat finna ens skuggan af skäl till denna gärning, skulle han kanske till sist ha kunnat gifva sig till freds. Men hur han också sökte, fann han intet, och med hårdnackad envishet höll han fast vid denna fråga, som han icke kunde få besvarad.

— Hvarför slog vi honom?

Ingrid blef honom svaret skyldig. Växt ur djupet af hennes själ, som detta mord hade varit, behöfde hon icke något hvarför för att bringa det i verkställighet, och när det var gjordt, drömde hon icke om att gifva ett skäl.

— Man äter, när man är hungrig, sade hon till sist. Sofver, när man är trött; dricker, när man är törstig.

— När du är kärlekssjuk, söker du efter en kvinna, tillade hon cyniskt.

Erland darrade i alla lemmar, hans händer knötos.

— Var det så? sade han.

Och i det han flämtande af ångest, böjde sig fram öfver bordet, tillade han:

— Jag ser honom hvar natt. Han kommer med blodigt hufvud, och allting fryser omkring honom. Han dyker opp ur vaken och vinkar åt mig, tills stenen drar ner honom. Det var dumt, att vi inte band hans händer. Vi skulle ha' gjort det. Då

hade han inte kunnat vinka mig. Ibland är handen svart, och ibland är han hvit. Hvarför är han det?

Han tystnade och såg länge framför sig. Slutligen såg han opp, hans ögon mätte moderns hela gestalt, som orörd af år och sinnesrörelser ännu hade kvar något af ungdomens mjukhet, och hans blick stannade på hennes ansigte, som var brynt af väder och vind, men friskt och utan rynkor.

— Är du aldrig rädd? sade han.

— Jag?! svarade Ingrid och rätade opp sig. Inte nu. När han lefde, var jag det. Men inte nu längre.

Erland fortfor med låg röst:

— Och ändå vet jag, att han inte var min far.

Det flög ett leende öfver Ingrids ansigte, ett elakt, hånfullt leende, och ett begär att straffa sonen bröt fram, ett ondskefullt hätskt begär att än en gång låta honom känna sin makt. Hon lade handen på hans axel och tvang honom att se sig i ansigtet.

— Jag ljög den gången, när jag svor på, att du inte var hans son, sade hon.

Erland rusade opp. Ådrorna svälde i hans panna, och ansigtet blef blodrött.

— Du ljuger, skrek han. Du ljuger som en djäfvil. Du ljög då, eller du ljuger nu. Säg, att det är en lögn.

Ingrid gick ett steg baklänges. Nu hade hon

träffat honom i hjärtat, nu tyckte hon, att hon åter hade honom i sitt våld.

— Hvarför ber du mig inte svära den här gången? sade hon.

Erland förstod sanningen, och i blindt raseri såg han sig om efter något vapen för att hugga till modern. Då han intet kunde upptäcka, tog han ett steg framåt som för att strypa henne med sina händer, men stannade som förlamad. Han vacklade, ögonen vred sig glasaktigt uppåt, och utan ett ljud störtade han i kramplika ryckningar till golvet, medan hvit fradga göt sig ut omkring munnen.

8.

Aprilsolen kom och tinade upp snön, som låg öfver alfwaren, smälte den, så att stora bara fläckar bröto upp ur dess hvita täcke. I strömmar rann vattnet utför landborgen och forsade ut öfver den bara isen, där snövattnet låg högt, så att det gick i små krusiga täta vågor för den blåsande lenvädersvinden.

Och när snön smälte, bröt också isen upp. Med brak och dån lossnade den från stränderna, rämnade i stora, breda sprickor, hvilka sträckte sig från det ena landet till det andra, och till sist kom stormen och fullbordade solens verk. Stora, skim-

rande isblock seglade i solglittret öfver de blåa, fria, böljande vågorna.

Men när solen kom, och människorna väcktes ur vinterdvalan, gick samtidigt ett rykte öfver nejden, ett rykte, som skrämde upp hela trakten. Ryktet talade med tusen tungor, och det gick öfver hela ön, som befriad från vinterns hölje tycktes sträcka sin väldiga kropp i solskenet, och detta rykte berättade, att medan naturen sof sin långa vinternattsdröm, hade ett brott blifvit begånget, ett brott, som fylde alla sinnen med onämnbär fasa.

Det är en egendomlig stämning, som hvilar öfver en nejd, när människorna ana, att ett brott blifvit föröfvadt i deras omedelbara närhet eller midt ibland dem. Den fasa, som detta väcker, har något besynnerligt smittande. Det ser nästan ut, som om den stode i samband med någon hemlig fruktan, hvilken ligger djupt i de flesta individer, att äfven han eller hon, som i dag rysa öfver en annans gärning, en gång kanske skall stå med fläckade händer. Men samtidigt vaknar ett begär att se brottet hämnadt. Den gamla satsen: öga för öga och tand för tand, hvilken stiftat barbarernas lagar, är icke död, därför att en stor man en gång uttalat sin sublima förkastelsedom öfver denna lidelse. Djupt i människornas hjärtan sitter denna tanke, den är stark som en drift, oresonlig som den, och

menige man känner ingen annan rättvisa, än att den brottslige skall lida.

Men på samma gång finnes hos denne samme menige man en djupt rotad misstro mot lagens handhafvare och utöfvare. Länsmannen är ännu för de flesta den naturlige, gemensamme fienden, och att angifva en annan gör man sällan. Man är rädd att komma inför domstolen, sak samma om man föres dit som anklagad eller som vittne. Det fins så många underliga ting i lagen, hvilka den olärde icke förstår, och det fins mången, hvars okunnighet gjort honom brottslig, utan att han tänkt på något ondt. Därför rädes menige man för lagen, och brotten, som begås, gömmas djupt bland det breda lager af »folket», hvilket försvarar de sina mot hvarje anfall, som kommer ofvan-efter.

Olof Larsson var en aktad man, och hans försvinnande kunde ej hållas hemligt. Längre hade ryktena gått och med ett slags instinkt utpekade de skyldiga, och när veckor förflöto utan att Olof Larsson kom tillbaka, och intet tvifvel således längre kunde finnas om, att han verkligen var död, förvandlades hviskningarna till högt uttalade beskyllningar. Och när vårsolen kom, syntes det, som om den icke blott förjagade hela nordens vinter, utan också kastade sina strålar på den lilla fläck af jorden, som bar Olof Larssons gamla gård och

grund, och berättade, att ingen längre kunde gå säker i mörkret.

De tre, som lefde där inne i tvedrägt och split, syntes hafva glömt, att någon upptäckt längre var möjlig. Knappast tre veckor hade förflutit, sedan dådet föröfvades, och redan hade hvar dag, som gått, förlänat dem ny säkerhet. Trygga i att ingen hade sett dem, glömde de, att det fans andra bevis än dem ögat skänker, och med den brist på planmessighet, som ofta utmärker brottslingars tankegång, lefde de i den tron, att de själfva genom kloka åtgärder förebyggt hvarje fara. Endast Erland hyste betänkligheter och fruktade ännu en upptäckt. Men han var för upprörd att kunna handla, och de öfriga fäste intet afseende vid hans ord, hvilka de tillskrefvo feghet.

Utbrottet af fallandesot, som ingen hade anat, att den fans i släkten, hade äfven gjort, att de båda medbrottslingarna börjat behandla Erland med det slags öfverseende, som man använder mot sjuklingar. Den vidskepliga fruktan, som denna sjukdom ingjuter hos almogen, gjorde också sitt till. De andra gingo ur vägen för hans infall för att icke framkalla ett nytt utbrott, och modern hade mer än en gång framkastat den tanken för Petter, att den, som bar på denna sjukdom, ändå inte kunde lefva så särdeles länge.

Då kom en dag underrättelsen, att kronofogden

ämnade sig till byn för att företaga förberedande undersökningar.

Som en blixst slog detta budskap ned bland dessa människor, hvilka redan andades ut och på nytt börjat taga lifvet, sådant det var. Och med ens slog dem den tanken, att en hade de glömt. Och denne ende var Karl Axelsson.

Ingrid var den, som först erinrade sig honom. Han vore i stånd att bekänna alt. Ty enfaldig och lättledd som han var, skulle hans fruktan förråda honom vid första försök att locka fram sanningen.

Petter sadlade en häst och red direkt till hans stuga.

Karl Axelsson påträffades i en ynklig sinnesförfattning. Han stod ute på gården och plockade ihop en hög torr spillning, som han samlat till bränsle. När han fick se Petter, blef han så rädd, att han kröp ihop.

Petter uppmuntrade honom med en tioriksdaler, hvilket för den fattige mannen förestälde en hel summa.

Kalle stod och vände sedeln i sina grofva fingrar.

— Hvad fan tänker du på, sade Petter, stoppa du på dig pängarna. Du har ärligt förtjänt dem.

— Jo, mente Kalle, ännu dröjande. Jag tänker på, om de ska komma och ta' mig.

— Ja, tyckte Petter, det kan det ju hända,

att de gör. För nu är det rapps kall efter far, så mycket vet jag. Men ta'r de dig, så svär dig bara fri. Det var ingen, som hvarken hörde eller såg oss. Gubben ligger, där han ligger, och han kommer nog inte upp så lätt.

Petter såg, att Karl Axelsson ändå inte var fullt säker på sig själf, och han tillade därför:

— Hvad fan gör det dig, om du får ligga på slottet ett halft år eller ett helt. Du lider ingen nöd, så länge du är där.

— Men om de faller mig, ändå, envisades Karl Axelsson.

— Du är dum, Kalle, svarade Petter. Inte kan de fälla dig, om du inte bekänner. Men hvad du gör, så häpna inte och låt inte förstå, att du är rädder. För då går det galet för oss alla.

Karl Axelsson lofvade, att han skulle göra så godt han kunde. Och med detta besked red Petter Olofsson hem igen. —

I själfva verket var det inte stort bevändt med Karl Axelssons vare sig mod eller rådighet. Den hemska gärningen hade förföljt honom under alla dessa dagar, och han hade inte haft en lugn stund, sedan han lånade sin hand till dådet. Mer än en gång hade han tänkt, att han skulle gå till kronofogden och bekänna altsammans eller åtminstone tala om det för sin hustru. Om han bara fick tala om det med någon människa, tyckte Karl Axelsson, att

det skulle bli liksom bättre för honom. Men trögkörd, som han var, kom han sig inte för, och så gingo dagarna, till dess att kronofogdens vagn höll utanför Karl Axelssons stuga.

Utan att tänka på, hvarken att gömma sig undan, eller göra undanflykter, satte Karl Axelsson på sig mössa och rock och lunkade ut på gården, färdig att följa med, om det så vore direkt till afrättsplatsen. Innan dess sade han emellertid farväl åt hustrun. Hon såg stort på honom och frågade, hvart han skulle gå.

— Du får nog veta om det, menade Karl Axelsson.

Han stod och trefvade efter något i fickan och fick fram tioriksdalern.

— Här har du emellertid, så ni inte behöfver lida nöd för det första, sade han.

Och innan gumman hann besinna sig, var Karl Axelsson ute genom dörren. Det var första gången, hustrun hade sett honom vara så kvick i vändningarna.

Kronofogden var en ung, rask karl med örnäsa och ett på samma gång skarpt och godlynt utseende.

— Hvart ska' du gå, sade han, när han mötte den man, han sökte, innan han ens hunnit komma inom dörren.

— Jag tänkte kronofogden sökte mig, svarade Karl Axelsson stillsamt.

Kronofogden betraktade en stund detta underliga exemplar af en brottsling. Så vände han sig barskt om klacken.

— Sätt dig upp och följ med, sade han.

Och utan ett ord till invändning klef Karl Axelsson upp och satte sig bakpå trillan, där han hela tiden blef sittande tyst, försunken i tankar.

Det var ute med honom nu, det visste han. Han kände icke till några ursäkter, försökte icke att försvara sig ens för sig själf. För honom existerade ingenting annat, än att han hade slagit Olof Larsson, och därför skulle han nu säkert bli dömd och halshuggen. Karl Axelsson tyckte, det var rättvist, och han var så olycklig, att han bara var nöjd att få dö. Han kände sig endast blyg för den stund, när han skulle sitta ensam med kronofogden och, enfaldig som han var, reda ut hela den här saken. Ty det visste han med sig, att han inte kunde. Det lämnade han åt de lagkloka och åt dem, som voro kunnigare än han. Att han hade slagit Olof Larsson, det visste han, och det ville han också bekänna. Sedan skulle det bli bättre med honom, och han skulle få lugn. Om han skulle mista lifvet för detta, så var det väl så orneradt för honom.

För rästen var han nöjd och kände sig nära nog lätt om hjärtat. Hustrun hade fått de tio kro-

norna, och hvarken hon eller barnen behöfde lida nöd på länge. —

Ryktet om, att Karl Axelsson hade bekänt, kom aldrig till Bägby. Fast hela byn visste om saken, var det ingen, som berättade det.

Men känslan af fara fans där, ty att Karl Axelsson blifvit gripen, visste de alla. Och denna känsla hade åter utjämnat alla stridigheter och gjort förbrytarna till vänner och bundsförvandter. Liknöjdheten, som i olika grad hvilat öfver dem alla, var borta, och energin väcktes af själfupphållelsedriften.

Erland undergick en total förändring genom denna nya fara, hvilken plötsligt dök upp, liksom när ett moln midt under stiltje bådär den annalkande stormen. Hans drömmar och syner upphörde och med dem ångern. Den sjuklighet, af hvilken han efter det häftiga anfallet visat sig lida, gick tillbaka på ett par dagar, och hans ansigte återfick sitt vanliga uttryck af hård kraft, paradt med en viss tungsinthet. Hela den tankegång, hvilken en gång äggat honom till mordet, återtog sitt välde öfver honom. Han slöt sig öppet och oförstådt till de båda andra, och ingen var mera energisk än han i löften att neka i det sista, neka om också Karl Axelsson skulle bekänna. Han svor öfver, att drängen nu mera var oåtkomlig, och sade, att han aldrig borde ha fått lefva. Det hade just varit

lagom, påstod han, om de stoppat ner honom i vaken efter fadern.

En dyster beslutsamhet beherskade honom, och han lofvade högt och dyrt, att skulle länsman få veta något, inte skulle det bli genom honom.

Lagens handhafvare infunno sig emellertid förr, än de skyldige hade väntat. Två dagar efter det Karl Axelsson blifvit gripen, inträdde kronofogden i stugan. Karlar stodo posterade ute på gården, och hela porten fylles i en handvändning med människor.

När kronofogden inträdde, satt hela familjen vid fällbordet och åt frukost.

Ingrid och sönerna reste sig samtidigt. De stodo kvar på sina platser och betraktade den inträdande utan att hälsa. Ingen gjorde en min af fruktan, deras ansigten uttryckte antingen liknöjdhet eller förvåning öfver det tidiga besöket.

Erland kastade en blick ut genom fönstret och såg den nyfikna skara, som fylde porten.

— Kronofogden kommer med stort följe, anmärkte han.

Kronofogden stod midt på golvet. Han var klädd i grå kavaj och storstöflar, och ögonen blickade skarpt fram ur det ungdomliga, slätrakade ansigtet.

— Jag kommer in ensam, sade han myndigt.

Han lät sina ögon än en gång sväfvä från den enes ansigte till den andres. Därpå sade han:

— I lagens namn uppmanar jag dig Ingrid Olofsdotter samt eder Erland och Petter Olofssöner att följa mig.

En tystnad följde på dessa ord. Barnen började gråta, men Ingrid tystade dem.

— Hvad skriker ni för? sade hon kort.

Och i det hon vände sig till kronofogden, frågade hon:

— Ska' vi komma, som vi går och står, eller får vi ömsa först?

Hon pekade på arbetskjolen, som under den rutiga koftan hängde kring hennes kraftiga höfter.

— Ni får en kvart på er, svarade kronofogden och gick ut.

Han skickade två karlar att bevaka fönstret, som vette utåt gårdet.

Under den fjärdedelstimma, som förgick, innan de anklagade visade sig på tröskeln, växte folksamlingen utanför på vägen. Mödrar kommo med sina barn på armen, karlarna lämnade hästarna ute på gårdet, drängar och pigor lupo ifrån sina sysslor, och alla byns barn hade bildat grupp uppe på stenmurarna för att få se pojkarna, som slagit ihjäl sin far.

Det rådde en hotfull tystnad bland denna mängd, hvilken oupphörligt ökade sig och fylde den af vårräget upplösta vägen i en tätt samman-

packad massa. Och när de väntade dröjde, öfvergick hotet till mummel.

— De ha nog knallat sig af.

— Kanske de ta'r lifvet af hvarandra därinne?

— Fram med dem!

Folkmassan var i upphetsning. Hvar och en ville visa sin afsky för dessa skurkar, som voro hela byns skam. Hvar och en ville gifva dem ett ord med på vägen, hvilket skulle svida som hugget af ett rättvist slag. De ville själfva öfva rättvisa, lagens arm syntes dem lam, till och med en dödsdom skulle icke ha tillfredsstält dem, och dessa människor, af hvilka de flesta, om de dagen förut hade mött en af de fruktade gärningsmännen på vägen, tyst skulle ha gått dem förbi och ej ens vågat underlåta en hälsning, de kände nu, när de stodo församlade i klump, att de skulle haft mod att begå ett nytt brott för att få hämnas det gamla.

Det fans dock en, som ej delade hopens stämning. Det var Jonas Persson, som kronofogden redan varit och hämtat. Hopkrupen i baksätet på den bakersta af de två långvagnar, hvilka stodo förspända framför porten, satt han med hufvudet neddraget i sin uppfällda rockkrage, med ansigtet nedlutadt och ögonen riktade mot vagnens botten.

Han kände hvarje anlete i den krets, som omgaf honom, och han vågade icke se opp, viss att öfverallt möta blickar, hvilka han fruktade. Mot

honom riktade sig också de kringståendes anmärkningar. Hånfulla anspelningar på det skamliga förhållande, i hvilket han lefvat till Ingrid, uttalades med en oförbehållsamhet, hvilken äggade till vidare angrepp. Tanken på detta kärleksförhållande mellan den gifte mannen och hustrun, som redan var till åren, framlockade en skämtsam stämning hos alla dessa män och kvinnor, hvilka icke rodnade för de kraftigaste ord, skämten haglade, och uppe från stenmuren på andra sidan vägen besvarades de af skrattande barnaröster.

Men när barnen skrattade, vaknade också de äldres munterhet. Dessa medvetna löjen från det uppväxande släktet narrade dem också att skratta, och från folkhopen steg en skrattsalva, hvilken klingade vida omkring i den klara vårluften, där lärkorna redan slog sina kvittrande drillar.

Plötsligt förstummades skrattet, och människomassan trängde sig fram emot porthvalfvet. Det blef tyst som vid en begrafning, och öfver hvarje ansigte smög sig ett mörkt allvar, som om alla ångrat sin föregående uppsluppenhet. De närmast stående hade längst in på gården genom porten sett, hur dörren till boningshuset öppnades.

Kraftig och rak, klädd i helgdagssjalen och med sidenhalsduken knuten om hufvudet, trädde Ingrid ut på trappan. Hennes ansigte förrådde ingen rörelse, djärft, nästan stolt, mötte hon alla de blickar,

som riktades emot henne. Efter henne gingo sö-
nerna, likaledes helgdagsklädda, sida vid sida.

Allas ögon riktades på dessa tre. Men hvad
mängden icke såg, det var de tre par barnaögon,
hvilka från fönstret bredvid trappan, skrämnda följde
det sällsamma tåget. De tvenne minsta förstodo
icke det hela. Men den femtonåriga flickan, Hanna,
började att förstå. Och med vidöppna ögon stirrade
hon ut mot all denna skam, som föll öfver hennes
oskyldiga lif.

Med en vink skingrade kronofogden skaran,
som stod närmast omkring vagnarna, och alla satte
sig opp. Det gick ett mummel af hot genom för-
samlingen, och många händer knötos i vrede.

I denna stund kände Ingrid ett trots, hvilket
skänkte henne njutning. När hon satt där, med-
veten om ett brott, som jagade skräck i hela denna
massa af människor, hvilkas minsta öden hon kände,
för hvilkas elaka tungor hon aldrig böjt sig, dessa
människor, hvilka förtalat, svärtat och skymfat henne,
förföljt henne med stumma blickar och giftiga ord,
då rätade hon opp sig, och ett föraktfullt leende
krökte hennes läpp.

Mängden såg detta leende, och ett ursinnigt
rop skallade emot henne.

Men hon förändrade icke en min. Bredvid
sin älte son satt hon bakom kronofogden, som
själf körde den främsta vagnen, och en vanvettig

stolthet grep henne. Hon tyckte, att hon stod öfver dem alla och hon skulle komma tillbaka för att visa dem, hvem hon var. Det föraktfulla leendet rubbades icke på hennes läppar, och när vagnarna körde bort genom folkmassan, som gaf rum åt båda sidor, hälsade hon fräckt på en bondhustru, hvilken hon ofta brukat besöka.

Ingrid och Petter sattes i förvar tills vidare, men Erland tog kronofogden med sig hem.

Att det gjordes ett undantag för honom, förvirrade ynglingen. Och hans mod sjönk, ju mer de nalkades kronofogdens boställe. Förlägen steg han uppför den breda stentrappan och följde mekaniskt anvisningen att stiga upp och stanna på ett vindsrum.

Mat bars upp till honom, för öfrigt lämnades han hela dagen ensam. Inne i rummet var en säng bäddad och på golfvet fans en färdig liggplats. Erland trodde, att den ena bädden var afsedd för någon, som skulle vakta honom, och dagen förflöt långsamt i tysta tankar.

När det redan länge varit mörkt, hörde Erland knarrande steg i trappan, och kronofogden själf trädde in med ett ljus i handen.

— Jag trodde, du låg, anmärkte kronofogden.

Erland lydde stum den tillsägelse, som låg i dessa ord, samt började kläda af sig för att gå till sängs. Under tiden frågade kronofogden ut honom

angående fadern, sporde, om han ej hade sig något bekant, hvar han fans.

Men Erland nekade. Med säker, liknöjd ton svarade han, att fadern hade försvunnit och sedan ej låtit höra af sig. Erland fruktade, att han hade blifvit rånad af elaka människor.

Kronofogden frågade icke längre, utan gick själf till sängs, sade godnatt och släckte ljuset.

Detta mod gjorde ett starkt intryck på ynglingen. Han visste, att han var misstänkt för att ha mördat sin egen far. Och ändå lät denne man honom sofva i sitt eget rum. Det var inte tre alnar mellan de båda bäddarna. Kronofogden hade intet vapen, vinden därutanför var tom, han hade inte ens låtit undersöka, om Erland bar en knif i fickan. Hvad skulle hindra, att den, som mördat fadern, också kunde stiga upp och i nattens mörker stöta en knif i den sofvande? Ty han sof verkligen. Lugna, djupa andedrag hördes från sängen, och medan Erland låg och lyssnade på dessa trygga ljud, började han själf känna sig orolig.

Som genom ett underverk återvände hans tankar i sin gamla, trista kretsgång, och en kall svett betäckte hans lemmar. Mörkret var ogenomträngligt, det band honom fast vid samma fläck, där han blifvit befald att lägga sig. Han ville stiga upp, springa sin väg. Men benen nekade honom sin tjänst. Han låg som förlamad, vågade ej ens vända

på sig, af fruktan att väcka den sofvande, hvilken tryckte honom med sin närvaro och skrämde honom som ett ondt öde, hvilket han ej kunde undkomma. Med öppna ögon låg han och stirrade ut i mörkret.

Då erfor han med en rysning, som isade hela hans kropp, den plågsamma känslan i nacken. Det kändes, som om något kallt närmat sig honom bakifrån, och Erland visste, att det var den svarta handen, som vidrörde honom. Han vågade icke vända sig om, icke ge ett ljud ifrån sig. I tyst ångest blickade hans ögon ut i mörkret, och hans hjärta klappade hörbart.

Men när denna tysta ångest varat en stund, som icke kan mätas i minuter, började hans ögon urskilja ett föremål i mörkret. Det var en öppen vak i isen, ur denna vak dök ett blodigt hufvud opp, och ur detta hufvud stirrade ett par ögon emot honom. Det sjönk ej längre tillbaka som förr, ej häller höjdes en hand, som vinkade. Det stod stilla med vått, drypande hår, och det nickade.

Erland förmådde ej längre ligga tyst. Han uppgaf en suck, hvilken lät som ett stönande, så ännu en, han vred sig i bädden och jämrade, som om osynliga knifvar skurit i hans kött.

Med ens reste han sig upp på armbågen och såg sig omkring. Ljuset brann på bordet, och kronofogden satt upprätt i sängen.

— Du sofver inte godt, sade han. Kanske

sofver du bättre, när du fått bekänna uppriktigt, hvad det är, du har på hjärtat.

Erland var bruten. Med hopknäppta händer och låg röst berättade han brottets hela förlopp. Endast när han tillfrågades, om modern uppmanat honom till gärningen, nekade han. Hvarför han gjort det, visste han icke, men trodde, att djäfvulen ingifvit honom denna tanke. Kronofogden skref opp hans bekännelse och lät Erland underteckna.

Ransakningen gick sin gilla gång och domen föll. Den lydde på, att alla fem i brottet delaktiga skulle genom halshuggning lifvet sitt mista

Hofrätten mildrade denna dom för de öfriga. Endast för Erland och Petter Olofssöner stadfästades dödsdomen. Ingrid dömdes till tio års tukthus och tog utan rörelse afsked från sina söner.

Bröderna halshöggos på samma gång ute på ortens gamla galgbacke. Erland var förkrossad och erhöll af presten syndernas förlåtelse. Liket hade blifvit hittadt, och djupare än något annat hade detta gripit den förkrossade ynglingen. Hans syner hade lofvat honom straff, och detta löfte gick med ödets oblidkelighet i fullbordan. Men Petter Olofsson gick med oböjdt sinne till döden, han såg sig trotsigt omkring på den täta människomassa, hvilken i fasansfull tystnad omgaf afrättsplatsen, det berättades, att bödeln fick hugga två gånger för att skilja hans starka nacke från kroppen, och äfven efter det andra

hugget vände sig hela kroppen som genom en onaturlig kraftansträngning ett halft hvarf omkring.

Domen hade gått i verkställighet, rättvisan hade fått sitt, och i den by, där händelsen timat, lugnade sig åter sinnena. Men folket knotade öfver, att det hårdaste straffet icke drabbade Ingrid.

9.

När Ingrid Olofsdotter hade setat sin strafftid ut, hade man redan upphört att tala om henne och hennes brott. Historien var gammal, ehuru därför icke alldeles glömd, och förbryterskan, som återvände från tukthuset, var en främling i sin egen fäderneby. Men hon var känd af alla, och när hon gick på vägen, var det ej ondt om ögon, som sågo efter mörderskan.

Hanna var gift, och hennes man hade öfvertagit gården samt lämnat de minderåriga underhåll. Ingrid hade gått dit en gång, men den tystnad, som uppstod, när hon inträdde, var för värtalig, för att hon än en gång skulle utsätta sig för den.

Hon bodde ensam i en stuga, hvilken låg i en utkant i byn, och det fans ej många, som bytte ord med Ingrid Olofsdotter. Hennes blotta närvaro spred förskräckelse, och det fans ingen, som gärna ville vara ensam med henne. Barnbarnen såg hon aldrig.

Ingrid hade blifvit gammal, håret var grått, och det förr så friska ansigtet var fullt med rynkor. Munnen hade sjunkit ihop och fått ett drag af inbiten hätskhet, som gaf hennes ansigte ett bittert och på samma gång farligt utseende. Hon såg trött ut, och ögonen voro glanslösa.

När hon någon gång talade med en eller annan, beklagade hon sig aldrig. Tyst och krökt, gick hon sin väg för sig själf, begärde aldrig hjälp och gaf aldrig. Endast när hon gick förbi någon gammal bekant, kunde ögonen ibland skjuta en hvass blick åt sidan, hvilken fylde den mötande med skrämsel. Om vintern låg snön i hela dagar kvar öfver hennes förstugutrappa och högt uppåt fönsterna. Hade icke röken sakta ringlat upp öfver skorstenen, skulle man hafva trott, att hon låg död derinne.

I själfva verket var Ingrid död. Hennes brott hade omgärdat henne med en mur af enslighet, hvilken afskar möjligheten för hvarje mänsklig känslas uppvaknande. Denna ensamhet, i hvilken hon lefde, berodde icke på, att andra drogo sig undan för henne. Hade hvarje famn stått henne öppen, skulle hon ändå ha dragit sig undan i sin ensamhet, ungefär som ett elakt djur, hvilket stumt gnages af sin egen ondska. Troligen led hon ej af sin ställning. Människor af hennes art känna ej på samma sätt som andra. Säkert är, att tukthuset ej hade bättrat henne.

En mörk höstafton kom Ingrid gående från staden, där hon varit för att göra några inköp. En gammal gumma, som bodde i den närmast belägna byn, hade kommit att göra henne sällskap. Det var en ensam kvinna, liksom Ingrid, ett gammalt fattighjon, som bodde i en eländig koja strax bredvid stora landsvägen.

Att de hade kunnat få sällskap, gick så till, att de kommo från samma håll och hade samma väg. Ingrid, som gick fortare, hade gått i fatt gumman, och sedan hade de en stund gått sida vid sida, utan att säga något. Men i ren förskräckelse öfver att vara ensam med Ingrid midt ute på alfaren, hade gumman börjat tala för att ställa sig in. Och på så sätt kommo de båda kvinnorna att följas åt.

När de gått en stund, vek Ingrid af på en biväg. Den andra stannade och såg häpen på henne.

— Går I den vägen? undslapp det henne.

— Den är genare, svarade Ingrid.

Vägen gick öfver samma galgbacke, där Ingrids båda söner för tio år sedan lidit döden.

De båda kvinnorna gingo tysta framåt, följande den smala stigen, som slingrade sig fram genom alfarens korta gräs. Långt bort på slätten lyste stugornas ljus som tindrande, fallna stjärnor.

Men ju längre de gingo, desto hemskare till mods kände sig den gamla gumman. När hon kom upp på galgbacken, en låg kulle, hvilken i sakta

stigning höjde sig öfver den öde slätten, hackade hon tänderna af rädsla och måste vända sig om för att hämta andan. Ingrid stannade också och frågade, hvarför den andra dröjde.

Då kunde gumman icke längre hålla sig tyst, utan darrande af sinnesrörelse, sade hon Ingrid, hvarför hon var rädd.

— Tycker I inte, det är underligt att gå här? slöt hon.

Ingrid stod stilla och såg sig omkring. Ett stort träskelett, likt en lösbruten port, tecknade sig dunkelt i mörkret mot den stjärnklara himmelen.

Hon skakade på hufvudet.

— Nej, sade hon. Jag tycker aldrig, att något är underligt.

— Det var ju era barn, mumlade den gamla.

— Det var så länge se'n, svarade Ingrid. Jag har glömt det.

De gingo vidare, och när isen en gång var bruten, talade den gamla gumman mera. Det var en godhjärtad gammal gumma, och hon ville säga något, som kunde göra den andra godt. Därför talade hon om Gud och hans nåd, som är stor mot en syndare, hvilken sig bättrar.

— Ja, Gud! sade Ingrid dröjande. Hvad kan han hjälpa mig?

— Han kan hjälpa alla, sade den gamla med visshet.

— Kan han? sade Ingrid hvasst. Hvarför gör han det då inte? Han hjälper de ena och stjälp de andra. Det är min tro.

— Gud hjälper alla, sade gumman andäktigt som förut. Hon såg opp i Ingrids ansigte, som om hon gifvit henne en tröst mot all jämmer på jorden.

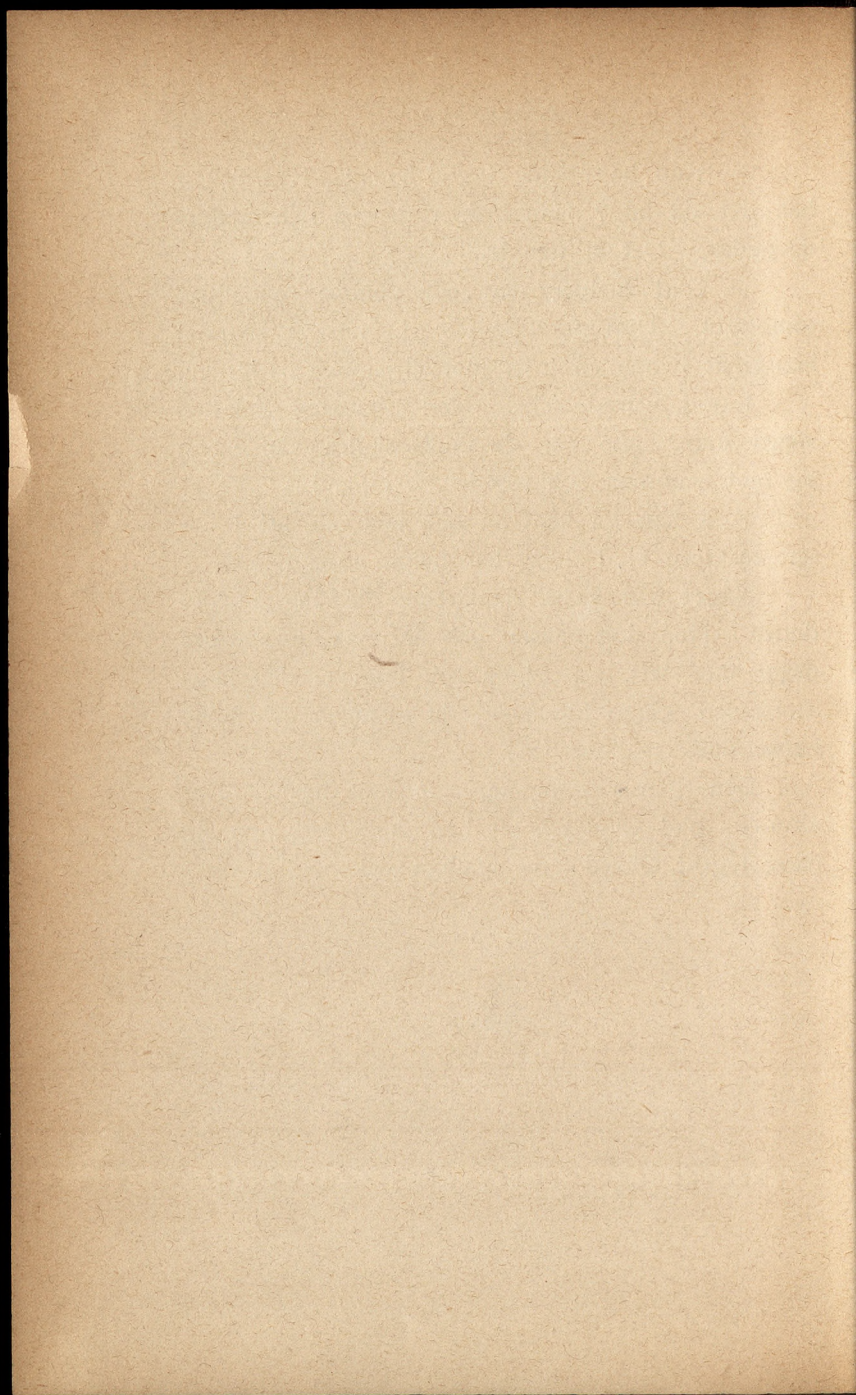
Ingrid svarade icke. Med fasta steg gick hon vägen fram, men när de skulle skiljas, vände hon sig mot gumman och tog henne i hand.

— I kan gå hem nu och tala om, att I har sett en, som Gud aldrig har hulpt, sade hon.

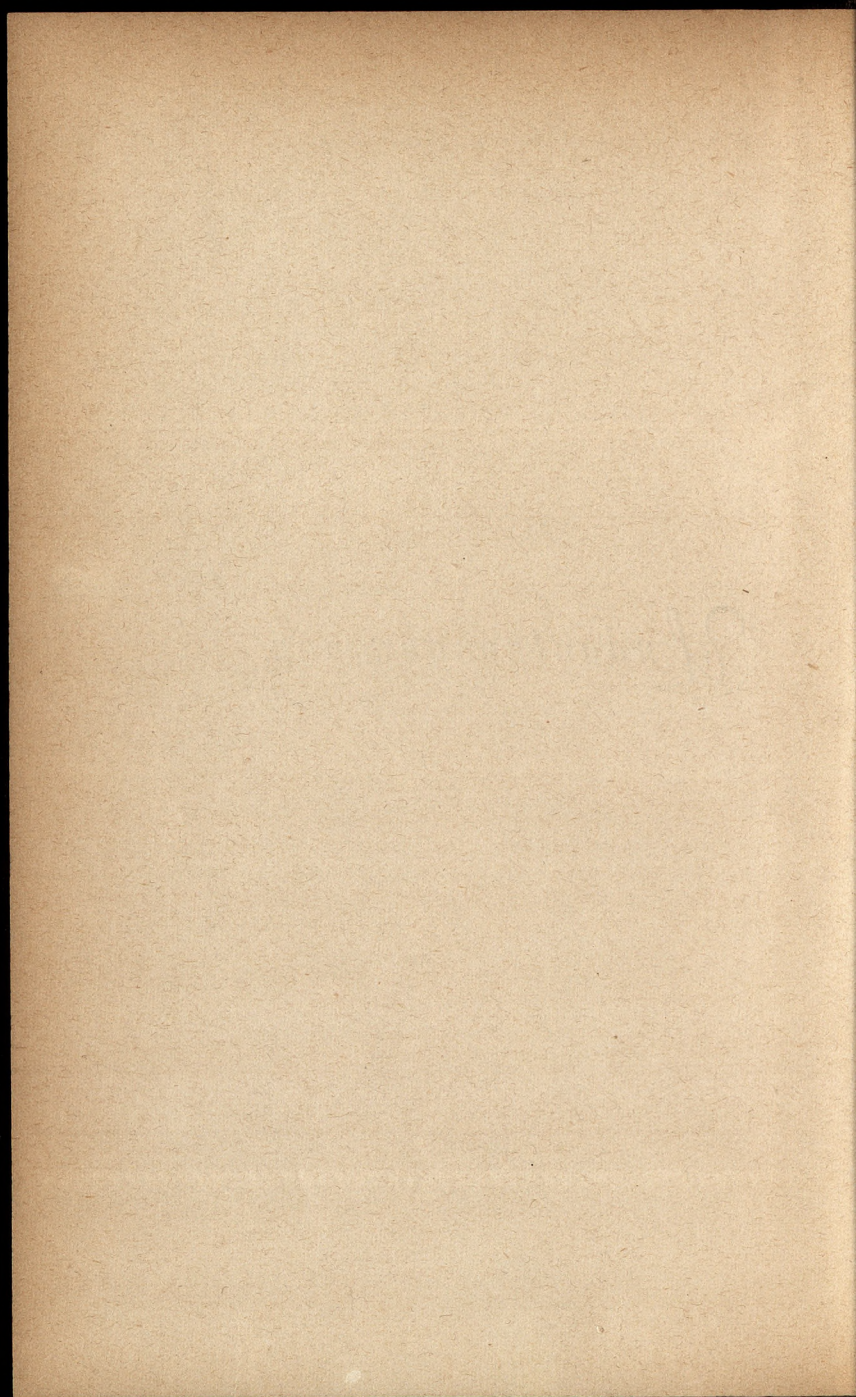
Något mer än ett år därefter afled Ingrid Olofsdotter. Hon dog ensam, och när man under några dagar inte sett, att någon rök kom ur den höga skorstenen, gingo främmande in i stugan och funno henne död i sängen.

Den gamla gumman, som följt henne öfver alfwaren, bad till Gud, att han skulle förbarma sig öfver Ingrid Olofsdotters syndiga själ.

Lndantagsgumman.

På gården stod den stora linden i blom, och i solskenet surrade bin och humlor muntert i dess väldiga krona. Sommardoften gick vida omkring i den ljumma luften och trängde genom den öppna dörren in i det rödmålade boningshuset.

På Öland äro träd rara, och den gamla linden hade alltid hållits i helgd i släkten. Gamle Per Sjögren hade själf planterat den, och under hans tid hade den växt opp, så att när sonsonen, Anders Sjögren, gifte sig, var den ett stort träd, under hvars grenar han satt med sin kvinna den första lyckliga tiden, när de hade mycket att språkas om under de ljusa sommarkvällarna. Greta hade också haft sitt stora nöje åt den stora linden. Den var det första, hon varsnade, när hon om mornarna tittade ut genom fönstret, och det sista, hon såg på, när hon stängde förstugudörren om kvällarna. Inte tänkte hon på den alltid. Lifvet har så många

bestyr, och man hinner inte alltid att ägna sin uppmärksamhet åt blommor och träd. Men den gamla linden hade växt ihop med hennes lif, så att dess åsyn verkade på henne som en tyst glädje, och detta antingen hon direkt visste af det eller ej. Hon tyckte om den, antingen den om vintern stod höljd med snö, eller om sommaren bar grönskande grenar. När kvistarna om våren började visa små gröna skott, fylde det henne med glädje, och när bladen om hösten gulnade och föllo af, ett för ett långsamt dalande ned mot sanden, där de bildade en torr, färgskiftande matta, som vinden prasslande rörde om, då kände hon en underlig, plågsam beklämning, som ändå var full af lugn. Och när hon blef gammal, tyckte hon om att se bladen falla.

Nu var Greta gammal och Anders också. De hade tagit undantag hos sonen och bodde i den lilla stugan bredvid stenmuren. Ty de unga skola ha sitt, och de gamla få själfva tänka på att gå bort i tid, när den bleke liemannen dröjer för länge med skörden.

Den stora linden på gården var också mycket gammal. Den hade tjocka, krokiga grenar, fasta som små stammar, och dessa sköto ut åt alla sidor, bildande en stor, vid löfsal, där fåglarna sjöngo om sommaren, och barnen klättrade opp och hade lekstuga. Det var midt på sommaren, och linden stod i blom. Och det är där, berättelsen börjar.

På sätet, som var bygdt under lindens stam, satt den nye ägaren, August Sjögren, i djupa funderingar. Bredvid honom satt gubben Anders och såg bekymrad ut. Hans rynkiga ansigte hade ett drag af förskräckelse, paradt med ovilja, och hans mun var hopknipen, som om han ej ville öppna den i otid.

— Du gör, som du vill, sade den gamle till slut, gården är din.

— Den är så, genmälte sonen med själfkänsla. Men ett lån bär gården. Får jag tröskverk och skördemaskin och ta'r undan all sten, som ligger i vägen öfverallt, så ger gården mer. Och det bär sig i längden.

Den gamle suckade. Han visste, att det ej lönar sig att säga emot, när de unga vilja gå sin väg. Men han var för gammal att kunna tiga och mumlade därför:

— 5,000 kronor är mycket pengar.

— Inte nu för tiden, menade sonen.

Det stack gubben, att sonen talade om sin egen tid, som om faderns redan vore förbi. Men han ville inte börja gräl, utan svarade därför bara:

— Skuld är lätt att göra, men tung att gälda.

August såg opp. Det lade sig ett veck mellan ögonen, och med ett sträfft, misslynt uttryck svarade han:

— I har ju ert undantag ändå, hur det går.

— Jag har så, svarade fadern.

Det blef att resa till sta'n och komma tillbaka, taga syn på gården och skrifva papper, fundera och öfverlägga fram och tillbaka. Men när hösten kom, hade August Sjögren fått inteckningslån i hypoteksbanken mot 5 procents ränta, och glad och nyter kom han hem med fem tusen kronor i stora sedlar på fickan.

— Det duger det, tyckte han åt gubben.

— Det suger, menade Anders bistert.

Gubben Anders gick och ångrade sig, att han hade tagit undantag. Han var bara sextiofyra år, när det skedde. Då var han trött och trodde, att det skulle bli godt att få hvila. Men nu hade han hvilat sig i fem runda år och började nästan på att tycka, att han kunde ha lust att börja på med arbetet igen. Men om det går an för den unge att bedja den gamle maka åt sig, så är det däremot mindre lätt för den gamle, att sedan han en gång stigit opp ifrån sin stol, komma till den unge och begära att få sätta sig igen. Sanningen af denna lag hade gamle Anders genom ålder och erfarenhet fått fullt klart för sig, och därför teg han, fastän förargelsen började gro inom honom.

— Håhåjaja, sade Anders, när han satt ensam i stugan med hustrun. Det går trögt med lifvet, när en bara väntar på att dö.

— Det gör så, ja, sade Greta. När barnen

har fått sitt, så ville de helst, att föräldrarne ginge undan.

Det var inte utan, att de gamla hade rätt i denna förmodan. Visserligen hade de ingenting egentligt att klaga på. Hvad de skulle ha ut, det fingo de, både pängar och säd och skjuts och skodon och fläsk och potatis. Men när det blef fråga om säden, blef nog måttet fullt och riktigt, men af allra bästa sorten var den inte. Potatisen var alltid grodd eller vattnig, fläsket var bara sidorna, och när pengarne skulle fram, var det, som om hvar skilling varit af guld. Så långsamt kröp den fram ur lådan på chiffonieren.

Nu hade också allt det här nya kommit, och Anders gick och grämde sig öfver det hela vintern. I all sin tid hade han tröskat med slagor, och han kunde inte begripa, att det som hade dug't åt honom, inte kunde duga åt sonen. Så länge han kunde minnas tillbaka, hade folk slagit sitt gräs och sin säd med liar eller skurit med skäror. Och nu kom det en fin, rödmålad maskin från sta'n. Den hade säte som på en herskapskabriolett, stora trubbiga uddar stucko fram som ryggkotorna på ett benrangel under hjulen nere vid marken, och när vagnen icke skulle användas, stod denna tvärså rätt upp i luften, liknande en utbruten ryggrad. Den stod i lidret hela vintern, och så fort dörren var öppen, kunde Anders aldrig låta bli att stanna och

titta på den. Han stod stilla på en fläck och rullade snuset mellan tänderna, och han bara svor för sig själf, svor så ogudaktigt, att om någon kunnat höra honom, skulle de ha' trott, att gamle Anders Sjögren på gamla da'r förlorat förståndet.

Men när han trodde, att ingen kunde se honom, tog Anders hustrun med sig, för att hon också skulle få beundra nyheten. De båda gamla stodo ensamma inne i lidret och undrade öfver alla galenskaper, som folk kan hitta på.

— Ser du, en så'n satan, sade Anders.

— Ja, säg det, tyckte Greta.

— Och den där tror de ska' gå, fortsatte Anders och spottade. Först får de ingen häst att dra'n. För tänk ett så'n't himmelens rammel det skall bli', när åbäket kommer i gång. Hästen blir ju vettskrämd bara af att titta på'n. Och så går han inte. Uddarna slår emot hvarandra eller går i marken och slår sönder sig, eller också går de inte alls, och det blir ett förbannadt elände utaf alltihop.

— Ja, men om den nu går ändå, sade gumman.

— Det gör han aldrig, svarade Anders. De får ta' fram lien igen. De ska ge sig faen på, att de får ta' fram lien.

Och Greta blef öfvertygad. De båda gamla stodo och skakade sina hufvuden vid tanken på tidens nyheter och gingo in för att gräma sig öfver ensamheten och den långa vintern.

Aldrig hade någon vinter synts Anders så lång. Han var riktigt rädd, att han inte skulle få upplefva den dag, då hans gamla liar skulle få visa sin öfverlägsenhet öfver den nya tidens uppfinningar. Men åt sonen sade han inte ett ord. Ty han ville inte förhastad sig. Och han hade en stilla fruktan, att han ändå möjligen kunde få orätt till sist.

När sommaren kom, begagnade han sin ledighet till att gå omkring ute på ängar och gården. Bittida och sent såg man den lille gubben med korta ålderdomssteg stappla fram utmed dikesrenarna och stå stilla långa stunder för att titta på skörden. August kunde inte begripa, hvad det den sommaren kom åt gubben, och han sade till hustrun:

— Kristin, kan du veta, hvad det går åt far?

Kristin skakade på hufvudet och svarade:

— Inte vet jag. Han har väl bli't barn på nytt, kan jag tänka.

— Han går och grämer sig för han inte är husbonde längre, menade August.

— Jag tycker, han har varit det länge nog, svarade hustrun.

Äntligen kom dock den efterlängtade dagen. Skörden skulle börja, och Anders hade knappt kunnat sofva på natten, bara af längtan att få komma ut i tid och se på, när de skulle köra i gräset med det stora, röda spektaklet.

— Du tänker slå i dag, sade han med en illmarig min, när han mötte sonen.

— Ja, tyckte August. Vill I vara med.

— Tack, sade gubben. Jag ser hälst på.

— Ja ja, menade sonen, när en har sitt ändå, så smakar nog det bäst.

Och därmed gick han in i lidret och drog ut den röda maskinen.

Under andra omständigheter skulle Anders nog ha gifvit sonen svar på tal. Ty om sonen tyckte, att fadern lefde för länge och inte gjorde skäl för sig, så hade fadern på sin sida mycket väl reda på, att hade inte han velat, så skulle sonen ha gått som dräng ännu den dag, som var. Och det hade varit många ordvexlingar dem emellan öfver dessa olika synpunkter på deras inbördes förhållande. Men i dag var gubben inte i humör att gräla om småsaker. När den där röda maskinen hade kört fast ute i åkern, eller hästen hade skenat, eller de hvassa uddarna blifvit afbrutna på benranglet, då tänkte gubben taga sin skada igen. Och när han kommit ut på ängen och stält sig på pass för att titta, kände han sig riktigt glad, och det fast han inte fått i sig så mycket som en kaffetår på morgonkvisten.

Det brände i honom af begär, att den stora frågan ändtligen skulle afgöras. Anders hade stält sig vid gärdesgården, just där den förhatliga maskinen skulle sättas i gång. Hästen var märkvärdigt

nog inte så rädd, som Anders hade föreställt sig. Han klippte med öronen, när det skramlade i maskineriet, men för rästen var han lugn och såg ut, som om det hela inte anginge honom.

— Det var en märkvärdig häst, som inte är rädd, anmärkte Anders. Han kunde inte hålla sig tyst. Det måste fram.

Sonen tittade stort på fadern.

— Jag har profkört honom, förstås, svarade han.

Anders kände sig litet slokörad, öfver att han inte känt till detta försigtighetsmått. Och han beslöt att tiga, för att inte skada triumfen, hvilken nog ändå i sinom tid skulle infinna sig.

August stod och pysslade med maskinen. »Nu gör han den i ordning», tänkte gubben. Och han svor inom sig de besynnerligaste rader af eder, af lutter förtjusning. Men August satte sig helt lugnt opp och manade på hästen.

Det var det konstigaste, gamle Anders hade sett i hela sitt lif. Hästen gick framåt i solskenet, och timotejen föll omkring hjulen på den röda maskinen. På båda sidor föll den, medan uddarna rasslade och skuro, utan att ett enda ögonblick hugga fel. I stora, sköna härfvor låg det slagna gräset, där den lätta vagnen farit fram. Allt längre och längre gick den. Långt borta vid gärdet vände den och for omkring, ständigt hållande sig på ytterkanten. Nu var den dold af gräset, och Anders

såg bara sonens hatt, som gungade upp och ned bakom strån och klöfver. Det såg vackert ut, men Anders märkte det inte. Han stod bara stilla och såg på, hur den förunderliga lilla vagnen med sin guppande fjädersits gick vidare i en stor cirkel. Han såg den komma förbi, och för hvarje hvarf den for, blef cirkeln trängre. Men öfver hela åkern låg gräset afklippt i jämna, släta knippor, skuret af så tätt, som ingen lie ännu mäktat göra. Och i timmar stod Anders kvar och stirrade på fältet, där gräset till sist växte i midten som en ö af hvass ute i sjön.

Men ju längre Anders stod där, dess mera sjönk hans mod, och när solen redan stod högt på himmelen, gick han med stapplande steg hemåt, medan i hans öron skorrade ljudet af den arbetande skörde-maskinen.

Hela världen syntes honom förändrad, därför att den röda vagnen gick, och han kände med sig själf, att de gamla liarnas tid var förbi.

När han kom in i sin stuga, satt Greta och väntade på honom. Fläsket var framsatt på bordet, och potatisen stod och värmdes på spiselhällen.

— Gick han? sade Greta.

— Fan vet, hur det gick, sade Anders och satte sig trött vid bordet.

— Var det inte det, jag sa'? menade gumman. Men nu blef Anders arg på allvar.

— Håll munnen! sade han och slog näfven i bordet. Du sa'! Hvem fan bryr sig om, hvad du sa'?

Greta teg, emedan hon af erfarenhet lärt sig, att det lättaste sättet att sluta en träta är, om den ena tiger. Men Anders gick på, som om han haft något skäl att gräla. Han var så rasande på maskinen, att han måste ha någon, som det skulle gå ut öfver. Och då hustrun var närmast till hands, fick hon också hela skuren. Han talade i ett kör, medan han åt, och svor, så att Greta måste stänga dörren, för att det inte skulle höras ut på gården.

Men när han lättat sitt hjärta och ändtligen blef tyst, teg han länge. Och när han slutligen åter öppnade sin mun, sade han bara:

— Tag mig fan, gick han inte i alla fall.

Hela sommaren gick Anders och lurade på, om inte maskinen ändå till sist skulle gå sönder. Den såg bräcklig ut, det gjorde den, men den höll, och när säden också var inbärgad, och maskinen åter ställdes till hvila i lidret, då höll Anders sig inne och syntes aldrig mer ute på gårderna.

Det såg ut, som om slättermaskinen hade tagit knäcken på gamle Anders. Ty han tacklade af, med hvar dag som gick, och till sist kunde han inte hålla reda på undantaget längre. Han tog emot, hvad han fick, men om det var rätt eller inte, det visste han aldrig. En dag vid vintertid låg han och dog bort inne i stugan, och eftersom de ändå hade

fått gården efter gubben, måste barnen ställa till en hederlig begrafning.

Men när gubben Anders hade kommit i jorden, och kalaset, som hölls efter honom, var öfver, då gick Greta hem till sig och satte sig vid fönstret med bibeln i hand för att läsa en vers eller två, innan det blef för mörkt. Men det gick illa. Tankarna höllo sig icke kvar vid de tryckta bokstäfverna, och innan hon visste ordet af, satt hon med den stora boken i knät och stirrade ut på den gamla linden. Den var aflöfvad nu och hade litet snö kvar på stammen sedan den sista snöstormen. Dess bara grenar vred sig styft opp mot den gråa luften, och kvistarna böjde sig för vinden. Greta kom att tänka på, att förr hade hon alltid sett den från andra sidan. Midt emot, där det röda boningshuset låg, hade hon genom dörren brukat stå och se på den gamla linden. Då var den också mycket närmare. Nu var hon själf flyttad ned i den gråa stugan, som låg på sidan vid stenmuren. Linden såg ut på samma sätt här, men mor Greta kunde icke få öga för det. Så som hon hade sett den förr, fick hon inte se den nu mera, annat än när hon gick öfver till barnen. Mor Greta suckade och tänkte på, om hon skulle göra det på aftonen. Men hon ville det icke. Ty hon var rädd att vara i vägen. Och dessutom trodde hon inte, att August skulle tycka om, att hon grät efter far.

Därför satt mor Greta ensam, och hon märkte icke, att skymningen föll, och det blef mörkt omkring den stora linden och inne i stugan.

Men på eftermiddagen tog det i låset, och August trädde in. Greta blef rörd. Hon blef så glad, att han tänkt på henne, att hon inte visste, hvad hon skulle tro eller säga. Men när August satt sig, och det blifvit ljus, visste mor Greta, att han kommit, därför att han hade något att säga, och hon förstod strax, hvad det gälde.

— Far är borta nu, började sonen efter en paus.

— Han är det, svarade Greta och suckade.

— Det var väl, han fick gå bort, sade August.

Han var gammal.

Mor Greta svarade icke. Hon knep ihop läpparna och såg stint framför sig.

— Nu blir det förstås bara halfva undantaget, som blir kvar åt er, fortfor August med lugn ton.

— Det blir väl det, sade modern lugnad. Hon hade fruktat, att det var frågan om någon nedprutning.

Sonen satt en stund och funderade. Det var tydligt, att han hade något mera på sinnet, som han hade svårare att komma fram med.

Slutligen sade han:

— Se, vi hade tänkt, att nu när far var borta, är det liksom bättre plats här. Det har börjat bli trångt där oppe, nu se'n barna kommit till. Och

därför tyckte vi, I inte kunde ha något emot, om pigan finge ligga här nere.

Mor Greta svarade icke genast. Det stack henne, att barnen inte kunde unna henne att få lefva i stugan med ro, till dess att hennes stund kom. Men hon ville ej visa sig ogin, och dröjande på orden, svarade hon:

— Jo, det ska' väl inte vara omöjligt.

— Det kan vara bra, att det fins nå'n som ser om Er också, ifall något skulle komma på, sade August.

En liten stund därefter gick han.

I fall något skulle komma på! Han gick och väntade på det, förstås. Det var ju inte underligt. Först hade han blifvit af med gubben, och nu ville han, att gumman skulle gå samma väg. Mor Greta suckade för sig själf, och hon kom ihåg, att det var en tid, när hon tänkte på samma sätt.

Det blef inte roligt för gamla mor Greta efter den dagen. Hon hade inte haft någonting, när Anders gifte sig med henne, och som fattig flicka hade hon fått flytta in i den rika bondgården och kommit att vara husmor på gården. Därför hade hon håller ingenting att fordra, och hon begrep, att barnen skulle betrakta hennes underhåll som en nådegåfva. Hon var ett inhysesshjon hos sina egna barn, och de skulle gifva henne, hvad henne tillkom, med växande missnöje, ju längre hon tvang dem att ut-

betala det. Hade mor Greta kunnat, skulle hon gärna tagit fattighuset i stället. — —

I fall gubben Anders hade fått lefva, skulle han emellertid fått se, att om slåttermaskinen också gick bra, så var det i dess ställe mycket annat, hvilket på senare tiden gått illa. August Sjögren hade tagit sitt lån under de goda tiderna, en stor del af dessa pänningar hade han verkligen användt för att förbättra, hvad som hörde till gårdens drift, och den delen af styfrarna gaf nog också sin ränta. Men med pänningarna, hvilka han hade i handen, föddes också begäret att lefva bättre, och detta begär för-
anledde till reparationer, möbeltillverkning och inköp af finare kläder. Och den del af pänningarna, som på detta sätt användes, gånge ingen ränta. I stället ville banken ha ränta på dem, och den skulle betalas på dagen.

Lifvet började gestalta sig annorlunda på hela gården, det fick en viss anstrykning af lyx, och August Sjögren gjorde härvidlag föga annat än hvad alla andra gjorde rundt omkring honom. Denna likformighet i höjandet af lifvets anspråk bidrog också till, att han ej såg risken. Hvad hela trakten till-
låter sig, blir lätt ett försvar för den enskilde, och det är en gammal osanning, så god som någon annan, att man inte är sämre, när man är som andra.

Emellertid kommo de svåra åren för jordbru-

karen. Säden sjönk till underpris, samtidigt med att skördarna blefvo dåliga, och när det då gälde att hålla uppe det nya lefnadssättet och samtidigt betala räntorna till banken, då knep det. Och lifvet blef tungt, sorgligt och missnöjdt. Känslan af fara och ruin låg i luften, och August Sjögren hade varit van vid, att allt gick lugnt, solidt och hederligt till.

Mor Greta ville häller icke dö. Hon var liten och mager, hade krympt ihop under årenas tyngd, så att hela hennes kropp såg hopfallen ut, och hon bodde ännu kvar i den lilla stugan bredvid stenmuren. När det kniper, bli sinnena hårda, och August Sjögren hörde ej till de människor, som taga det noga med att göra alla rätt. Så länge det gick honom väl, ville han nog, att ingen skulle ha något att säga på hans rygg. Men nu när det blef knappt för honom sjelf, och utsigterna med hvarje dag, som gick, blefvo allt mörkare, då närdes inom honom en ständigt växande förbittring mot denna gamla kvinna, som han skulle vara tvungen att gifva, hvad han tyckte sig behöfva själf. Hans missräkningar och felgrepp, de svåra åren och de minskade inkomsterna hade gjort honom på en gång retlig och hänsynslös, och hvar gång han tänkte på, hvad han skulle betala modern, kände han mot henne ett hat, som han ej kunde gifva utlopp, men som blef desto starkare, ju längre han tyckte, att hon besvärade honom. Han tyckte nästan, att hon borde förstå,

hur hon hade det, och när hon inte kunde hjälpa honom på annat sätt, åtminstone lägga sig ned och dö. Begrafningen kunde inte kosta så mycket, och sedan vore det åtminstone slut. Ja, det var inte långt ifrån, att det lilla underhåll, han gaf modern, föreföll honom så betydligt, som om det invärkat på och bidragit till hans tryckta ställning.

Och småningom började han att hålla inne på undantaget. Greta, som var i vägen för husbonden, hade också alla vid gården emot sig. Och hon vågade icke vara påstridig, hon inskränkte sig, nöjde sig med det lilla, hon då och då fick, och vande sig till och med att äta mindre. Hon fick höra så många stygga ord, när hon någon gång påminde om, hvad hon skulle ha, att hon hållre svalt, och hungrig satt hon hela dagen ensam i sin stuga och såg på röken, som hvirflade upp från skorstenen öfver boningshuset, där det lagades mat. Pännin-gar hade hon på ett helt år icke bekommit.

En höstdag, när det redan började blifva kallt, måste hon ändå gå upp öfver gården för att fråga, om hon inte skulle få något bränsle. Hon kom i en olycklig stund. Det var blott några dagar kvar, innan kvartalsräntan skulle inbetalas i banken. August Sjögren hade fått skrapa ihop sina sista styfrar, och han stod rådlös för vintern, som nalkades.

Den gamla steg in och satte sig stilla nere vid dörren. Sonhustrun tillkastade henne en vredgad

blick, och genom dörren, som stod öppen in till kammaren, hörde hon sonens röst. Han satt och mumlade för sig själf och räknade. Barnbarnen lekte på golvet. Men de hade blifvit stora. De förstodo, att gumman låg föräldrarna till last, och det var ingen, som kom fram till farmor.

Den gamla suckade. Hon kände på sig, att hon kanske borde vänta till en annan gång, men det var så svårt att komma sig till med att gå in. Och därför ville hon helst tala nu för att ej behöfva göra om besöket.

— Jag tänkte fråga, hur det skulle bli med ved'n i år, började hon.

Kristin svarade icke, och från kammaren hördes endast den entoniga rösten, som räknade siffror.

— Jag tycker, I kunde svara mig åtminstone, menade gumman.

— Far, sade Kristina, mor är här och vill tala om ved'n.

Det blef ett litet afbrott i räknandet. Så fortsatte åter rösten med samma entoniga ljud som förut.

— Jag kan vänta, sade den gamla och föll ihop på stolen som af trötthet. Kring den rynkiga munnen låg ett uttryck af vrede.

Omsider tystnade rösten inne i kammaren. Smällen af en klaff hördes, efterföljd af skramlande nycklar. August Sjögren kom ut i köket och stannade bredbent midt på golvet.

— Hvad är det om? sade han.

— Det var om ved'n, sade hustrun.

Mor Greta såg opp, och hennes ansigte fick det ängsligt frågande uttryck, som betyder fruktan för att nödgas umbära det nödvändigaste.

— Vi ha ingen ved öfver, svarade August. Det lilla vi har, behöfver vi själfva.

Greta svalde orden, som ville fram öfver hennes tunna läppar, och med ett undergifvet tonfall, som om hon bedt om en nåd, svarade hon:

— Det blir kallt nu, och jag har inte, så jag kan koka potatisen en gång.

August spottade; det såg ut, som om han tänkte efter, hvad han skulle säga.

— De brukar säga, att den, som inte duger till annat, så duger han åtminstone till att plocka kokasor på alfvaren, sade han.

Den lilla gumman reste sig opp. Hela hennes bräckliga kropp darrade, och hon såg ond ut, där hon stod och med sin magra arm hytte mot sonen.

— Jag behöfver inte be om min rätt, sade hon. För hvad jag ska' ha', det ska' jag ha. Och ville jag gå till kronofogden, skulle I allt få ge mig båd' det och mera till.

August Sjögren gick hotande fram emot modern. Hans ögon tindrade af vrede.

— Rör mig inte, skrek den gamla. Slå du mig, om du törs för rästen. Jag ska' inte slå igen.

Men hade jag gett dig stryk, som jag skulle, när du var liten, så hade du inte stått här nu och hyttat åt mor din. Nu vill jag ha allting, pängarna för hela året. Alltihop vill jag ha. Jag rör mig inte ur stället, förrän jag har fått, hvad som är mitt.

Utan att säga ett ord, grep mannen modern om axlarna, och mörkröd af förbittring, lyfte han henne ut på trappan och stängde dörren.

Gamla Greta stod en stund stilla. Hennes läppar frammulade något som liknade en förbannelse, men hon hade gripits af en isande förskräckelse och utom sig af sinnesrörelse gick hon hem och vred om nyckeln efter sig. När hon setat en stund, blef hon lugnare, och sonens ord återkommo i hennes minne.

Plocka kokasor på alfveren! Som det fattigaste hjon skulle hon gå där och samla opp djurens spillning för att lägga som bränsle i spiseln. Men det fans ingen annan råd. Hon vågade ej för andra gången tala vid sonen. Hon hælde potatisen ut ur grepkorgen och tog den på armen.

Med små hastiga steg gick hon ut på vägen och tog en ginväg genom hagen. Det fans godt om träd på gårdens ägor. Björkar och ekar växte nedanför landborgen, och i deras gulnade blad lekte den kalla höstsolen. Trädens kronor susade öfver hennes hufvud, och medan hon gick, började åter

vreden att stiga inom henne. Här fans ved nog, men inte en pinne låg kvar på marken. Allt var up-plockadt och samladt, borttaget och lagdt i ved-boden. För henne fans ej kvar så mycket som litet ris.

Och genom träden såg hon alfwaren ödslig och vid, sträckande sig miltals bortåt med ett hvitt kyrk-torn, som steg ur en dunge i fjärran.

Hon såg sig om och gick åter framåt, bör-jande sitt arbete. Krökande sig ned mot den magra gräsvalLEN, plockade hon opp spillningen, som tor-kat i solen, och lade den i korgen. Hon gick långa sträckor, genomströfvande slätten på kors och tvärs. Det var nog andra, som hade varit ute och letat före henne. Men allt som hon gick, växte hennes förbittring, och hon önskade ondt öfver barnen.

Då hörde hon plötsligt en röst, som tilltalade henne. Hon såg opp och varseblef en liten gubbe med hvitstrimmigt skägg och ett par pigga, god-modiga ögon.

— Goddag, mor Greta, sade han. Behöfver I gå och plocka på alfwaren?

Den, som tilltalade henne, var en bonde, hvil-ken i forna dagar brukat umgås med hennes man. Han satt också på undantag hos sina barn, och Greta hade sett honom ofta förr i bättre tider.

Men hon kunde ej komma sig för att svara honom uppriktigt.

— Det är dåliga tider nu, sade hon.

Det var släktens skam, hon skulle röja, om hon sade honom, hvarför hon nu gick här. Greta kände sig het om hufvudet. Hur usel hon hade blifvit, skulle ändå ingen säga om henne, att hon gick i bygden och talade illa om sina barn. Och därför tillade hon:

— Det kan behöfvas ibland att sticka emellan bland ved'n.

Gubben stod och såg på henne. Han log ett illmarigt leende.

— Jag har själf undantag, sade han. Så jag vet, hurdant det är.

Greta betänkte sig ett ögonblick. Det skulle nog ha varit godt att ha någon att tala med. Men åter vaknade tanken på släktens heder, och hon svarade:

— Jag har inget att klaga på. Hvad jag ska' ha', får jag.

Den andre betraktade henne misstroget.

— Det var ju bra det, sade han och gick.

När Greta fått sin korg fylld, tog hon den på armen och gick med tunga steg hemåt igen.

Men inom henne hade en ny känsla vaknat. Hon var rädd, att barnen skulle göra henne något illa. Och hvar kväll, när pigan kom in för att

lägga sig, hade den gamla stängt igen dörren om sig och sof ensam inne i kammaren.

* * *

Det gick emellertid inte bra för August Sjögren. Skulderna ökades mer och mer, en vacker dag växte de honom öfver hufvudet, och han fick sälja gården, med allt hvad däruti fans.

Mor Greta satt i dörren till sin stuga på auktionsdagen och stirrade med skrämda ögon på människohopen, som gick fram och tillbaka öfver gården, värderande med blickarna bohaget, hvilket var flyttadt ut och skulle gå under klubban. Hon visste, att hvem som också köpte gården, så följde undantaget med, och hon skulle sitta i ro till döddagar. Men hade hon haft det svårt med barnen, hur skulle det då bli med en främmande? Skrämd och gammal, satt hon där och mönstrade människorna, som gingo förbi, undrande, hvem som till sist skulle få åtaga sig henne. Det var nästan, som om hon själf skulle ropas opp och bjudas ut på auktion.

Det var en klar dag i början af september, och auktionsbordet var ställt midt under den gamla linden. Utroparen var klockaren i socknen, en glad, fet och rödbrusig karl, som kände hela bygden och var van vid transaktionerna.

Han stod på en stol med klubban i hand och

ropade opp varorna. För hvar och en hade han lustiga anmärkningar. I början kommo de mera sparsamt. Ty det blir alltid en nedtryckt och allvarlig stämning vid en auktion, där ägaren till det, som försäljes, blifvit tvingad att gå från gård och grund. Men alltsom dagen led, och dryckesvarorna, hvilka ymnigt förtärdes, skingrat betänkligheterna, blef stämningen också mera obesvärad, och den lille glade klockaren, som såg förändringen, följde lusteligen med, och för hvarje slag med klubban, växte hans munterhet, under det att mängden omkring honom skrattade och skrek af förtjusning.

Sedan mor Greta fått veta, att gården skulle gå på auktion, hade allt groll mot barnen försvunnit. Hvad de hade gjort mot henne, var nu mera något, som var glömdt och borta, och när allt kom omkring, hade de kanske inte kunnat göra annorlunda. De hade själfva haft det svårt, och i det längsta hade de velat bevara skenet och inte låtsa om, huru illa det stod till. Mor Greta tyckte nästan, att hon gjort barnen orätt, och hvad hon kunde plocka till dem af det lilla, hon hade, det gjorde hon.

Också August Sjögren och hans hustru hade å sin sida blifvit vänligare mot modren, sedan olyckan kom. Hur mycket de hade att tänka på för egen räkning, tyckte de ändå, att det nu var synd om den gamla, och då de ej längre behöfde ha något

ondt af henne, fans häller icke någon anledning att hysa agg.

Nu satt mor Greta och såg på, hur alltsammans såldes bort och försvann i främmande händer. Fast hon länge sedan var ifrån alltihop, hade det dock en gång varit hennes, och mycket af det, som fans, hade under hennes tid kommit i huset. Men nu gick det sin väg: både den gamla byrån med messingsbeslagen, silfverskedarna, klockan, som stått i kammaren, kopparpannorna och tvättgrytan, de vackra kaffekopparna med namn på, som varit namnsdagspresenter i släkten, den svarta sidenklädningen, som legat på kistbotten, Anders' enpipiga bössa och fiskredskapen. Värst var det ändå med kreaturen. Där funnos kor, som mor Greta själf gifvit mjölk och födt opp, ifrån det de voro små calfvar, som hoppade och trängdes med hvarandra ute i hagen. De råmade så ängsligt, att det skar i gamla mor Gretas enfaldiga hjärta. Ty hon tyckte, att de sörjde öfver, att allt hade blifvit så sorgligt och förändradt.

Men det var ändå ett, som mor Greta egentligen satt och väntade på. Medan hon såg, hur lösöreboet, ladugårdens innevånare, kläder och redskap ropades opp och blefvo andras tillhörighet, var det en sak, som hon väntade och väntade på med en pinsam beklämning, hvilken blef större, ju mera slutet nalkades. Och detta, som hon väntade på, var, hvem som skulle köpa in gården, och hvem

hon nu skulle komma att tillhöra. Det var en gammal rik bonde, hvilken omtalades som spekulant. Han hade gått och snokat på gården en af de sista dagarna, tittat in i ladugård och stall, vändt i jorden ute på åkrarna och undersökt boningshuset från källaren och upp på vinden. I mor Gretas lilla stuga hade han också varit. Tyst och förskrämd hade mor Greta stått under sitt låga tak, medan den mäktige bonden var därinne.

Det var en stor, däst karl med ett groft, rått ansigte och en rygg, så bred som en dörr. Folk sade, att han var mäktig rik, men ännu mera snål. Han hade ord om sig för att vara den hårdaste husbonde, som fans på många mil, och det sades ock, att när hans gård för många år sedan brann, hade det varit han själf, som tändt på eller tubbat andra att göra det. Åtminstone var det då, han började bli rik. Men nu var det ingen, som talade längre om den snön, som föll i fjor. Den rike Magnus Bengtsson var ej den, med hvilken man ville komma i delo.

Hans stora gestalt närmade sig emellertid auktionsbordet, och när allt lösöret var slutsåldt, blef det en paus, under hvilken de flesta drogo sig undan med den känsla af respekt, som mängden alltid känner för dem, hvilka göra stora affärer. Endast en fyra, fem förmögna bönder stodo kvar bredvid bordet under linden.

Omsider rätade den lille klockaren upp sig, och gården ropades ut. Denna gång hade han ingen kvickhet till hands. Han var lutter allvar och såg sig om med en ämbetsmannamessig, allvarlig uppsyn i sitt klotrunda, rödbrusiga ansigte.

Mor Greta reste sig upp och sträckte sig på tå för att se bättre. Som när en råtta försigtigt tittar ut ur sitt hål för att se, om hon skall våga sig fram eller icke, betraktade hennes små, vak samma ögon den lilla gruppen omkring bordet. Klockaren ropade opp värderingssumman, och det blef alldeles tyst. Bönderna sågo på hvarandra, men ingen ville börja. Klockaren gick hundra riksdaler lägre. Men ännu var det ingen, som rörde på sig. Magnus Bengtsson skelade åt sidan på de andra, men öppnade icke munnen. Klockaren slog ned hundra riksdaler till, och då var det en liten mager gubbe, som ropade: »bjudet!»

Mor Gretas ansigte ljusnade. Den bjudande var en liten snäll och godsint gubbe, som hon känt länge.

Men i detsamma bjöd Magnus Bengtsson på med femtio riksdaler. Och nu började bönderna bjuda öfver hvarandra med fem och tio riksdaler i stöten. Magnus Bengtsson hade satt sig på brädet under linden, som om han redan känt sig hemma hos sig. Han satt och blundade, hörde bara på rösterna, hvem som ropade, och så fort någon gjort

ett nytt bud, bjöd han öfver med en trygghet, som var skrytsam, och narrade de andra att dyrka upp priset.

Den gamla följde summorna och anbudet med stigande ångest. Det var, som om något tryckt henne för bröstet, ensam som hon stod i denna mängd af människor, af hvilka ingen brydde sig om henne. Och dock berodde hela hennes lif på, hvem som nu fick gården. Hvad betydde det för de andra? Ej en gång den, som skulle köpa den, kunde vara i en sådan spänning som den gamla undantagsgumman, hvilken stod här i skymunnan och väntade på att höra sitt öde afgöras med ett klubbslag.

Omsider föll klubban med en skarp smäll mot bordet, och den gamla sjönk öfvergifven ned på tröskeln och gömde ansigtet i sina händer. »Magnus Bengtsson» hade klockaren sagt. Utför mor Gretas kinder runno tårarna; men hon tänkte inte på någonting. Folket började troppa af och gingo utan att gifva akt på den gamla, som satt på trappan och grät.

— Det är undantagskäringen, anmärkte någon.

Och till sist var det tyst och tomt på gården, som bytt om husbonde.

Men den gamla märkte det icke. Hennes tårar runno fortfarande, och hon satt ännu kvar på samma plats med hufvudet tryckt i sina knotiga

händer. Då spratt hon plötsligt opp. Som i en dröm hade hon tyckt, att någon tilltalade henne, och när hon såg opp, stod rike Måns Bengtsson framför henne, bred och dryg, med händerna i fickorna.

— Hör du inte, när en talar till dig? sade han.

Greta steg opp och torkade, så godt hon kunde, sina våta kinder.

— Hvad tjuter du för? sade bonden, när den gamla ingenting svarade.

— Jag tycker, det är så sorgligt allting, sade Greta, och det var inte långt borta, att hon börjat gråta på nytt.

— Hm. Ja. Det kan så tyckas ibland, menade Måns Bengtsson. Nu får du emellertid vara hos mig, till dess du knallar dig undan.

— Det dröjer väl ändå inte så länge, tillade han. Och därmed gick Måns Bengtsson, sedan han sagt till, att han skulle komma åter dagen därpå. —

Det kom nya människor till gården, en torpare, som tagit gården på arrende af storbonden. De nya människorna hade nya vanor, och allt blef främmande för Greta. Visserligen hade hon ingen, som längre bodde hos henne inne i stugan. Men det blef inte bättre för det. Hon tyckte, att hon var i vägen för alla människor, och hon bad gud hvar kväll att få dö. I tjugu år hade hon lefvat, sedan hon kom på undantag, och det var ju under-

ligt, att vår herre, som var så god, inte kunde låta en gammal människa dö, när hon inte var till glädje för någon, utan bara gick i vägen och var till hinders. Men vår herre hade kanske sin mening med det, tänkte gamla Greta. Åtminstone hade presten en gång sagt så åt henne, och han borde väl veta det.

En natt drömde mor Greta, att hon såg döden. Han kom som ett stort benrangel och klef rätt in genom fönstret. Ur hans ögon glödde eldkol, och han höjde sin lie mot sängen, där hon låg. Men då bad mor Greta i drömmen så vackert för sig, att hon skulle få lefva, och när hon vaknade, tackade hon gud för att det hade varit en dröm.

Men med alla dessa nya människor kunde Greta aldrig riktigt komma till rätta, och som hon förut fruktat för sina barn, så började hon nu vara rädd för dem. Måns Bengtsson hade ställt så till, att det var arrendatorn, som skulle svara för undantaget, och mor Greta såg, att denne icke betraktade henne med blida ögon. Hon låg honom till last, alla människor låg hon till last.

En dag var ingen mer än arrendatorn hemma. Han höll på med att laga taket, och han hade bedt gamla Greta att komma in i stugan och göra opp eld i spiseln, till dess att hans hustru skulle komma hem.

Mor Greta gick därinne och pysslade vid spiseln, när hon hörde Eriksson ropa på henne,

att hon skulle komma ut. Hon tyckte det lät på rösten, som om han vore kvar oppe på taket, och hon tyckte nog, det var litet besynnerligt. Men hon släppte ändå, hvad hon hade i händerna och gick ut i förstugan. Just som hon kom så långt, att hon skulle stiga ut på trappan, fastnade hennes koftärm i låset på köksdörren, som stod öppen. Hon vände sig om för att få loss tyget, men i detsamma hörde hon ett brak ute på trappan, så att hon förskräckt sprang fram för att se, hvad det var.

Midt på trappan låg en stor kullersten. Och när Greta såg upp, mötte hon Erikssons ansigte, som lutade sig ned öfver takrännan och med ett underligt uttryck betraktade henne.

I en blink förstod Greta allt. Han hade rullat ned stenen just i det ögonblick, då han trodde, att hon skulle komma ut på trappan. Det skulle se ut som en händelse, och hade hon endast kommit ut ett ögonblick förr, skulle stenen hafva träffat henne i hufvudet och dödat henne.

Hon tordes ingenting säga, gick bara öfver gården in till sig och stängde sig inne. Sedan den dagen vågade hon sig aldrig upp till boningshuset, och om nätterna låg hon vaken i en ständig fruktan, att någon skulle komma in och slå ihjäl henne, därför att hon var för gammal.

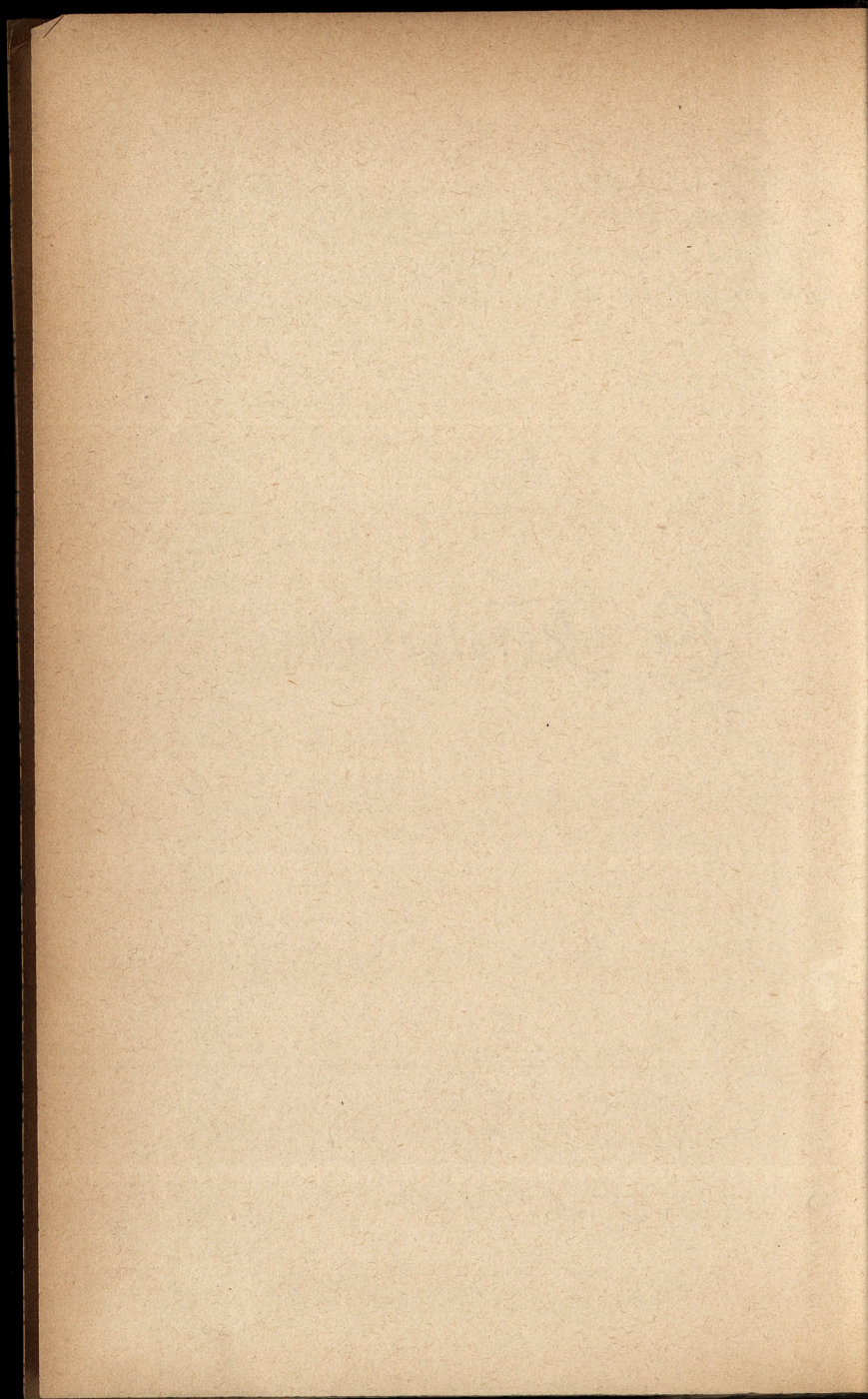
Men ändå kom inte döden. Ännu i många år fick Greta se den gamla linden knoppas och dess

blad falla af. Och hon fick själf läsa i tidningen, hur det stod, att hon blifvit så fasligt gammal.

Gamla Greta trodde, att det var en förebråelse, och att det hade stått i bladet, att hon för länge sedan borde ha dött.

En Förolyckad.

I glittrande solsken kom den lilla ångbåten från Kalmar och lade till vid Färjestaden på Öland, tvärs öfver sundet. Det var godt om folk, som stego ur, bönder och bondgummor, drängar och pigor. En probenreuter, som bröt på tyska, lät bära ett par kistor i land och sade till om skjuts vid gästgifvaregården. En gammal prost gick stadigt och småleende fram till en förspänd trilla, som väntade nere vid kajen, steg opp i den och körde i sakta lunk uppför den stora backen, som leder uppför landtborgen.

När alla passagerarna hade skingrats, stod ännu en ensam man kvar på bryggan. Hans kläder voro slitna, en stor lucka var rifven på ena sidan af rocken, och skjortan, som tittade fram mellan ylleduken och västen, var smutsig och grå. På hufvudet bar han en rund, toppig filthatt, och bredvid honom låg en

liten säck, hvilken var hopknuten med ett snöre och syntes innehålla klädespersedlar.

Det såg ut att vara en ung man. Han kunde vara omkring tjugufyra eller tjugufem år, hans skägg var ännu ej fullt utvuxet, men hans ansigte, som var starkt solbrändt, hade denna egendomliga magerhet, hvilken tyder på umbäranden. Hela hans gestalt var mager och senig, de långa händerna och handlofvarna, hvilka sköto fram under de korta ärmarna, vittnade om styrka, äfven när de som nu slappt hängde ned.

Han syntes fundera öfver något. Villrådig stod han på bryggan, gick ett par steg fram och tillbaka, kastade liksom drömmande en blick öfver det mörkblåa sundet, där vågorna rullade för en kall nordlig bris, och han stampade ett par gånger, som om han frös. Till sist tog han med tillhjälp af en käpp och lyfte upp påsen på ryggen samt vandrade långsamt fram emot gästgifvaregården.

Kommen nära grinden, stannade han på nytt och tycktes öfverlägga med sig själf, vände därpå om och följde vägen, som bar uppför landtborgen.

Långsamt och likgiltigt gick han vägen framåt. Det var på våren, snön hade smält, vid vägkanten växte tussilago, och hvitsipporna buro hvitgröna knoppar. En ångande luft spred sig från den mjuka marken, men blåsten var kall, och det rasslade i de gamla pilarna, hvilka växte utmed vägen.

Den vandrande gick förbi det ena stället efter det andra, utan att gå in. Slutligen stannade han utanför en rödmålad bondgård och öppnade efter en stunds tvekan grinden. Ett argt hundskall hördes från trappan, och en röd, snagghårig hund rusade emot den inträdande. Han värjde sig med att vika undan och locka på hunden samt stannade oviss ett stycke från trappan. När hunden fortfor att skälla, gick han långsamt uppför trappan, följd af hunden, hvilken morrande nosade på hans kläder.

Igenom den stängda dörren, som ledde in till köket, hördes barnskrik och en röst, som sjöng. Vandraren knackade på, men fick intet svar, och sedan han kastat ett par pröfvande blickar på de olika dörrarna, beslöt han sig för att öppna den ena och steg in. Sedan han stält påsen ifrån sig, trädde han med hatten i hand och en underlig hopkrympt hållning öfver tröskeln. Hunden stannade kvar vid påsen, som stod på trappan.

När landsstrykaren inträdde, tystnade sången, och en storväxt kvinna trädde honom till mötes.

— Jag tänkte fråga, om jag kunde få hvila mig här en stund, sade han.

Jo, det gick nog an.

Vandraren satte sig tyst ned vid dörren, och hans blickar flögo snålt omkring rummet. Hustrun hade åter tagit den lilla i knät och satt sakta vysjande framför vaggan. Barnet hade slutat skrika

och såg med sina små uttryckslösa ögon på den främmande.

— I kunde väl inte ge mig nå'n mat, sade han till sist. Jag har inte ätit i dag.

Bondhustrun suckade.

— Det är så många, som går in här, sade hon.

Mannen svarade icke, men han upprepade sin fråga med blicken. Kvinnan lade ned barnet i vaggan och gick fram till spisel. Där tog hon ur en gryta några kalla potatis, lade dem på en tallrik som hon satte framför den hungrige, och gick sedan efter ett stycke bröd och en mugg, som hon fylde med mjölk.

Landsstrykaren åt, utan att se på värdinnan. Det var alldeles tyst i rummet, och i vaggan sof barnet.

— Hvar kommer han ifrån? sade bondhustrun till sist.

— Från Kalmar, svarade mannen enstafvigt.

— Är han född där?

— Nej.

— Kunde han inte få arbete där då?

— Nej. Det är ondt om arbete nu för tiden.

När han slutat att äta, satt han länge tyst, och bondhustrun började nästan känna sig ängslig, för att hon var ensam med en strykare inne i stugan.

— Det skulle väl inte vara något att göra här?

sade han slutligen. Röstén lät líkgiltig, som om han varit van vid att göra frågan och kände svaret på förhand.

— Jag tror inte det, svarade kvinnan enstafvigt.

Landsstrykaren reste sig opp, utan att svara, och gick mot dörren. Plötsligt vände han sig om, som om han glömt något.

— Tack för matén, sade han.

— Tack, sade bondhustrun.

Han tog påsen på ryggen och gick, medan hunden följde honom till grindén. Utan att se sig om, fortsatte han framåt vägen, som leder midt öfver Öland, från vèstra kusten till den östra.

Åter gick han förbi flere gårdar, utan att bry sig om att gå in. Hans utseende var ännu mera sorgmodigt och líkgiltigt än förut, och han såg sig knäppast åt sidan, när han passerade de byggnader, hvilka syntés från vägen. Han gick dem förbi, som om de varit folktomma, och han tänkte icke ens på, om där skulle finnas något för honom att göra eller ej.

Plötsligt stod han vid én korsväg. Midt emot syntés på afstånd som ett bredt, blått bälte Östersjön, och åt båda sidor sträckte sig stora landsvägen, hvilken går utmed Ölands östra kust. Vandraren stod och betänkte sig, om han skulle gå åt norr eller söder. Samma enformiga slätt syntés så långt ögat nådde åt båda sidor. På slätten lågo går-

dar och byar kringströdda, väderkvarnar reste sina trubbiga hufvar och skelettartade vingar mot den blanka luften, här och där höjdes en tornspira öfver en by. Liksom på trots valde han att gå åt den mindre befolkade nordliga delen, och tagande sjön på höger gick han fram öfver alfwaren.

Han stannade ej, förrän han kommit midt i en kyrkby. Där satte han sig ned på ett par stentar, som fallit ned från kyrkogårdsmuren. Här satt han i lä mot blåsten och lutade ryggen mot stenturen, som stod bakom honom. Några bara trägrenar slokade ned öfver murens kant, och framför sig hade han en hel bygata med hus invid hus, tegel- eller halmtäckta ladutak, hvilka stängde för boningshusen. Äfven här såg det folktomt ut, och rådvill stirrade han på de många portarna, som han ej vågade öppna, för att icke ånyo bli visad tillbaka.

Då föll det honom plötsligt något in.

Prestgården!

Han reste sig opp, tog påsen på ryggen och gick midt öfver vägen, där en stor, rödmålad byggning låg, omgifven af trädgårdstäppa och knoppande löfträd. Denna gård var ej igenbygd, den låg öppen och vänlig, en stor gårdsplan med nygrädda rabatter och en rund plan i midten. Ett grönmåladt staket omgaf hela gården, och en liten grind med hvitmålade spetsar stod på glänt.

Vandraren sköt försigtigt upp den och gick

fram öfver den sandade planen. Ett par små gossar med hvita yllemössor lekte i sanden, men när den främmande nalkades, reste de sig opp och stodo stilla, betraktande vandraren. Han tog af sig hatten för de små, som om detta hade kunnat förskaffa honom någon fördel, och gick fram till trappan.

Då höjde den största af gossarna sin röst. Det var en parfvel på fem eller sex år.

— Köket är därborta, sade han och pekade med fingret.

Vandraren ryckte till. Han kastade en blick nedåt sina kläder och tog ovilkorligen ett steg baklänges.

— Tackar, mumlade han. Tackar så mycket.

Han lyfte ännu en gång på hatten, tog ned påsen och gick, bärande den i handen, omkring gafveln och uppför en mindre trappa.

En ung kvinna i tarflig herrskapsdrägt, men med ansigte som en bondflicka, stod inne i köket och bakade hvetebröd. Hon hade en hvit duk omkring hufvudet, och hennes armar voro bara långt öfver armbågen.

— Lina! ropade hon, när landsstrykaren trädde in.

Vandraren stannade i förstugan, till hvilken dörren stod öppen. Han bugade sig klumpigt och blef röd, tänkte säga något om, att han ej ville göra henne något ondt, men kom sig icke för. Han

såg, att prestfrun blef rädd, när han kom, och det stack honom. Han blef förlägen och stammade något om, att han var hungrig.

— Lina! ropade frun åter, denna gång med otålig stämma, och såg sig ängsligt omkring.

Dörren öppnades, och en fräknig tjänsteflicka kom inrusande. De båda kvinnorna betraktade nyfiket främlingen.

— Goddag, sade prestfrun, sedan hon hämtat sig. Tag fram litet mat och gif honom, Lina.

Det blef en god aftonmåltid, ty den unga prestfrun var godhjärtad och vänlig. Hon var endast rädd för att vara ensam med en karl, som hade sitt hemvist på landsvägarna. Lina satte fram fisk, som var öfver sedan middagen, och prestfrun lade till två färska bullar af baket. Vandraren åt och blef mätt. Han glömde bort den känsla, som kommit öfver honom vid inträdet, och frågade, om han icke kunde få tala vid pastorn.

— Kyrkoherden, rättade frun leende.

Lina försvann för att hämta besked, och en stund därefter gick vandraren åter öfver gården, denna gång fram till stora trappan. Gossarna höllo åter upp med sin lek, och när landsstrykaren försvann in i förstugan, tittade två nyfikna ansigten in genom dörrspringan för att se, hvad den trasiga karln ville pappa. Men kyrkoherden tog honom med in i sitt rum och stängde dörren.

Han var en bredaxlad, undersätsig karl, med små, gråa polissonger, hela ansigtsläggningen och utseendet i öfrigt påminde om en välmående bonde. Endast den slätrakade hakan och glasögonen upplyste om, att han tillhörde det lärdaståndet.

Vandraren stannade på mattan vid dörren och såg sig skyggt omkring i detta rum med dess hvita gardiner, stora bokhyllor och linnemattor på golvet. Det var så rent och vårdadt härinne, att han ej vågade taga ett steg på det blanka golvet. Icke ens en doft af tobaksrök kunde förnimmas. Den främmande stod stilla och höll hatten, så att den dolde refvan på rocken.

— Du ville tala med mig, började kyrkoherden.

— Ja, sade den främmande bugande.

— Hvad heter du?

Det var så länge sedan någon frågat honom om hans namn, att detta enkla spørgsmål liksom tinade opp mannen vid dörren.

— Erik Boman, sade han, och det lyste till i hans blågråa, djupt liggande ögon.

— Nå, Erik Boman, återtog kyrkoherden af gammal vana, som om han hade talat med en af sina sockenbor, hvilken han var skyldig att hjälpa med råd och dåd. Hvad är ditt ärende?

— Jag söker plats, sade den länge vid dörren. Jag har inte arbete.

Kyrkoherden såg misstänksamt på honom och frågade:

— Kan du inte få arbete i din hemort?

Boman såg ned. Han förstod genast, att det var en dålig rekommendation för honom, att han inte kunnat få arbete hemma. Och han svarade med nedslagna ögon:

— Det fans inte något arbete.

Kyrkoherden hostade och gick ett slag öfver golfvet.

— Fans det inte? sade han.

— Nej, svarade mannen.

— Men du hade väl något arbete förut?

— Nej.

— Hvad lefde du då af?

— Det vet jag inte. Jag svalt ofta.

Det blef tyst en stund, under hvilken kyrkoherden gick opp och ner på golfvet.

— Hvar är du hemma? sade han slutligen.

Boman nämde socknen. Och nu när han kommit i farten, fortfor han af sig själf:

— Far min var en backstugusittare, de kallar, men han är död, och mor har inte, så hon kan lefva själf. Hon får mest, hvad goda människor ger henne. Jag gick på dagsverke om sommaren och förtjänade en skilling då och då. Och sedan lefde vi, som vi kunde, om vintrarna.

Han höll inne och drog efter andan. Det var tydligt, att minnet af dessa vintrar, då han setat ensam i stugan och svultit med modern, var något, som grep honom djupt.

— Den sista vintern var svår, sade han.

Kyrkoherden nickade. Han mindes den väl, det hade varit en ensam tid ute på östra kusten af Öland, när snön låg famnhögt och det yrde igen, så fort vägen var plogad.

— Det var hela dagar, när vi inte hade eld i spiseln, fortfor mannen vid dörren. Ibland trodde jag, att vi skulle dö i stugan. Jag var så trött ibland, så jag orkade inte så mycket som skotta undan snön. Jag ville bara sofva. Men så fick vi litet, förstås. Och så hjälpte det sig för stunden. Men jag vill inte göra om det igen. Nej, det vill jag inte.

Kyrkoherden gick i tankar. Mannen hade intet i sitt utseende, som väckte misstro. Hans berättelse lät sanningsenlig, och hela hans utseende vittnade för öfrigt om, att han verkligen hade umburit. De framskjutna axlarna, den gängliga gestalten, de insjunkna kinderna — allt detta tydde på, att han talade sanning. Kyrkoherden blef allt mer och mer eftertänksam. Själf kunde han inte afskeda sin dräng, för att draga på sig en främmande. Han tänkte igenom alla hushåll i byn, som han hade reda på. Här och där visste han nog en möjlighet. Men

han kände tillika, att bonden icke ta'r i sin tjänst en man, som kommer gående på landsvägen. Om han själf ville ta hand om saken, kunde det kanske varit en möjlighet. Men han hade gjort det förr och blifvit bedragen, och minnet häraf skrämde honom från att göra ett nytt försök. Med ens fick han en idé, och den främmande, som såg det förändrade uttrycket i hans ansigte, fick nytt hopp.

— Har du inte talat med presten i din socken? sade kyrkoherden.

Vandrarens mod sjönk på nytt. Han suckade djupt, och med ett trött uttryck svarade han:

— Jag har nog talat vid honom.

Ännu en fråga hade kyrkoherden att framställa.

— Har du aldrig *kunnat* få en plats? sade han. Den tilltalade dröjde en stund med svaret.

— Jo, sade han till sist.

— Hur var det då?

Vandraren blef tydligen förlägen och såg ned.

— Det var så, att jag visste om en plats som var ledig. Men jag väntade ett par da'r, innan jag gick. Och när jag då kom, var det för sent.

— En annan hade fått den?

— Ja.

— Hvarför dröjde du då?

— Jag vet inte. Det föll sig så. Jag har alltid brukat komma för sent.

Kyrkoherden beslöt att göra processen kort.

Han behöfde icke göra flere frågor, ty han kände hela denna historia. Han förstod, att denne man försökt allt, men han förstod också, att samtalet skulle bli resultatløst. Kyrkoherden sade därför ifrån, hur sakerna stodo, att han ej kände honom, att han ej kunde rekommendera honom, att han ej hade plats själf. Till sist tog han opp en krona och gaf den fattige.

Boman insåg, att det var slut på samtalet. Mechaniskt behöll han silfverslanten i sin venstra hand, och bugande drog han sig ut genom dörren.

— Det kanske går bättre, när du kommer litet längre uppåt landet, sade kyrkoherden. Här är så tätt bebygdt.

Landsstrykaren tog sin påse på ryggen och gick vidare. Det hade börjat skymma, och från kökstrappan ropade en röst på gossarna, att de skulle komma in. Med slängande rörelser sprungo de öfver sanden och försvunno genom den lilla dörren. Vandraren stod ensam därute i den kyliga luften.

Han tog upp en sliten påse ur fickan och stoppade ned kronan bland några kopparslantar, som han hade kvar. Sedan gick han med samma likgiltiga gång som förut ut på vägen.

Vid slutet af byn fann han en öppen lada, där han sof öfver natten.

Erik Boman gick ur gård i gård. Hur länge

han hade gått, visste han icke. Han hade för länge sedan upphört att räkna dagarna. Uppför hela östra kusten gick han, tvärs igenom den ofantliga kronoskogen. Han sof middag i flygsanden och såg fyren afteckna sig mot en molndiger himmel, när det blef afton. Sent på kvällen stod han vid det smala sundet, som skiljer den klippö, på hvilken fyren ligger, från fasta landet. Låga martallar växte på backen bakom honom, och bruset af hafvet medförde något utsägligt dystert. Han satte sig ned på en sten och spejade öfver till andra stranden. I de små byggingarna bredvid fyren lyste ljus. Som små skinande punkter glimmade de emot honom genom den mörka natten, och långt ut i hafvet glittrade ljuset från fyren, som brann med klar och stark låga.

Landsstrykaren stod villrådlig på stranden och såg ut öfver den smala remsa af vatten, hvilken skilde honom från att få tak öfver hufvudet. Okänd som han var med trakten, hade han trott, att fyren låg på fasta landet, och han hade räknat på att åtminstone få hvila ut på detta ställe, från hvilket han skulle vända tillbaka för att se, om vestra kusten hade bättre om plats än den östra. Afundsjuk och sorgsen stod han och betraktade dessa byggingar, där människor hade tak öfver hufvudet, åto sig mätta och gingo till sängs för att sofva. Han tänkte på den, som satt uppe i fyren. Han skulle vaka vid den stora lampan, hvilken från sin jättestake lyste

ut öfver det farliga vattnet. Men när några timmar hade gått, skulle också han ha en bädd att gå till hvila i, och en annan skulle taga hans plats. Han hade en plats, som gaf honom husrum och bröd. Alla hade sin plats i lifvet, alla, utom han, som stod där på stranden och såg ljusen lysa i mörkret mot ett vatten, som han ej kunde komma öfver.

Ropa, till dess att en båt lade ut, vågade han ej. Om också någon kom för att hämta honom, skulle denne dock aldrig taga honom med sig öfver. Åh nej! De, som bodde därute, de hade det bra. De behöfde åtminstone inte frukta för, att landsstrykare skulle komma och ofreda dem.

Han kände hat till dessa människor, därför att de hade det bra, och i det han tog upp en sten från marken, slungade han den af alla krafter mot de tindrande ljusen, i hopp att han åtminstone skulle kunna störa lugnet hos några af dessa, som sutto i ro. Men stenen gick icke fram. Den föll med ett plum-sande i vattnet, och i vanmäktig förbittring knöt vandraren händerna mot de tindrande ljusen. De slocknade småningom, det ena efter det andra. Det blef mörkt, och endast fyrens oåtkomliga låga lyste högt och majestätiskt öfver det oroliga vattnet.

Den ensamme mannen drog ett andedrag, som om han känt lättnad vid att icke längre behöfva se dessa ljus, som erinrade honom om människor. Han vände sig om och gick med hastiga steg söderut.

Han kom ut på en brant, ofvanför hvilken vägen gick. Vid sidan om honom, nästan under hans fötter skvalpade vågorna, men mörkret var tjockt, och han såg ej hafvet, hörde endast dess starka, enformiga brusande. Om en stund var han midt i en by. En hund skälde vid ljudet af hans steg, men hela byn var mörk och tyst. Ej ens ett ljus lyste ur de små, fyrkantiga fönstren. Han passerade genom byn och såg ett par sjöbodas, som skymtade genom mörkret nere vid stranden. Dörren till den ena stod öppen. Han steg in och lade sig med hufvudet mot sin påse på golvet och somnade ifrån hungern, som gnagde honom.

I sömnen hade han en underlig dröm. Han såg en liten aldunge, som växte omkring ett djupt och trångt kärr, i hvilket en dragoxe hade sjunkit ned, så att gytjan steg honom högt upp på ryggen. Han bar ett ok öfver manken, och i dyn bakom honom släpade ännu tömmarna. Det arma djuret gjorde fruktansvärda ansträngningar för att komma opp, dess rygg krökte sig krampaktigt, och gång på gång ljödo dess ängsliga bölanden med ett doft ljud, som berättade om dödsängesten.

Plötsligt såg det ut, som om hela den lilla alldungen ynglat fram människor. De kommo ur hvarje buske, smögo sig fram bakom hvarje träd, och de bildade en tätt slutet krets kring den grop, i hvilken den förolyckade dragoxen kämpade för lifvet.

Men ingen af dem alla rörde en lem för att hjälpa honom. En hel mängd af nyfikna och likgiltiga ögon tittade fram bland alarnas klibbiga blad. Det var bönder och torpare, gamla gråhårsmän och kraftiga pojkar. Alla buro arbetsdräkter och pratade lifligt med hvarandra. Där fans kvinnor också. De kommo barhufvade och med uppkafade ärmar, möjliga i ansigtet, som om de hållit på att baka bröd.

— Akta er, ropade de. Han kan göra oss illa.

Och de sprungo bort igen, sedan de mättat sin nyfikenhet. Männen stodo kvar, och de älste af dem skakade sina hufvuden.

— Det är inte lönt att hjälpa honom, sade de. Han går genast dit igen.

De försvunno en efter en, dungen blef tom, och oxen råmade i dödsångest efter de bortgående.

Då tyckte drömmaren, att det plågade djurets krafter började mattas, dragoxen arbetade icke längre på att komma upp, gungflyn slöt sig samman öfver hans hvassa rygg. Råmandet upphörde, det blef tyst i skogen, och i den svällande gytjan sjönk det ensamma djuret, till dess att endast hornen syntes, liksom två krökta grenar, stickande upp ur dyn.

Den drömmande fick en kvalfull förnimmelse, och synen försvann. Det var icke längre ett djur, det var han själf, som sjönk i ett bottenlöst mörker. Han utsträckte sina händer och ville ropa om hjälp. Men rösten svek honom. Allt djupare sjönk han,

och mörkret slöt sig samman öfver hans hufvud som en omätlig tyngd, till dess att han plötsligt kände sig stöta emot något hårdt och vaknade med en isande känsla af köld.

Det var dager, och bredvid den liggande mannen stod en stor, grof bonde och sparkade honom i sidan.

— Hvem i helvete har gett dig lof att ligga här? sade bonden.

Erik Boman satte sig opp. Drömmen susade ännu i hans öron, och skamflat lyfte han sin påse från golfvet.

— Jag gjorde väl ingen för när med att ligga här, sade han.

— Ut med dig, röt bonden.

Landsstrykaren svarade ej. Han rätade ut sina trötta lemmar, hvilka voro styfva af de hårda bräderna, och smög sig med långsamma steg upp till landsvägen. I dörren till sjöboden stod bonden och såg efter honom.

Öfver den låga skogen hade solen gått opp, och dess sneda strålar lyste på den däfna marken, glittrade i sundets blåa vågor och glänste i landsvägens ljusa dam, som rördes opp af den gåendes fötter. En sakta sunnanvind blåste honom i ansigtet, och öfver en åker drillade en ensam, osynlig lärka.

Den tid, han strukit omkring på landsvägarna för att söka arbete, hade förändrat Erik Boman. Själfva hans hållning var icke längre densamma. Den

var slappare, och ansigtet hade fått ett mera förvirradt uttryck, som om detta ändamålslösa sökande från dörr till dörr hade beröfvat honom all lifvets spänstighet och kraft att bryta sig igenom de väggar, hvilka alla stodo upptimrade så fast och säkert, liksom enkom för att mota honom. Mer än någonsin gick han ur vägen för alla, och när bonden nyss sparkat honom upp ur hans korta sömn, skulle det ej ens ha fallit honom in att sätta sig till motvärn. Vek om hjärtat, gick han framåt landsvägen, med en känsla af sorgbunden ensamhet, en stor tryckande känsla af ensamhet. Ingen dörr stod öppen för honom. Hvem som ville, kunde sparka honom undan som ett oskäligt djur.

Hvad var det för fel med honom egentligen? Hvarför ville ingen människa ta' emot hans arbete, när han kom och erbjöd det? Hade han kanske begärt något orimligt betaldt? Nej. Kunde han inte arbeta lika bra kan hända som alla dessa lata drängar, hvilka gingo och drönade bakom ploget och af lättja bestulo sina husbönder på halfva arbetet? Hos svaga naturer kommer ödmjukheten med motgången, och Erik Boman fann med sig själf, att han var den sämsta, den mest förtrampade, den lägsta af alla mänskliga varelser. Intet arbete kunde vara så smutsigt och lågt, att icke han skulle vilja utföra det. Men människorna sågo det icke. De kunde rakt inte begripa, hvilken stillsam och ordentlig arbetare en

husbonde skulle ha fått i honom. Aldrig skulle han ha öppnat sin mun till en motsägelse, aldrig knotat, om han också fått dålig mat och ändå behöft släpa från morgon till kväll, så att han föll ihop af trötthet, när aftonen kom. Åh! Han skulle ha mottagit alltsammans. Som en nåd skulle han tagit allt lifvets elände och på sina knän tackat Gud, som var hans fader i himmelen, bara han funnit så mycket som en enda liten vrå, där han kunnat krypa in och känna sig hemma. Men därhän kom han aldrig, och aldrig skulle han komma så långt. I stället hade han nu strukit omkring halfva Öland, snart skulle han komma tillbaka till den plats, där han steg iland. Ur gård och i gård hade han gått, ibland fick han mat, någon gång pengar, oftare blef han utkörd utan att få något alls. Stadigvarande arbete fick han aldrig. Under några dagar hade han fått hjälpa till med skogshygge i trakten af Böda. Men nu var han ledig igen, ledig att njuta lifvet och fri att göra, hvad han ville och behagade.

Han var en fri arbetare. Ingen människa skulle hindra honom från att lägga sig här bredvid vägkanten och svälta ihjäl, om han hade lust med det. Stryka omkring på landsvägarna kunde han också göra, så länge han behagade, och han hade ingenting annat att frukta, än att länsman skulle ta' fatt honom och skicka honom gratis hem till den socken, där han var skrifven. Ty det hade länsman rätt till,

och om det inte hade skett, så var det väl därför, att inte alla hade lust att angifva människor, därför att de sökte arbete.

Det hade börjat roa honom ibland, när han såg, att hans inträde väckte skrämsel i stugorna. Ibland när han fick mat, tyckte han, det såg ut, som om man gaf honom, därför att ingen tordes neka, och han skrattade högt för sig själf, när han tänkte på, hvilken mäktig man han var, som bara behöfde visa sig, för att människor skulle ge honom, hvad han behöfde.

Underligt var det i alla fall, att man kunde få sätta folk i fängelse, därför att de sökte arbete. Det var lösdrifveri. Ja, det förstås. Men när ingen ville ge' en stor, stark karl arbete, så måste han ju drifva omkring. Lagen befalde honom att hålla sig hemma och svälta ihjäl. Det kom an på, om han hade lust med det. Och hungersdöden var långsam. Alltid kom det något i vägen, som i sista stund höll det besvärliga lifvet uppe.

Ju mer han nu närmade sig bebodda trakter, desto lifligare vaknade inom honom fruktan för, att någon skulle anmäla honom, så att han blefve gripen och hemskickad. Han såg nog icke förtroendeväckande ut. Hans kläder hade blifvit smutsiga och trasiga, hans ansigte magert, och ögonen lågo ännu djupare än vanligt. En dag, när han satt i en bondstuga, hade han fått se sina drag i en spegel, som

stod på bordet, och han blef nästan rädd för sig själf. Så magert var hans ansigte, så oredigt hans hår, och så skarpt blickade ögonen fram under den starka pannan, hvilken var våt af svett. Hela hans ansigte såg ut som en döds-kalle med ögon, där köttet försvunnit, så att huden låg tätt utmed benet.

Han gick hela dagen ända till middagstid. Sedan sökte han hvila. På samma sätt förflöt nästa dag. En besynnerlig ångest kvalde honom. Han var rädd för dagsljuset, och samtidigt med att han märkte, hur hans åsyn skrämde de mötande, kände han själf fruktan för dem. Tankarna började återvända till en liten backstuga, som låg vid skogskanten, och där en gammal hopfallen gumma satt och väntade på, att lifvet till sist måtte lämna henne i ro. På samma gång tänkte han på sig själf.

Hans hjärta krympte tillsammans af medlidande med den stackars Erik Boman, som fick gå ur gård i gård och tigga sig till litet mat. Han hade börjat se på sig själf som på en annan person, och han talade halfhögt om denne andre som om en fattig stackare, hvilken icke hade någon annan i världen att trygga sig till.

— Nu är han så usel, han kan bli, tänkte han. Har han eller hans föräldrar syndat, så har han fått sin lön, och han ska gå och gå och höra på vällingsklockorna och känna matlukten ända ute på landsvägen, men inte kunna få något med.

Hvarför kunde han ej gå in och be' om mat i dag lika väl som annars? tänkte han. Det är det samma i dag, som det alltid har varit. Det är inte så roligt att tigga, förstås. Men alla ska vi väl lefva. Det är en underlig karl, den där Erik Boman, som inte kan ta' sig fram i världen. Den ena arbetar, den andra tigger, den tredje stjälar. Det är också ett sätt. Då slipper man åtminstone att kröka på ryggen och göra sig till hund för ett ben.

Han hade kommit ner på alfvaren. Solig och ödslig låg den i middagsdagern. Det korta gräset hade börjat få en skiftning i svag, ljus grönska, och det glittrade i vattenpölarna, som ännu lågo kvar, sedan snön smält bort. I klart ljus låg hela slätten, där telegrastrådarna försvunno i fjärran, och marken syntes höja sig mot horisonten, som om man sett ut öfver en sjö. Långt bort skymtade gårdar och stugor. Mot synranden tecknade sig två jättelika väderkvarnar, hvilka tycktes skjuta opp emot den blå himmelen. Och öfver hela denna stora ödslighet lyste vårsolen varmt och förrädiskt med ett ljus så strålande och glädt, som om aldrig aftonen skulle komma, när solen gick ned.

Helt nära vägen ett litet stycke in på alfvaren låg en annan, mindre väderkvarn. Den var grå och förfallen, såg ut som ett gammalt öfvergifvet ruckel. Vandraren tog af ifrån stora landsvägen och gick fram mot kvarnen.

Försigtigt undersökte han den nedifrån. Några halfruttna trappsteg ledde dit upp, och dörren stod öppen. Men vår man vågade ej gå in af fruktan att möta någon.

Han stod stilla nedanför den och stirrade upp mot den öppna dörren. Hans hjärna var förvirrad af trötthet och tankar, som evigt gingo i samma cirkelgång. Hvad han egentligen sökte i denna gamla kvarn, begrep han inte själf. Men han hade ingen tanke på att vända om, ville bara in, om för att sofva eller tillfredsställa någon besynnerlig slags nyfikenhet, det visste han icke. Han stod bara envist stilla och stirrade mot den öppna dörren.

Det föll honom plötsligt i sinnet, att han skulle vilja gå in genom en dörr, där intet mänskligt ansigte behöfde möta honom, och lugnad af den fullkomliga tystnaden därinne, steg han slutligen upp för de knarrande trappstegen.

Det var alldeles tomt därinne, tyst och stilla. Vandraren satte sig mot väggen och tog ur påsen fram en liten bit sill och ett stycke hårdt bröd. Han hade sparat länge på detta anspråkslösa matförråd. Om det hände någon gång, att han inte orkade gå längre, hade han ämnat att taga fram det. Tanklöst grep han nu efter dessa bitar, och han höll dem länge i handen, utan att äta.

Plötsligt reste han sig opp, som om han kommit att tänka på något, och såg sig omkring. Kvar-

nen var gammal och förfallen. Låset var söndrigt. Det var därför, dörren stått öppen. Men den var tydligen ändå i brukbart skick, och stenarna voro mjöliga. Boman började att söka öfverallt, och i botten på en lår fann han äntligen en smula mjöl. Han vätte sillbiten med tungan och rullade den i mjölet. Med ett förnöjdt leende tog han upp den och förtärde den stående tillika med bröststycket.

Då föll hans blick ut genom den öppna dörren. Han såg blott en bit af landsvägen och alfvaren, hvilken sträckte sig på andra sidan om denna, och där backen sluttade ned mot sundet, såg den ut, som om den varit afskuren, tecknande sig mot det blåa vattnet. På krönet af denna backe låg en liten grå stuga, och utanför densamma gick långsamt en liten krokig gumma, hvilken mödosamt tycktes släpa på något tungt, och försvann bakom knuten.

Vandraren stod alldeles stilla, och hans blick syntes liksom växa fast vid denna låga byggnad, från hvars långa skorsten en blå rök hvirflade opp.

Det gick en skakning genom den långe, magre mannen, och han tog sig åt pannan, som för att jaga bort en tanke. Men som gripen af en förtrollning, stod han kvar, och ögonen vändes åter med samma stirrande uttryck mot den lilla kojan på backens krön. Hans näsborrar vidgades, och en hjärtklappning öfverföll honom så starkt, att han satte sig ned af fruktan att svimma. Han talade halfhögt.

— Det har gått långt med dig, Erik Boman. Mycket långt.

Ensamheten föll öfver honom som något oerhördt tryckande. Som skogsbo, hade han aldrig förr sett någon slätt, och hela tiden han vandrat på Öland, hade denna slätt följt honom som något ohyggligt, hvilket ingaf honom fruktan. Det gjorde ondt i hans ögon, att ständigt se så långt bort, och den öde heden hade icke den lugnande ensamhet, som bor i skogen. Han saknade det vyssjande ljud, som susar i träden, och detta vidsträckta fält, hvilket låg så platt som ett stelnadt haf, göt oro i hans blod och kom honom att oupphörligt vända sig om, som om han varit förföljd af någon hemlig fiende. Den gjorde honom helt beklämd, och han kände sig så liten och ensam, som om han varit ett barn, hvilket oförvarande kommit bort från sin mor.

Han steg ned ur kvarnen och ämnade af gammal vana gå vidare utåt landsvägen. Men han kunde helt enkelt icke. Det var, som om en osynlig makt fjättrat honom på denna punkt af den öde slätten, där han bara såg en ensam koja teckna sitt låga tak mot sundet, som gick blått i vester. Han sjönk ner på den torra gräsvallen, och med ens föreföll det honom, som om allt, hvad han kunde minnas, allt hvad han hittills upplefvat, sjönk bort i ett djupt mörker, och han låg ensam kvar, så tom på tankar, som hans moder födt honom till världen.

Endast en enda känsla lefde inom honom: alla hade stött honom bort; ingen ville veta af honom.

Han låg på marken och slet i det korta gräset, medan denna ensamhetens förtviflan marterade honom, och känslorna stego inom honom som bubblorna höja sig i kokande vatten.

Med ens kommo hans tankar att vända sig kring den gamla gumman, som han sett försvinna bakom stugans knut. Det föreföll honom, som om denna gamla gumma vore det enda lefvande väsen, han nu visste om — utom sig själf. Och det förvånade honom nästan, att några steg längre bort fans kanske en annan, hvilken liksom han själf icke visste, hur hon skulle kunna lefva.

Och hon hade ändå så kort tid kvar. Så litet som han sett henne, förstod han ändå, att hon måste vara mycket gammal. Och trots detta satt hon här ute på alfvaren och tänkte inte på annat, än hur hon skulle få lifvet att räcka så länge som möjligt. Liksom han själf, hade hon kanske ingen glädje däraf. Men ändå ansträngde hon sig för att behålla detta lif, som icke bjöd henne någon glädje, endast arbetet att hålla ut så länge som möjligt.

— Det är besynnerligt, fortfor han i samma tankegång, att hon kan lefva. En gammal torr gumma, som är så svag, att hon stapplar sig fram. Hur kan hon lefva? Tänk, hvilken massa af mat hon måtte ha proppat i sig, om man räknar ihop under

en sjutti, kanske åtti år. Hvem har gifvit heme allt hvad hon behöft? Hur har hon burit sig åt för att alltid skaffa sig tak öfver hufvudet och mat, efter hon kan lefva än? Inte kan nå'n ha gått och gifvit henne. Nej, så dumma är inte människor. Hur kan hon ha orkat med att dag ut och dag in skaffa sig födan, när det är så svårt och så många, som slåss om den?

Han blef liggande kvar på marken, medan solen långsamt dalade mot vester, och hennes heta mid-dagsstrålar förvandlades i stilla aftondager. Men han märkte icke, att tiden led, och han rörde sig ej, förrän skymningen låg tung öfver alfvaren, och en kall luft väckte honom till verkligheten och tvang honom att stiga opp.

Mekaniskt såg han sig omkring i mörkret, och plötsligt sköt den tanken opp i honom, att nu var allt slut. Det tjänade ingenting till att strida emot längre. Gå ned till sjön . . . fylla fickorna med sten . . . springa ut så långt möjligt . . . sjunka i det kalla vattnet . . . och domna bort, innan solen kom tillbaka med en ny dags grubbel och elände.

Gråtande som ett barn, gick den ensamme mannen öfver slätten fram emot backen, som sluttade nedåt sjön.

— Stackars Erik Boman, mumlade han för sig själf, återigen som om han talat om en annan. Han duger inte till något annat. Och därför ska' han dö, innan han hinner göra något orätt i världen.

Då såg han ännu en gång bort mot det håll, där den lilla stugan låg. Dess konturer skymtade endast dunkelt fram genom den djupa skymningen, men i ett fönster, hvilket låg nästan nere vid marken, syntes ett matt, fladdrande eldsken.

Det måtte komma från spiseln, tänkte den ensamme mannen. Han såg lugn ut, men i hans blick kom något rofdjursaktigt, och hans ben darrade, som om han på en gång hyst fruktan och begär.

Gråten stannade, och han ändrade riktning. Skälfvande i hela kroppen, gick han fram mot den låga stugan. Han tryckte handen hårdt omkring käppen och andades kort, som om en plötslig feber bränt genom hela hans kropp.

Det svaga ljuset vägledde honom, och på den jämna slätten gick han säkert som på ett kammar-golf. När han kom närmare, stannade han. Tydligt urskiljde han den lilla byggnaden. Den var låg och smal. Det såg ut, som om den icke rymde mer än ett enda rum. Stenfoten var låg och bräcklig, det gråa, ostrukna timret snuddade nästan vid marken. Utmed fönstret var en smal blomsterbänk, i hvilken syntes några vissnade stjälkar. Det såg ut, som om han icke kunnat slita sig lös från denna stuga. Han gick omkring den och varseblef en låg dörr, hvilken endast var stängd med en klinka. Något annat fönster än det, som vette ut mot slätten, fans icke, och landsstrykaren smög sig försigtigt ända

fram till väggen för att se, om det fans någon spricka genom hvilken han kunde se in i stugan. Då hörde han ljudet af en röst. Han ryckte till och stälde sig med örat lutadt mot den otäta väggen. Hela hans kropp skakade, som om han haft frossan, och han lyssnade ånyo. Nej, han hade icke hört fel. Det var en kvinnoröst, han hört. Hon talade och jollrade därinne. Hon var alltså icke ensam. Men med hvem talade hon? Han stälde påsen ifrån sig och med hatten tillbakaskjuten i nacken och käppen i handen, intog han för tredje gången sin lyssnande ställning.

Då urskiljde han tydligt den gamla gummans röst, som entonigt framjollrade ofattbara ord, och strax därefter hördes ett sakta skrockande.

— Hon har höns i stugan, tänkte vandraren. Han var så upprörd, att hans mun hängde öppen, som om han varit rörd af slag. Han visste icke, hvar han var, eller hvad han gjorde. Med ett ryck slet han upp dörren och störtade in.

Lutad öfver en gryta, som kokade vid den svagt flämtande elden, stod en gammal gumma, hvilken syntes vara densamma, som han sett ifrån kvarnen gå fram till stugan och släpa på något tungt. På en tapp halm bredvid henne låg en höna på ägg. Vid hans inträde vände den gamla hufvudet emot dörren, och eldskenet föll på ett torrt, gulnadt ansigte, från hvilket ett par frågande ögon stirrade emot honom.

Med en blick såg han hela rummet, och i det han höjde sin tunga käpp, slog han den med all makt gång på gång mot gummans hjässa.

— Du ska dö, skrek han. Följa mig i eländet. Hvarken du eller jag ska gå här längre och slita för att kunna lefva.

Han slog, till dess den skrumpna kroppen låg orörlig och stel på det gråa golvet, och när den gamla låg död framför honom, upphäufde landsstrykaren ett skrik. Det lät som ett vilddjurs rytande. I samma ögonblick sjönko hans armar maktlösa ned, och medvetslös stod han flämtande och betraktade den liflösa kroppen.

Han stod som en sömngångare, med glasartad blick stirrande på sitt offer, och i hans själ fans icke en aning om, hvarför han handlat, som han hade gjort. Midt ur den förvirring, som alla hans olyckor hopat öfver honom, hade denna gärning dykt opp, ej som ett öfverlagdt beslut, utan som ett plötsligt utbrott, hvilket kom så oförberedt, att dråparen själf ännu icke ens förstod, att det skedda kunde vara verklighet.

Plötsligt väcktes han ur sina tankar af ett prasslande ljud. Förskräckt såg han upp. Hönan hade flugit opp på spiselkanten, och förskrämd satt hon där, skrockande och flaxande med vingarna.

Mördaren ryggade tillbaka. Åsynen af detta ängsliga djur, hvilket som ett stumt vittne betraktade

honom och hans offer, fylde honom med en fasa. hemskare än den, hvilken själfva brottet kunnat framkalla. Värjande sig med båda händerna, som om han sett ett spöke, gick han baklänges ut genom dörren.

Han stannade, när han kommit öfver tröskeln och andades ut, som om han varit nära att kväfas. Hans ögon slöto sig ett par gånger, ansigtet återfick sitt vanliga uttryck af tungsinhet, och maktlös sjönk den gängliga gestalten ned på den låga trappan, skakad af en konvulsivisk gråt.

Länge satt han där, alltjämt snyftande, liksom den hvilken begått ett dåd, som ej kan försonas, och när han reste sig opp, tog han mekaniskt påsen på ryggen och ämnade fortsätta sin vandring. Men när han gått ett par steg, kom fruktan öfver honom, och han vände sig om. Han kunde ju icke gå sin väg. Det skulle bli upptäckt, man hade sett honom gå vägen fram, det skulle göras razzia efter alla lösdrivare, och han skulle icke kunna undgå att bli tagen. Han slängde påsen ifrån sig och gick åter in i stugan.

Därinne hade elden slocknat. Endast några kol glödde med en svag dager i spisel. I mörkret hörde han flaxandet af vingar, och han skalf af fruktan, att dessa vingar skulle komma i beröring med hans ansigte.

Med darrande händer trefvade han öfver spiselkanten, tills han fann några svafvelstickor. Han

hackade tänderna af förskräckelse, och han vågade ej se på någon af de två, som han hade slagit. Samlande all sin sinnesnärvaro, strök han eld på en sticka och antände sänghalmen. En klar låga fladdrade opp. Lågan steg uppför väggen, det knastrade i halmen och den torra massan, som satt instucken mellan bjälkarna, med ens blef det ljusst, och vid skenet såg han blott en sak. Han såg blod på sina händer, på golvet, i sänghalmen, på det ensamma offret för hans nattliga dåd. Och när elden flammade opp, flög hönan mot fönstret, i vanmäktig förskräckelse hackande mot de små rutorna, som i eldskenet skiftade i alla rägnbågens färger.

Ett skri bröt fram ur hans bröst, ett skri, så fasansfullt, att han blef skrämde af sin egen stämmas ljud. Utan att se sig om, rusade han ut i det fria. Där ryckte han till sig påsen, kätten hade han haft i handen, när han gick in — och sprang af alla krafter bort öfver alfveren.

Hur långt han hade sprungit, visste han inte. Men när han stannade, var han utmattad i alla leder som efter en långvarig sjukdom, och han erfor icke längre någon fruktan. Han vände sig om och såg tillbaka åt det håll, från hvilket han kommit.

På hörnet af backen syntes mot den mörka natthimmelen en stor brasa, hvars röda lågor, inhöljda i en tjock rök, knastrande höjde sig i luften.

För den lätta vårvinden flögo stora gnistor bort och slocknade i mörkret.

Hvarje minne af, att han för endast en timme sedan hade beslutat taga sitt eget lif, hade försvunnit ur hans själ, som en liten ensam låga försvinner i en stor förtärande brand. Han hade glömt det som något längesedan försvunnet. Af hela sitt lif såg han endast detta brinnande hus, där hans stora brott gick upp i stigande flammor, och med känslan af fasa blandade sig en djup undran — hvar? — hur? — och hvem? Hvem var han? Och hvad hade han gjort? Det var, som om själfva medvetandet var bortbrändt i hans eget utpinade lif.

Vandraren stod stilla, till dess lågan sjönk ihop och tycktes försvinna i marken. Då tog han beslutsamt vägen mot söder och följde med raska steg stora landsvägen. Så länge branden varade, hade ingen människa gått förbi.

* * *

Men när natten gått till ända, och dagen kom åter med solljus och lugn, stod den ensamme vandraren inne på kontoret hos traktens kronofogde och bekände af fri vilja nattens brott.

Han var åter sig lik, och hvarför han mördat, visste han icke. När ransakningen var utagerad, bötrade Erik Boman med lifvet för sin missgärning.

INNEHÅLL:

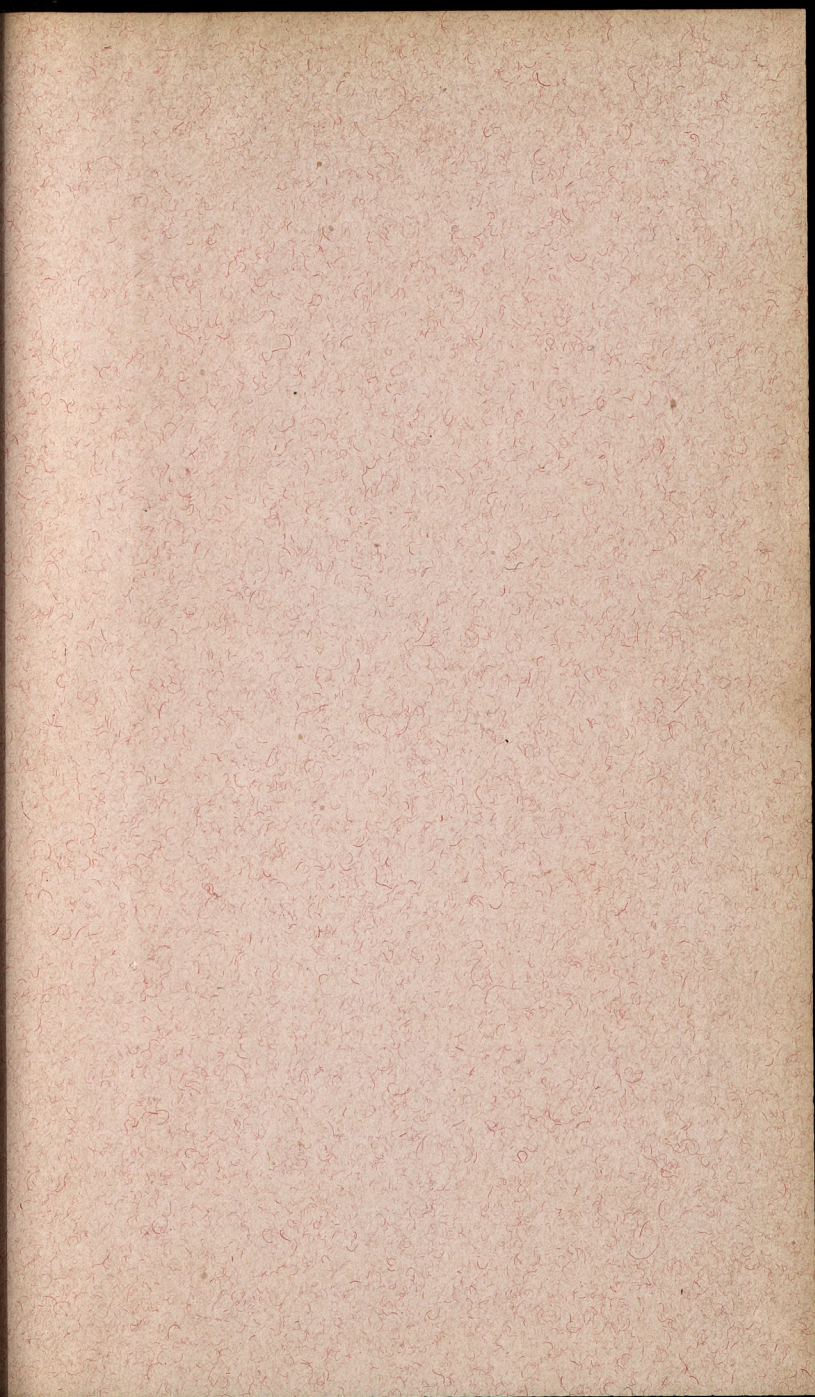
<i>Familjen på Skogerum</i>	1
<i>Fadermord</i>	79
<i>Undantagsgumman</i>	205
<i>En förolyckad</i>	239

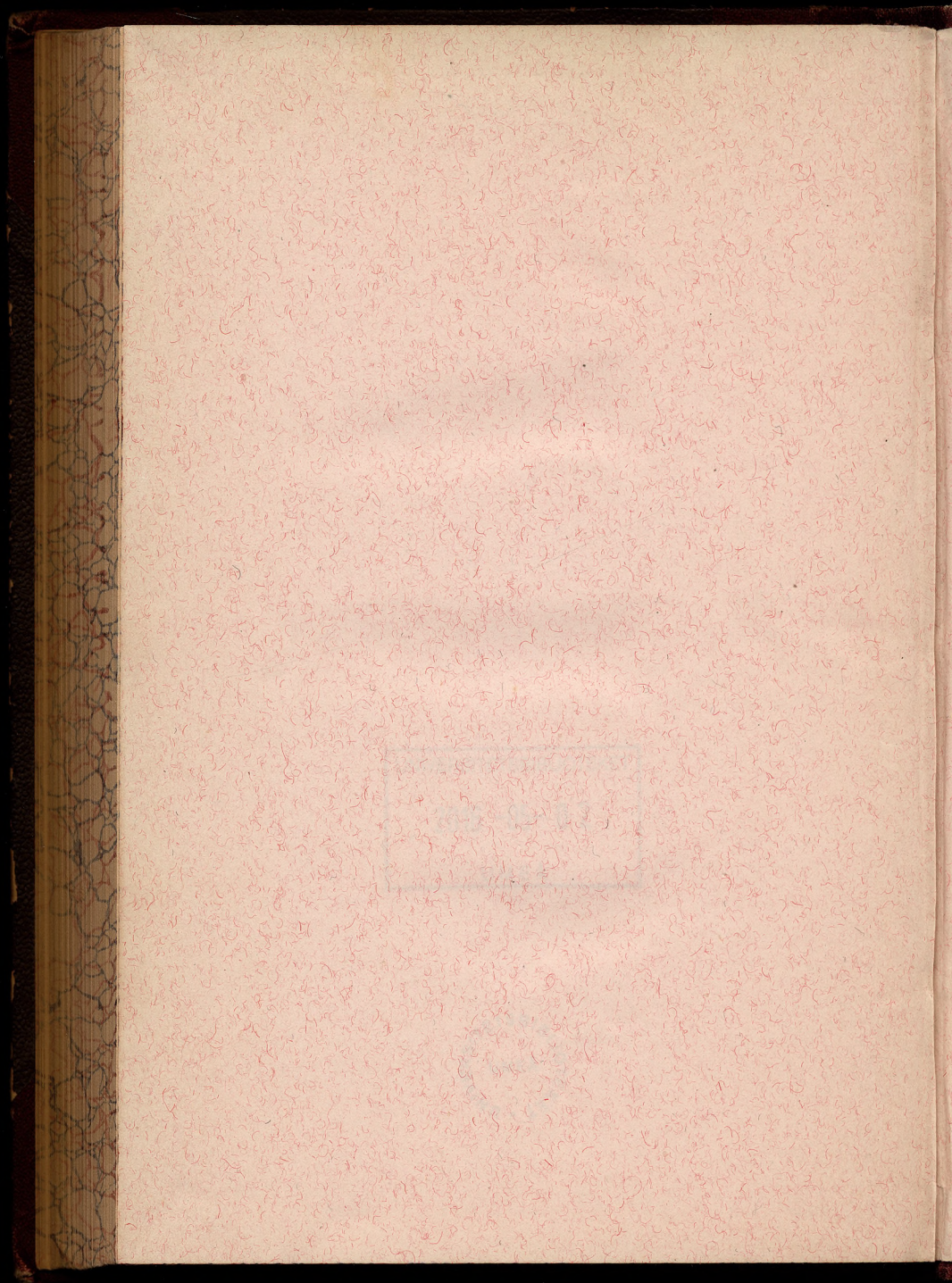
UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

2016 -05- 02

UMEÅ

Umeå universitetsbibliotek

4007194

